SAHITYAMANJARI, P. 2 - VALLATHOL

F5.2
032:1M78:21

032:1M78:21
F5.2

:1M78:21 F5.2
THOL.
anjari.

MUL
034815

DOCTRINA · VIM · PROMOVET INSITAM

Madras University Library.

Call Number 032.1M78 : 21
F5·2

Accession Number 34815

Available for loan from

This book should be returned on or before the date last marked below.

-5 MAY 1938

20 FEB. 1939

2-6-40

4-10-40

28 NOV 1943

-2 OCT 1948

19 NOV 1950

28 SEP 1954

Sahitya Manjari pt 2

സാഹിത്യമഞ്ജരി

രണ്ടാം ഭാഗം.

Vallathol

ഗ്രന്ഥകൎത്താ:

വള്ളത്തോൾ

മൂന്നാം പതിപ്പ്.

UNIVERSITY LIBRARY

തൃശ്ശിവപേരൂർ
മംഗളോദയം പ്രസ്സിൽ
അച്ചടിച്ചത്.

1100.

വില ക. ഫ.

പകൎപ്പവകാശം ഗ്രന്ഥകൎത്താവിന്നുതന്നെ; എല്ലാ പ്രതികളിലും ഗ്രന്ഥകൎത്താവിൻെറ ഒപ്പടയാളമുണ്ടായിരിക്കും.

34815
032 : 1M78:21
F5-2

UNIVERSITY LIBRARY
DEC 192

രണ്ടാംപതിപ്പിന്റെ

മുഖവുര.

കേരളീയ കവികുലചക്രവൎത്തിയായ ദിവ്യമഹാകവി വള്ളത്തോൾ അവർകളുടെ നവീനകവനതല്ലജങ്ങൾക്കുള്ള വിസ്മയാവഹമായ നിരുപമവൈശിഷ്ട്യം ആധുനിക മലയാളഭാഷയെ നാദബ്രഹ്മമൎമ്മത്തെക്കൂടി സ്പൃശിക്കത്തക്കവിധം ഉല്ക്കൎഷോന്മുഖമാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള പരമാൎത്ഥം ഇപ്പോൾ സഹൃദയസംവിദിതമായിത്തീൎന്നിരിക്കുന്നു. കവിതയെന്നു പറയുന്നതു വാസ്തവത്തിൽ കലാനാഥനും മനുഷ്യനും തമ്മിൽ നടക്കുന്ന ഒരു 'സപ്രേമസംഭാഷണ'മാണ്. വള്ളത്തോളിന്റെ സാത്വികഹൃദയദരിയിൽ ഈയിടെ പ്രതിധ്വനിച്ചുതുടങ്ങിയിട്ടുള്ളതും ഈ സാരസ്വതസംഭാഷണം തന്നെ. അതിന്റെ സൂക്ഷ്മാൎത്ഥം ഗ്രഹിച്ചാനന്ദിക്കുവാൻ സംശുദ്ധഹൃദയന്മാരായ യഥാൎത്ഥ സാഹിത്യവേദികൾക്കേ സാധിക്കുകയുള്ളു. തന്മൂലമാണ്, അദ്ദേഹത്തിന്റെ നൂതനകൃതികളിൽ പലതും സാധാരണന്മാൎക്കു ദുർഗ്രഹങ്ങളായിത്തോന്നുന്നത്. അപ്രമേയപ്രഭാവയായ പ്രകൃതിദേവി ലീലാവിലാ

സേന ലാലസിക്കുന്ന ആ മഹാകവനമണ്ഡപം ഇനിയും എത്രത്തോളം തേജോമയമായിത്തീരുമെന്നു ആൎക്കും നിശ്ചയിയ്ക്കാറായിട്ടില്ല.

വള്ളത്തോൾക്കൃതികൾ മുഴുവനും ടിപ്പണീസഹിതം മുദ്രണം ചെയ്യേണ്ടത് അത്യാവശ്യമാണെന്നു പല മാന്യന്മാരും അഭിപ്രായപ്പെടുന്നുണ്ട്; അതനുസരിച്ചാണ്, സാഹിത്യമഞ്ജരീദ്വിതീയഭാഗത്തിന്റെ ഈ രണ്ടാംപതിപ്പ് സടിപ്പണീകമാക്കിയത്. പ്രകൃതകൃതിയുടെ ടിപ്പണീകാരനാകാനിടവന്നതിൽ എനിയ്ക്കു അത്യധികമായ സന്തോഷമുണ്ട്. നിസൎഗ്ഗമഞ്ജുളവും പരമമധുരവുമായ സാഹിത്യമഞ്ജരിയിൽ നിൎഗ്ഗളിയ്ക്കുന്ന മകരന്ദകണങ്ങൾ പണ്ടേതന്നെ സഹൃദയഹൃദയത്തെ സന്തൎപ്പണംചെയ്തുകഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ. പ്രതിദിനം കാന്തി കൂടിവരുന്ന വള്ളത്തോൾക്കവിതാരത്നത്തെ ഘർഷണംചെയ്തുനോക്കാനുള്ള നികഷോപലം അസ്മാദൃശന്മാൎക്കു ആയത്തമായിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ എന്റെ ഈ ശ്രമം എത്രത്തോളം ഫലവത്തായിട്ടുണ്ടെന്നു എനിയ്ക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. ടിപ്പണി നാതിസംക്ഷേപവിസ്തരമാക്കേണ്ടിവന്നതുകൊണ്ടു പ്രധാനഭാഗങ്ങളിൽത്തന്നെ ചിലതു മാത്രമേ ഇതിൽ പരാമൎശിച്ചിട്ടുള്ളു. വ്യംഗ്യവും അലങ്കാരവും

മററും അല്പാല്പം പ്രകാശിപ്പിച്ചിട്ടില്ലെന്നില്ല. ആലോച്യമാനഗംഭീരങ്ങളും വ്യംഗ്യാത്ഥപ്രധാനങ്ങളുമായ "പുരാണങ്ങൾ," "ഇന്നലെ" മുതലായ കവിതകളുടെ സ്വാരസ്യം ശരിയായി വെളിപ്പെടുത്തണമെങ്കിൽ നല്ലൊരു വ്യാഖ്യാനംതന്നെ വേണ്ടിവരും. ഈ സ്ഥിതിക്ക്, എൻെറ ഈ ടിപ്പണീദപ്പണത്തിൽ പ്രസ്തുതകാവ്യത്തിൻെറ ഒരു മൂലയെങ്കിലും പ്രതിഫലിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, ഞാൻ കൃതാത്ഥനായി!

ആലുവ, 12—2—28 } പ്രസാധകൻ, കുററിപ്പുഴ, പി. കൃഷ്ണപിള്ള.

———:0:———

വിഷയവിവരം.

൧. സത്യഗാഥ.

൨. കോഴി

൩. ശ്രീമാടരാജവൈരാഗ്യം.

൪. കള്ളനു സമ്മാനം.

൫. പുരാണങ്ങൾ.

൬. ഒരുൾനാട്ടിലെ വേനൽക്കാലം.

൭. ഷഷ്ടിപൂൎത്തിമംഗളം.

൮. ഉണ്മാനില്ല, ഉടപ്പാനില്ല.

൯. ഒരുറക്കപാട്ട്.

൰. പട്ടിൽ പൊതിഞ്ഞ തീക്കൊള്ളി.

൰൧. ഇന്നലെ.

൰൨. പ്രഭാതകീൎത്തനം.

UNIVERSITY LIBRARY
22 DEC 1926

സാഹിത്യമഞ്ജരി.

രണ്ടാം ഭാഗം.

I

* സത്യഗാഥ

(ചെറുശ്ശേരിമട്ട്)

അമ്മേ, ജയിക്കൂ ജയിക്കുക സൽസത്യ-
ധർമ്മാധിദേവതേ, ധന്യധന്യേ!
നിന്മഹിമാവൊന്നു താനല്ലോ നിശ്ശേഷ-
ബ്രഹ്മാണ്ഡഭാണ്ഡങ്ങൾക്കേകാലംബം.
മേൽവശത്തററമില്ലാതേ കിടക്കുമാ-
ക്കേവലമാം മരുഭൂമിതന്നിൽ

---

* ൧൦൯൮ ധനു ൭-ാംനു

സൽസത്യധർമ്മാധിദേവത=സത്യമയിയാകുന്ന ശക്തി. ഏകാലംബം=ഉററ ആധാരം. 'സർവം സത്യേപ്രതിഷ്ഠിതം'.

മരുഭൂമിപോലെ ശൂന്യമായ ആകാശത്തു പുഷ്പ(നക്ഷത്ര)ങ്ങളായി കാണപ്പെടുന്നതു സത്യതേജസ്സിന്റെ കന്ദളങ്ങൾ (മുളകൾ=ശകലങ്ങൾ) ആണെന്നതിൽനിന്നും സത്യപ്രഭാവത്തിന്ന് അസാധ്യമൊന്നുമില്ലെന്നു വ്യഞ്ജിക്കുന്നു.

എത്ര പുഷ്പങ്ങളെ മിന്നിത്തിളങ്ങിപ്പ
ചിത്രം നിൻതേജസ്സിൻ കന്ദളങ്ങൾ!

ആലക്ഷ്യമായ്, ഊർദ്ധ്വഭാഗത്തി മാഹേന്ദ്ര-
നീലപ്പലകപ്പുറത്തു നീളേ
തങ്കലിപികളാൽ കൊത്തിയിട്ടുണ്ടല്ലോ
ശങ്കരി, നിൻചരിത്രാംശലേശം.

മുപ്പാരുകൾക്കേകറാണിയാം നിന്നുടെ
തൃപ്പാണിച്ചെങ്കോലിൻകാന്തിയത്രേ
നാകസ്ഥലത്തേശിക്കാലേ നിയോഗിപ്പൂ
ലോകരെ വേലയ്ക്കും വിശ്രാന്തിയ്ക്കും.

ആലക്ഷ്യമായ്=കാണാവുന്നതായി. ഊർദ്ധ്വഭാഗത്ത് =മേൽഭാഗത്ത്. മാഹേന്ദ്രനീലം=ഇന്ദ്രനീലരത്നം. ആകാശത്തെ ഇന്ദ്രശിലാഫലകവും നക്ഷത്രങ്ങളെ തങ്കലിപികളുമാക്കി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ശങ്കരി=സുഖപ്രദായിനി. ആകാശത്തു നിലകൊള്ളുന്ന അനന്തജ്യോതിശ്ഗോളങ്ങൾപോലും സത്യത്തിന്റെ ചരിത്രത്തെ അല്പസ്വല്പമേ വെളിപ്പെടുത്തുന്നുള്ളു. അഹോ, അതിന്റെ അപാരത!

മുപ്പാരുകൾ=ഭൂസ്വർഗ്ഗപാതാളങ്ങൾ. തൃപ്പാണി=തൃക്കൈ. നാകസ്ഥലം=ആകാശദേശം. ഉദയാസ്തമയങ്ങളിൽ ലോകരെ വേലയ്ക്കും വിശ്രമത്തിനും പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന സൂര്യച്ചെങ്കതിർ സത്യശക്തിയുടെ പ്രകാശമാണെന്നു പറയുന്നു.

ദേവി, നിൻകോവിലിൻ താഴികപ്പൊങ്കുടം
തൂവിന രമ്യമാം രശ്മിജാലം
പീവരധ്വാന്തത്തെപ്പാടനംചെയ്തതി-
പാവനമാക്കുന്നു പാരിടത്തെ.

നീ, വിശ്വമാതാവേ, പൊക്കിപ്പിടിച്ച നൽ-
ത്തൂവെള്ളിക്കിണ്ണത്താലല്ലൊ കുളിക്കേ
അന്നന്നൊഴുക്കിത്തരുന്നതു ദിവ്യമാം
വെൺനറുംപാലോ, നിൻവാത്സല്യമോ!

മന്നാകെ മുക്കാനനുക്ഷണം ഭീഷണ-
സന്നാഹമാർത്തെത്തുമണ്ണവത്തെ

കോവിൽ=ക്ഷേത്രം. താഴികപ്പൊൻകുടം എന്നതു സൂര്യമണ്ഡലത്തെ കുറിക്കുന്നു. പീവരധ്വാന്തം=കൂരിരുട്ട്. പാടനംചെയ്ക=പിളൎക്കുക, നശിപ്പിക്കുക. പാവനം=പരിശുദ്ധം. പാരിടം=ഭൂമി. സത്യപ്രകാശം ലോകത്തിന്റെ അജ്ഞാനാന്ധകാരത്തെ നീക്കി പരമാൎത്ഥത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നുവെന്നും ധ്വനിക്കുന്നു.

പൊക്കി..............കിണ്ണം=ആകാശത്തിൽ പ്രശോഭിക്കുന്ന ചന്ദ്രബിംബം. ചന്ദ്രനിൽനിന്നു നറുംപാൽപോലെ നിൎഗ്ഗളിക്കുന്ന കുളിർനിലാവിനെ സത്യസ്വരൂപിണിയുടെ വാത്സല്യമായി ഉൽപ്രേക്ഷിക്കുന്നു.

അനുക്ഷണം=ക്ഷണംതോറും. ഭീഷണസന്നാഹം=ഭയങ്കരമായ ഒരുക്കത്തോടുകൂടുംവണ്ണം. പാഞ്ഞുകയറുന്ന അൎണ്ണവത്തെ പിന്നാക്കം തന്നെ പിടിച്ചുതള്ളുക എന്നതു, സത്യശക്തിയുടെ ആജ്ഞയാകുന്ന ചൈതലിന്റെ ഒരു കളിയാണ്. സമുദ്രം സ്വസീമയെ അതിലംഘിക്കാതെ നില്ക്കുന്നതു സത്യത്തിന്റെ ഒരു ചെറിയ ആജ്ഞയാലാണെന്നു ഭാവം.

പിന്നാക്കമാശു പിടിച്ചു തള്ളീടുമീ
നിന്നാജ്ഞപ്പൈതലിൻ ക്രീഡ കൊള്ളാം!

കൊണ്ടൽത്തലപ്പാവും വൃക്ഷലതാദികൾ-
കൊണ്ടുള്ളുടുപ്പുമായ്പ്പർവ്വതങ്ങൾ
നിന്നരുളപ്പാടു കേൾപ്പതിന്നായിതാ,
നിന്ന നിലയ്ക്കിളകാതെ നിൽപ്പൂ!

ഏകത്ര തീക്കപ്പൽ പാറമേൽച്ചെന്നടി-
ച്ചാകവേ പെട്ടന്നുടഞ്ഞീടുന്നു;
അന്യത്ര കാർമൂടലപ്പൊഴേ നീങ്ങുന്നു
നിന്നുടെ വൻകൊടുംകാററിനാലേ.

മിന്നൽ നിൻപള്ളിവാൾ; മേഘം നിൻപള്ളിത്തേർ;
ഉന്നതമാമിടി നിൻപടഹം;
ശാശ്വതമാകുമകൃത്രിമശബ്ദങ്ങ-
ളീശ്വരി, നിൻജ്ജയകാഹളങ്ങൾ!

കൊണ്ടൽത്തലപ്പാവ് = മേഘമാകുന്ന തലപ്പാവ്. പർവ്വതങ്ങളെ ആജ്ഞാനുവർത്തികളായ ഭടന്മാരായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. സത്യശക്തിയാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട വ്യവസ്ഥയാലാണ്, പർവ്വതങ്ങൾ അചലങ്ങളായി നില്ക്കുന്നതെന്നു സാരം.

സത്യദേവതാപ്രഭാവത്താൽ ഏകത്ര (ഒരിടത്തു) സന്താപകരമായിത്തീർന്നതുതന്നെ അന്യത്ര (മറെറാരിടത്തു) സന്തോഷകരമായിത്തീരുന്നു.

പടഹം=വാദ്യവിശേഷം. അകൃത്രിമശബ്ദങ്ങൾ = വേദങ്ങൾ. പ്രകൃതിയിലെ പ്രതിഭാസങ്ങളെല്ലാം സത്യത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നവതന്നെ.

ശ്രീമത്താം നേർവഴി കാട്ടും പ്രദീപമേ,—
ഹാ, മർത്ത്യജാതിതൻ ദുർമ്മോഹങ്ങൾ—

മാറാലകൊണ്ടു മറയ്ക്കാംപോലെ,ന്നെന്നും
മാറാതെ നില്പതാം നിൻവെളിച്ചം!
അററമില്ലാത്ത നിൻപ്രേമമമോ നിന്നുടെ
കററക്കിടാങ്ങളെക്കാത്തിരിപ്പൂ.

നിൻകഴൽ ചുംബിപ്പാൻ താഴും ശിരസ്സിനു
ശങ്കയില്ലെ,ങ്ങുമുയന്നു നില്ക്കാം.
നിൻതൃക്കൊടിക്കൂറതൻ തണലൊന്നൊഴി-
ഞ്ഞെന്തുള്ളു നിർവ്വാണസ്ഥാനം വേറെ?

ഈടുററ നിൻതൃക്കാലാകും കിരീടത്തെ-
ച്ചൂടുന്നതാര,വനാണരചൻ;
ശ്രേഷ്ഠമാം നിന്നുപദേശമാരൊന്നിഹ
കേട്ടു പഠിച്ചവനാണു വിദ്വാൻ!

ശ്രീമത്താം......പ്രദീപം=മനുഷ്യരുടെ പരമാദർശത്തിലേയ്ക്കുള്ള മാർഗ്ഗത്തെ തെളിയിച്ചുകാണിക്കുന്ന വിളക്കു. അതിൻെറ വെളിച്ചത്തെ വല്ലവണ്ണവും മറയ്ക്കാൻ നാം ദുർമ്മോഹം മൂലം മുതിരുന്നു; സത്യദേവതയോ, ആ കുററം പൊറുത്ത് അപാരപ്രേമം മൂലം തൻെറ കുററക്കിടാങ്ങളെ (നമ്മെ) സംരക്ഷിച്ചുപോരുന്നു!

കഴൽ=പാദം. സത്യസന്ധനായി ജീവിക്കുന്നവൻ എവിടേയും ഉൽകൃഷ്ടനായിത്തിരുമെന്നർത്ഥം.

നിർവാണസ്ഥാനം=താപംപോകുന്നസ്ഥലം. മുക്തിപ്രദമായിട്ടുള്ളതും സത്യനിഷ്ഠതന്നെ.

ഈടുററ—ശാശ്വതമായ. അരചൻ=രാജാവ.

താവകനിശ്ശബ്ദഗീതങ്ങൾ പാടുന്ന-
തേവനോ, കാവ്യകൃത്തായവൻ താൻ!
ത്വൽപ്പദപീഠത്തിൽസ്സവ്വസ്വവും ശരി-
യ്ക്കൎപ്പണംചെയ്യുതേ ത്യാഗധൎമ്മം!
നൂനം നിൻനിൎമ്മലമഞ്ജുളരൂപത്തെ
ധ്യാനിച്ചുകൊൾവതേ രാജയോഗം!!

കാവ്യകൃത്ത് = കവി. നീ നിശ്ശബ്ദമായി പാടുന്നതിനെ സശബ്ദമായി പാടുന്നവനത്രേ കവി.

ത്വൽപ്പദപീഠം = നിന്റെ പാദപീഠം. (സത്യത്തിനുവേണ്ടി സവ്വവും ത്യജിച്ച ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ പവിത്രചരിത്രം ഇവിടെ സ്മത്തവ്യം.)

മഞ്ജുളരൂപം = മനോഹരാകാരം. രാജയോഗം = ചതുൎവ്വിധമുക്തിമാൎഗ്ഗങ്ങളിലൊന്ന്.

ഈ ഗ്രന്ഥം വായിക്കുമ്പോൾ ഓൎമ്മിക്കേണ്ടവയായ ഉപനിഷദ്വാക്യങ്ങൾ വിസ്തരഭയത്താൽ ഉദ്ധരിക്കപ്പെടാത്തതാണ്. ഇതിനെ മററുപ്രകാരങ്ങളിലും വ്യാഖ്യാനിക്കാമെന്നെനിക്കു തോന്നുന്നു.

UNIVERSITY LIBRARY
2 DEC 1946

II

* കോഴി.

൧ ഏകഭാവനയൊടേതിനത്തിലും
ലോകശില്പി നിജശില്പകൌശലം
ഹാ! കനിഞ്ഞു വെളിവാക്കിടുന്നു: കാ-
ൺകാകമാനമഴകാൎന്ന കോഴിയെ!

൨ കിഞ്ചനോന്നമിതമാം കഴുത്തൊടും,
ചഞ്ചലാക്ഷിപുടവീക്ഷണത്തൊടും,
തഞ്ചമായ്ക്കൃശപദങ്ങൾ വെച്ചിതാ,
സഞ്ചരിപ്പിതൊരു കോഴി മെല്ലവേ.

---

* ൯൭ മകരം വൎ-ാംന്ന്.

൧. ഏകഭാവനയൊടേ=സമബുദ്ധിയോടുകൂടി. ഇനം=വൎഗ്ഗം. ലോകശില്പി—ഈശ്വരൻ. നിജ.........ലം—തന്റെ സൃഷ്ടിസാമൎത്ഥ്യം. കനിഞ്ഞു=ദയ ചെയ്തു. ഈശ്വരൻ പക്ഷഭേദമെന്യേ എല്ലാ പ്രാണികളിലും സൌന്ദൎയ്യം നിൎമ്മിക്കുന്നു എന്നു, കോഴിയെ ഉദാഹരണമാക്കിപ്പറയുന്നു.

൨. കിഞ്ചനോന്നമിതം=അല്പമൊന്നുയൎത്തപ്പെട്ടത്. ചഞ്ച... ......ക്ഷണം=ഇളകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കണ്ണുകൾകൊണ്ടുള്ള നോട്ടം. തഞ്ചമായ്=തക്കവിധം. കൃശപദങ്ങൾ=വണ്ണമില്ലാത്ത കാലുകൾ.

൩ തങ്കവൎണ്ണമിതിനുള്ള കൊക്കു;-നാ
തങ്കമുജ്ജ്വലതരം വിലോചനം;
'അങ്കവാലു' മയിലിന്റെ പീലിയോ-
ടങ്കമേല്പതിനതീവ പേശലം.

൪ ശ്രീ വളൎന്നിടുമിതിന്റെ കോമള-
ത്തൂവലാൎന്ന,സുവിചിത്രപത്രവും,
പൂവണിത്തലയു, മംഗപുഷ്ടിയും
ദൈവമേകിയൊരനുഗ്രഹങ്ങൾ താൻ.

൫ അക്ഷിമോഹനസുരൂപമാളുമീ-
പ്പക്ഷിയിങ്കലതിമാത്രകൌതുകാൽ
പക്ഷിവാഹനുടെ പത്നിയാകുമാ
ലക്ഷ്മി വന്നു നിവസിച്ചിടുന്നിതോ!

൬ സന്തതം പൊടി പുരണ്ടിരിക്കിലും,
ഹന്ത! സുന്ദരമിതിൻ കളേബരം:

---

൩. അനാതങ്കം=അഴലില്ലാതെ. ഉജ്ജ്വലതരം=തിളങ്ങുന്നത. വിലോചനം=കണ്ണു്. അങ്കമേല്പതിനു=മൂരിടുവാൻ. അതീവ=എറാവും. പേശലം=സമൎത്ഥം. (ത്രാണിയുള്ളതു്.)

൪. ശ്രീ=ശോഭ. സുവിചിത്രപത്രം=നാനാവൎണ്ണമായ ചിറകു്.

൫. അക്ഷി........മാളും=കണ്ണിനെ മയക്കുന്ന സൌന്ദൎയ്യമുള്ള. അതിമാത്രം=എറാവും. പക്ഷിവാഹനുടെ (വിഷ്ണുവിന്റെ) പത്നിയായ ലക്ഷ്മിക്കു പക്ഷിയിങ്കൽ നിവസിപ്പാൻ (സ്ഥിതി ചെയ്വാൻ) കൌതുകം കൂടുമല്ലോ.

൬. സന്തതം=എപ്പോഴും. കളേബരം=ശരീരം. സുന്ദരം=അഴകുള്ളതു്. 'നല്ലാകാരമതിന്നലംകരണമാമെല്ലാപ്പദാൎത്ഥങ്ങളും.'

ചന്തമേറമിയലുന്നൊരാകൃതി-
യ്ക്കെന്തലങ്കരണമാശ്ച്ചമഞ്ഞിടാ?

൬ ചാരമൺപൊടി തുടച്ചു നീക്കവാ-
നാര?-സാദ്ധ്യമതു പോലുമെങ്കിലും,
സാരശോഭനമിതിന്റെ മേനി: സം-
സ്കാരമെന്തിനു നിസർഗ്ഗചാരുവിൽ?

൭ കേകയോടു കിടനിന്നിടുന്ന നൽ-
ക്കളകലൊത്ത, തിവിചിത്രരൂപിയായ്
ലോകരമ്യത കലൎന്ന കോഴി കീ-
ഴാകയില്ല മയിലിന്നൊരിക്കലും.

൮ കാൎത്തികേയനഴകാൎന്ന കേകിയെ-
പ്പാൎത്തിണക്കി നിജവാഹമാക്കിനാൻ;
മൂൎത്തിചാരുത മുഴുത്ത കോഴിയെ-
ച്ചാൎത്തിടുന്നു കരതാരിലെപ്പൊഴും.

൬. സാരശോഭനം=സാരം(സൌന്ദൎയ്യം)കൊണ്ടു ശോഭനം. മേനി=ശരീരം. സംസ്കാരം=വെടുപ്പു വരുത്തൽ. നിസൎഗ്ഗചാരു=സ്വതേ സുന്ദരം.

൭. കേക=മയിലിന്റെ ശബ്ദം. വിചിത്രം=നാനാവൎണ്ണം.

൮. കാൎത്തികേയൻ=സുബ്രഹ്മണ്യൻ. കേകി=മയിൽ. നിജവാഹം=തന്റെ വാഹനം. മൂൎത്തിചാരുത=ശരീരഭംഗി. മയൂരവാഹനനും കുക്കുടധരനുമത്രേ സുബ്രഹ്മണ്യൻ.

൨൦ തന്നഭംഗതനുഭംഗിയാലിത-
ന്നമായ്പ്പൊരുതുമെന്ന ഭീതിയാൽ,
അന്നവാഹനരുളീല കുക്കുട-
ത്തിന്നമർത്ത്യപഥചംക്രമക്രമം.

൨൧ കാമമന്യവിഹഗങ്ങളെന്നപോ-
ലീ, മനോജ്ഞത തികഞ്ഞ പക്ഷിയും
വ്യോമസീമനി പറന്നിടാത്തതു-
ദ്ദാമമായ നരനേത്രഭാഗ്യമാം.

൨൨ കാമമേറിയ മനുഷ്യർ സാമ്പ്രതം
വ്യോമയാനപരരായിരിക്കുവേ,

---

൨൦. അഭംഗം=കോട്ടമില്ലാത്തത്. തനു=ശരീരം. അന്നമായ്.........ഭീതിയാൽ=അരയന്നത്തിനെ അതിശയിക്കുമോ എന്ന ഭയത്താൽ. അന്നവാഹൻ=ബ്രഹ്മാവ്. അമർത്ത്യപഥചംക്രമം=ആകാശസഞ്ചാരം. തന്റെ വാഹനമായ ഹംസത്തിനെ ശരീരഭംഗിയിൽ തോല്പിച്ചാലോ എന്നു പേടിച്ചിട്ടാണോ, ബ്രഹ്മാവു കോഴിക്കു് ആകാശസഞ്ചാരത്തിനുള്ള ശക്തി കൊടുക്കാഞ്ഞതു് എന്നു ഗമ്യോൽപ്രേക്ഷ.

൨൧. കാമം എന്ന അവ്യയപദത്തിന്നു ശരി, കൊള്ളാം എന്നർത്ഥം. അന്യവിഹഗങ്ങൾ=മററു പക്ഷികൾ. വ്യോമസീമനി=ആകാശത്തിൽ. ഉദ്ദാമമായ=തടവററ. നരനേത്രഭാഗ്യം=മനുഷ്യരുടെ കണ്ണുകൾക്കുള്ള ഭാഗ്യം. കോഴി പറക്കാത്തതുമൂലം എപ്പോഴും അടുക്കൽ കണ്ട് ആനന്ദിപ്പാൻ മനുഷ്യൎക്കു സാധിക്കുന്നു.

൨൨. കാമം=ആഗ്രഹം (ദുര). സാമ്പ്രതം ഇപ്പോൾ. വ്യോമയാനപരർ=ആകാശസഞ്ചരണതൽപരർ (വിമാനചാരികൾ.)

ഈ മഹിതലവിഹാരമേ നിജ-
ക്ഷേമമെന്നു കരുതുന്നു കോഴി, നീ.

൧൩ തിട്ടമഞ്ഞയുടെ ചെമ്പരത്തി കീ-
ഴ്പെട്ട ചൂഡയിതു, താമ്രചൂഡമേ,
മട്ടറിഞ്ഞു വിധി തന്ന പക്ഷിരാട്-
പട്ടമായ്പ്പരിലസിച്ചിടുന്നതേ.

൧൪ ലോകബാന്ധവനണഞ്ഞു ദിക്കുമാ-
റാകവേ, സുഭഗ, താമ്രചൂഡമേ!
നീ കഴുത്തുയരുമാറു കൂകിടും
കൂകലെത്ര രസമുണ്ടു കേൾക്കുവാൻ!

൧൫ ഏതവന്നു, ഷസി നിന്റെ കൂജിതം
വീതജാഡ്യമൊരുണർച്ച നൽകിടാ:
പൂതവാസരസമാഗമോത്സവ-
സ്ഫീതകാഹളരവം കണക്കിനെ?

മഹീതലവിഹാരം=ഭൂമിയിൽത്തന്നെ പെരുമാറുക. മനുഷ്യരേക്കാൾ കൂടുതൽ അലംഭാവം കോഴിക്കുണ്ടെന്നത്ഥം.

൧൩. ചൂഡ=കോഴിയുടെ തലയിലെ പൂവ്. വിധി=സ്രഷ്ടാവ്. പക്ഷിരാട്പട്ടം=പക്ഷിരാജപട്ടം. പരിലസിക്കുന്നു=ശോഭിക്കുന്നു.

൧൪. ലോകബാന്ധവൻ=സൂര്യ്യൻ. സുഭഗൻ=സുന്ദരൻ. താമ്രചൂഡം=പൂങ്കോഴി.

൧൫. ഉഷസി=പുലർകാലത്ത്. കൂജിതം=കൂകൽ. വീതജാഡ്യം=മാന്ദ്യം കൂടാത്ത. പൂതം=പരിശുദ്ധം. വാസരം=പകൽ. സമാഗമം=വരവ്. സ്ഫീതം=വൎദ്ധിച്ച.

൰൩ തങ്കലീർഷ്യയൊടടൽ മുന്നിട-
ത്തിങ്കലെത്തുമെതിർകോഴിയോടുടൻ
ശങ്ക വിട്ടു, ചരണായുധേന്ദ്ര, നീ-
യങ്കമേല്പതൊരു നല്ല കാഴ്ചയാം.

൰൪ വീരലോകമുറ കണ്ട നീ കിട-
ക്കാർനോടു പൊരുതുന്ന പോരിനെ
ചാരവേ ചെറുതു കാൺകിലാരുമാ
നാരദർഷിയെ വൃഥാ പഴിച്ചിടാ!

൰൫ വല്ലതും ഭുവി കൊഴിഞ്ഞ ധാന്യമൊ-
ന്നല്ലയോ, തവ വിശപ്പടക്കുവാൻ?
ഇല്ല ബാധ പരനു;- ഞ്ഛവൃത്തിയാം
നല്ല താപസനയി ദ്വിജേന്ദ്ര, നീ.

൰൬ കോമളച്ചെറുകിടാങ്ങളൊത്തു ത-
ന്നോമനപ്പിടയടുത്തു ചെൽകവേ,

൰൩. അടർ=യുദ്ധം. ചരണായുധൻ=കോഴി. അങ്കം=പോര്.

൰൪. കിടക്കാരൻ=എതിരാളി. കോഴിയങ്കം കണ്ടവർ നാരദമുനിയെ കലഹപ്രിയനെന്നു കുററപ്പെടുത്തുകയില്ല; തങ്ങളും കലഹദർശനത്തിൽ കുതുകികളാകും!

൰൫. ഭുവി=ഭൂമിയിൽ. ബാധ=ഉപദ്രവം. ഉഞ്ഛവൃത്തി=വയലിലും മററും ചിന്നിക്കിടക്കുന്ന ധാന്യങ്ങൾ പെറുക്കിയെടുത്ത് ഉപജീവിക്കുന്നവൻ. ദ്വിജശബ്ദം=ബ്രാഹ്മണപക്ഷിപര്യായമാകുന്നു.

പ്രേമരമ്യമൃദുകൂജിതത്തോട-
ക്ഷാമഹർഷമെതിരേല്പതുണ്ടിവൻ.

൨൦ സ്വീയസന്തതികളെപ്പരുന്തു മു-
മ്പായ കണ്ടകരിൽനിന്നു കാപ്പതിൽ
ജായയോത്തതി മനസ്സു വെപ്പതു-
ണ്ടായതപ്രണയനീപ്പതത്രവാൻ

൨൧ അത്ര വന്മഴ പൊഴിച്ചിടും വിധൌ
വിത്രസിച്ചുഴലുമിക്കിടാങ്ങളെ
പത്രമാം കുട പിടിച്ചു കാത്തിവൻ
പുത്രകപ്രണയപുഷ്ടി കാട്ടിടും.

൨൨ നിൻകുഡുംബിനി സുഖാസുഖങ്ങളിൽ-
പ്പങ്കുകൊണ്ടനുസരിക്കുവോളിവൾ;
നിൻകുമാരരിവരംഗസൌഷ്ഠവം
തങ്കുവോർ; പതഗ, ഭാഗ്യവാൻ ഭവാൻ!

---

൧൯. പ്രേമരമ്യമൃദുകൂജിതം=പ്രേമംകൊണ്ടു രമണീയമായ ശബ്ദവിശേഷം. അക്ഷാമഹർഷം=അനല്പമായ സന്തോഷത്തോടുകൂടും വണ്ണം.

൨൦. സ്വീയസന്തതികൾ=തന്റെ കുഞ്ഞുങ്ങൾ. കണ്ടകർ=ക്രൂരന്മാർ. ജായ=ഭാൎയ്യ. ആയതപ്രണയൻ=അതിസ്നേഹവാൻ. പതത്രവാൻ=പക്ഷി.

൨൧. വിത്രസിച്ച്=ഭയപ്പെട്ട്. പത്രം=ചിറക്. പുത്രകപ്രണയപുഷ്ടി=മക്കളിലുള്ള വാത്സല്യാതിരേകം.

൨൨. കുടുംബിനി=ഗൃഹിണി. സൌഷ്ഠവം=ഭംഗി. തങ്കുവോർ=ഉള്ളവർ. പതഗം=പക്ഷി.

൨൭ ദേഹമെന്നപടി, നിൻെറ മാംസവും
മോഹനം മധുരമെന്നിരിക്കയാൽ,
സ്നേഹശൂന്യരിഹ നിന്നെയെപ്പൊഴോ
ഹാ! ഹനിപ്പതു വയററുപോററികൾ!!
൨൮ ഇത്തിരിക്കുമൊരുപദ്രവം പര-
ക്കെത്തിടാതെ പുലരുന്ന നിന്നുടെ
വൃത്തി കൂടിയ കഴുത്തിലുഗ്രമായ്-
ക്കത്തി വെക്കുവതിനാൎക്കു തോന്നിടും?
൨൯ ആവതോളമിഹ നിത്യവും ഭുജി-
ക്കാവതായ്പല പദാൎത്ഥമില്ലയോ?
പാവമീ നിരപരാധപക്ഷിയെ-
ക്കൊൽവതെന്തിനു മനുഷ്യർ കഷ്ടമേ!
൩൦ ഭദ്രകുക്കുടകുലാസ്രതപ്പണാൽ
ഭദ്രകാളി ബഹുദുഷ്ടമൎദ്ദിനി
സദ്രസം കരുണ ചെയ്യുമെന്നൊരീ
ക്ഷുദ്രമാന്ത്രികമതം ഭയങ്കരം!!

---

൨൭. സ്നേഹശൂന്യർ=ഭൂതദയയില്ലാത്തവർ. ഹനിക്കുക=കൊല്ലുക.

൨൯. ഭുജിക്ക=ഭക്ഷിക്ക.

൩൦. ഭദ്ര.........തപ്പണാൽ=അഴകേറിയ കോഴികളുടെ ചോര ചൊരിയുന്നതുമൂലം. ബഹുദുഷ്ട...ൎദ്ദിനി=അനവധി ദുഷ്ടന്മാരെ കൊല്ലുന്നവൾ. സദ്രസം=സസന്തോഷം. കരുണ=ദയ. ക്ഷുദ്ര...മതം=നീചമായ മാന്ത്രികന്മാരുടെ അഭിപ്രായം. 'ബഹുദുഷ്ടമൎദ്ദിനി' എന്ന വിശേഷണം, ഭദ്രകാളി ഇത്തരം നിൎദ്ദോഷജീവികളുടെ ഹിംസമൂലം ഒരിക്കലും പ്രസാദിക്കുകയില്ലെന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

൨൭ ഭീമഘാതുകർ കഴുത്തറക്കവേ,
രാമ! രാമ! കരുണസ്വരത്തോടും
കീഴ്മലച്ചു പിടയുന്ന കോഴിയെ-
ക്കാഴ്മവക്കു കരൾ പൊട്ടുകില്ലയോ!

൨൮ ചൊല്ലാന്നിട്ടും വലിയ ധർമ്മമഹിംസയാണെ-
ന്നുല്ലാസമേകുമറിവെങ്ങുമുയർന്നിടട്ടേ!
വല്ലാതിവണ്ണമപമൃത്യു പെടാതെ, നിങ്ങൾ-
ക്കെല്ലാം സുഖപ്പൊറുതി കുക്കുടമേ, വരട്ടേ!

UNIVERSITY LIBRARY
DEC 1936

൨൭. ഭീമഘാതുകർ=ഭയങ്കരന്മാരായ കൊലയാളികൾ.

൨൮. ചൊല്ലാന്നിട്ടും=കേളികേട്ട. 'അഹിംസാപരമോധർമ്മഃ'.
അപമൃത്യു=അകാലമരണം.

III

* മാടരാജവൈരാഗ്യം

ഉണ്ടാമുടൽപ്പുളകമോടൊരിടച്ചു പൂണ്ടു
കൊണ്ടാരുമോതിടുമുദന്തമിതെന്തു ഹാ ഹാ!
പണ്ടാക്കഴിഞ്ഞ പരിപാവനമായ കാലം,
രണ്ടാമതും ക്ഷിതിയിൽ വന്നവതീർണ്ണമായോ!
അമ്മേ ജയിക്കു ഭരതാവനി! നിൻകിടാങ്ങൾ-
ക്കമ്മേന്മ പോവുകിലുമിന്നു, ഭവൽപ്രഭാവാൽ
ചെമ്മേ പുരാണരിൽ വിളങ്ങിയ തത്വചിന്താ-
സമ്മേളനപ്രതിഭ തീരെ മറഞ്ഞതില്ല.

---

* ഫറവ്വൻ ധന.

പുളകം=രോമാഞ്ചം. ഉദന്തം=വൃത്താന്തം. പരിപാവനം=പരിശുദ്ധം. അവതീർണ്ണം=അവതരിച്ചതു്. "വാർദ്ധകേമുനിവൃത്തീനാം" എന്നിങ്ങിനെ കാളിദാസപ്രോക്തന്മാരായ പുരാതനരാജർഷികളെ അനുകരിച്ചു പ്രസ്തുത രാജർഷിയും സ്ഥാനത്യാഗം ചെയ്തു മുനിവൃത്തി സ്വീകരിച്ചതുമൂലം കവി ആ പഴയകാലത്തെ അനുസ്മരിക്കുന്നു.

ഭരതാവനി=ഭാരതഭൂമി. മേന്മ=ഉൽകൃഷ്ടത. ഭവൽപ്രഭാവാൽ=ഭവതിയുടെ മഹിമനിമിത്തം. പുരാണർ=പണ്ടുള്ളവർ. തത്വചിന്താസമ്മേളനപ്രതിഭ=തത്വവിചാരത്തോടു മേളിക്കുന്ന (ചേരുന്ന)തിലുള്ള ബുദ്ധിവിശേഷം.

നില്ലാതെ നൂതനപരിഷ്കൃതിവാത്യ പന്തി-
യല്ലാതടിയ്ക്കുകിലുമാത്തവ പുണ്യസാരം
എല്ലാം,മയേ ഭരതധാത്രി, പറന്നു പോയി-
ട്ടില്ലാ; ചിലേടമതിതാ, ചിതറിക്കിടപ്പൂ!

കാലാനുകൂലസുപരിഷ്കരണപ്രയോഗ-
ത്താലാവതോളമഭിവൃദ്ധി വരുത്തി നീളെ,
ശ്രീലാസ്യകേളിമണിമാളിക മാടനാട്ടു-
ദ്വേലാദരത്തൊടു ഭരിച്ചു വരും ഗഭീരൻ;

കാര്യങ്ങളിൽപ്പെരിയ കാഴ്ച, കരൾക്കരുത്തൗ-
ദാര്യം തിതിക്ഷ, സമഭാവന, സാധുസങ്ഗം,
സ്ഥൈര്യം തുടങ്ങി,യൊരു ഭൂമിപതിയ്ക്കു വേണ്ടു-
മാര്യങ്ങളാം ഗുണഗണങ്ങളിലദ്വിതീയൻ;

ഭൂഭാഗപാലകരശേഷമണഞ്ഞ സാക്ഷാൽ
ശ്രീഭാരതേന്ദ്രമകുടീവഹനോത്സവത്തിൽ

നൂതന......വാത്യ=പുതുപരിഷ്കാരക്കൊടുംകാററ്. പുതുമോടികളുടെ തള്ളിക്കയററത്തിലും ഭാരതവർഷത്തിന്റെ പുരാതനപുണ്യസമ്പത്തു മുഴുവൻ പോയിക്കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നർത്ഥം. ഭരതധാത്രി=ഭാരതഭൂമി.

ശ്രീലാസ്യകേളി=ലക്ഷ്മിയുടെ വിളയാട്ടം. ഉദ്വേലാദരം=അളവററ ആദരവ്.

ഔദാര്യം=ദാനശീലത്വം. തിതിക്ഷ=ക്ഷമ. സാധുസംഗം=സജ്ജനസംസർഗ്ഗം. ആര്യങ്ങൾ=ശ്രേഷ്ഠങ്ങൾ. അദ്വിതീയൻ=രണ്ടാമനില്ലാത്തവൻ (നിസ്തുല്യൻ).

ഭൂഭാഗപാലകർ=കീഴരാജാക്കന്മാർ. ശ്രീഭാ......ത്സവം=ഇന്ത്യാചക്രവർത്തിയുടെ കിരീടധാരണമഹോത്സവം.

ശോഭായമാനബിരുദം പലതും ലഭിച്ച
സൌഭാഗ്യസൌഹൃദസമുജ്ജ്വലസച്ചരിത്രൻ;

പൊന്നായ കൊന്നമലർ തൂകിയു,മാത്തഭക്തി-
സന്നാഹരാം പ്രജകൾതൻ ജയഘോഷമൊത്തും,
മൂന്നാണ്ടു, തന്നറുപതാം തിരുനാളിനാലെ
മന്നാകെയുത്സവമിയററിയ മാനവേന്ദ്രൻ;

‘ക്ലേശം പെടാതെ സുഖമായ്, പ്രളയം വരെയ്ക്കീ
ക്ഷ്മേശൻ ഭരിച്ചരുൾക തന്നുടെ നാടിതെ’ന്നായ്
ആശസ്സു തക്ക വിധമാളുകൾ ചെയ്തുപോരു-
മാശംസകൾക്കനഘഭാജനമായ ധന്യൻ;

വാണിയ്ക്കു വാരിജഭവൻ; മലർ പെററ മഞ്ജു-
വാണിയ്ക്കു വിഷ്ണു; വിബുധപ്പരിഷയ്ക്കു ശക്രൻ;

ശോഭായമാനം=നിറപ്പകിട്ടുള്ളത്.

ആത്തഭക്തിസന്നാഹർ=ഭക്തിപൂർവ്വമായ ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്യുവർ. ക്ഷ്മേശൻ=രാജാവ്. അനഘഭാജനം നിഷ്കളങ്കപാത്രം.

വാണിയ്ക്കു വാരിജഭവൻ (ബ്രഹ്മാവ്)=ബ്രഹ്മാവിനെപ്പോലെ സ്വാധീനസരസ്വതീകൻ. മലർപെററമഞ്ജുവാണി(ലക്ഷ്മി)യ്ക്കു വിഷ്ണു=വിഷ്ണുവിനെപ്പോലെ സ്വാധീനലക്ഷ്മീകൻ. വിബുധപ്പരിഷയ്ക്കു (വിദ്വത്സമൂഹത്തിന്നു, ദേവഗണത്തിന്നു) ശക്രൻ=ഇന്ദ്രനെപ്പോലെ വിബുധനേതാവ്.

ക്ഷോണിക്കനന്തഭഗവാൻ; കവികോകിലാഗ്ര്യ-
ശ്രേണിക്കനന്തരുചിയാന്ന വസന്തമാസം;

ആരാമവർമ്മനൃപരത്നമിതാ, യഥാർത്ഥ-
വൈരാഗ്യയോഗ്യചരമാശ്രമമാർയിപ്പാൻ,
പേരാളിടുന്ന യുവമന്നവനിൽ സ്വരാജ്യ-
ഭാരാവരോപണവിധിക്കു തുടന്നിടുന്നു!!

ശ്രീരാജവൃദ്ധരുടെ താപസധർമ്മചര്യ
പൌരാണികോക്തികളിൽ മാത്രമിതേവരെയ്ക്കും;
നേരായ് നമുക്കതിഹ കണ്ടറിയാവതാകും,
ധീരാഗ്ര്യനീ പ്രഭു നിജാചരണത്തിനാലേ.

ക്ഷോണിക്കനന്തഭഗവാൻ = അനന്തനെപ്പോലെ ഭൂമിയെ ഭരിക്കുന്നവൻ. കവികളാകുന്ന ശ്രേഷ്ഠകോകിലങ്ങളുടെ സമൂഹത്തിന്ന അനന്തരുചി (ആരാമശോഭ)യാന്ന വസന്തമാസം = വസന്തംപോലെ കവികോകിലങ്ങളെ പാടിക്കുന്നവൻ.

യഥാ...... ....ശ്രമം = യഥാർത്ഥമായ വൈരാഗ്യത്തിന്ന യോഗ്യമായ സന്ന്യാസാശ്രമം. യുവമന്നവൻ = ഇളയ രാജാവ്. സ്വരാജ്യ......വിധി = തന്റെ രാജ്യഭാരം ഇറക്കി വെയ്ക്കുക.

ശ്രീരാജവൃദ്ധർ = വാർദ്ധക്യം പൂണ്ട മഹാരാജാക്കന്മാർ. പൌരാണികോക്തികൾ = പുരാണങ്ങൾ. ധീരാഗ്ര്യൻ = ധീരരിൽ മുമ്പൻ. നിജാചരണം = തന്റെ അനുഷ്ഠാനം.

ശ്രേയസ്കരാഭിനവരീതിയിലാണു, നീതി-
ന്യായസ്ഥനാകുമവിടുത്തെ മഹാചരിത്രം;
ഗേയം ഗൃഹംപ്രതി നിദാന;മതിപ്പൊഴീയ-
ധ്യായം നിമിത്തമൊരു പുണ്യപുരാണമായി!

ഭൂവിൽജ്ജനം, പരമപൂരുഷനാകുമാരെ
ശ്രീവിഷ്ണുവായ്ക്കരുതി വാഴ്ത്തിവരുന്നു ഭക്ത്യാ;
ആ വിശ്രുതൻ തനതു ലക്ഷ്മിയെ വിട്ടിരിപ്പാൻ
ഭാവിക്കയാണു: പരമാത്ഭുതമീയുദന്തം!

ഹാ! രാജ്യലക്ഷ്മിയുടെ പുഞ്ചിരിയായ് വിളങ്ങും
ഗൌരാതപത്ര,മൊരുവന്റെ മനം മയക്കാൻ
പോരാത്തതായ് നിയതമെന്ന വിചിത്രവാർത്ത
നേരായ് നിനച്ചിടുകയില്ലിതുകാലമാരും!

അഭിനവരീതി=പുതിയ രീതി. ഗേയം=ഗാനം ചെയ്യപ്പെടുവാൻ യോഗ്യം. ഗൃഹംപ്രതി=വീടുതോറും. നിദാനം=പതിവായിട്ടു.

വിശ്രുതൻ=പ്രസിദ്ധൻ. വിഷ്ണു ലക്ഷ്മിയെ (സമ്പത്തിനെ) വിടുന്നതു് അത്ഭുതകരമാണല്ലോ.

ഗൌരാതപത്രം=വെൺകൊറ്റക്കുട. നിയതം=നിശ്ചയമായും. വിചിത്രവാർത്ത=അത്ഭുതവർത്തമാനം.

ഏതാള്ളു,മേതു പരദേവതതൻ പ്രസാദ-
മേതാനുമേല്പതിനു, വേണ്ടിവരുന്നതായാൽ
താതാഗ്രജാദിജനജീവിതരക്തവും ഹാ!
ജാതാദരം കുരുതിയാക്കുവതിന്നൊരുങ്ങും;

ആ രാജലക്ഷ്മിയൊരു ദാസികണക്കു തൻകാൽ-
ത്താരാശ്രയിക്കെ,യവളെ,സ്സുകൃതോന്നതിക്കായ്
ദൂരാൽ ത്യജിച്ചു മുനിവൃത്തിയെടുക്കുവാനീ
ശ്രീരാമദേവനെയൊഴിച്ചൊ,വനുള്ളു ധൈര്യം?

നാലഞ്ചു ദമ്പടി കിടച്ചിടുമെങ്കിലെന്തു
'ജാല'ത്തിനും ജനമൊരുങ്ങിയിറങ്ങിടുന്നു;
ലീലപ്പുകിട്ടിലുലകം കിഴമേൽ മറിക്കു-
മാ ലക്ഷ്മി,യിപ്പുരുഷവര്യനു പുല്ലു പോലേ!

'പാരാകെ,യോർക്കിൽ വിധിതന്റെയൊരിന്ദ്രജാലം;
ചേരാസ്ഥ സക്തിയിതിലെ,'ന്നുപദേശമേകാൻ
ധാരാളമുണ്ടു ജനമിങ്ങു;—തു ചെയ്തുകാട്ടും
ധീരാഗ്ര്യനോ ശതശതങ്ങളിലൊന്നു മാത്രം!!

പരദേവത=അടുത്ത ശ്ലോകത്തിൽ പറയുന്ന രാജലക്ഷ്മി. താതാഗ്രജാദിജനം=അച്ഛൻ, ജ്യേഷ്ഠൻ തുടങ്ങിയുള്ളവർ.

സുകൃതോന്നതിക്കായ്=പുണ്യാഭിവൃദ്ധിക്കു വേണ്ടി. ശ്രീരാമദേവൻ=രാമവർമ്മമഹാരാജാവ്. രാമായണകഥാനായകനെക്കൂടി സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

ദമ്പടി=കാശ്. ജാലം=ഇന്ദ്രജാല (കപടം)

ശതം=നൂറ്:

പ്രായം തനിക്കിരുപതാകിലു, മബ്ബലിഷ്ഠ-
കായത്തിലുണ്ടു യുവലക്ഷ്മി കളിച്ചിടുന്നു;
ശ്രേയസ്സുകൾക്കു കുറവെന്തവിടെയ്ക്കു? ജന്മ-
മായത്ത,മൈഹികസുഖത്തിനു വേണ്ടതെല്ലാം?

സാമാന്യമല്ല ഭരണത്തൊഴിലിൽപ്പടുത്വം;
ക്ഷേമാഭിവൃദ്ധിയിലുയർന്നുവരുന്നു രാജ്യം;
'ഈ മാടഭൂപനതിമാനുഷനെ'ന്ന കീർത്തി-
ഭൂമാവു ഭൂമിയിൽ നിറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു താനും;

എല്ലാമിതിൻവിധമിരിക്കെ,യതിൽ പ്രസക്തി-
യില്ലാതെ, മുക്തിനിനവാർന്നു, നൃപാസ്പദത്തെ
പുല്ലായ്ഗ്ഗണിച്ചരുളുമിപ്പുരുഷാവതംസം,
ചൊല്ലാർന്ന ബുദ്ധമുനിതന്റെ നവാവതാരം!

ദാരിദ്ര്യവാർദ്ധകരുജാദിനിപീഡിതർക്കും
പാരിക്കുയാണു വിഷയഭ്രമമെ;-ന്നിരിക്കെ,

ബലിഷ്ഠകായം=ശക്തിമത്തായ ശരീരം. യുവലക്ഷ്മി=യൌവനശ്രീ. ആയത്തം=അധീനം. ഐഹികസുഖം=ഇഹലോകസുഖം.

പടുത്വം=സാമർത്ഥ്യം. അതിമാനുഷൻ=മനുഷ്യനിലയെ അതിക്രമിച്ചവൻ. കീർത്തിഭൂമാവ്=യശസ്സമൃദ്ധി.

പ്രസക്തി=താൽപര്യം. മുക്തിനിനവ്=മോക്ഷവിചാരം. നൃപാസ്പദം=രാജസ്ഥാനം. പുരുഷാവതംസം=പുരുഷന്മാർക്കു ശിരോലങ്കാരമായിട്ടുള്ളവൻ.

രുജ=രോഗം. നിപീഡിതർ=ബാധിതർ.

പൂരിച്ചു മസ്സുഖസമൃദ്ധിയിൽ നിസ്പൃഹത്വം
നേരിട്ടതെ,ത്ര നെടുതായ നിസർഗ്ഗസത്ത്വം!!
ഓരോ പ്രഭുക്കളൊ,രു 'രാജ'പദത്തിനൊത്തൻ-
പേരോടു ചേർപ്പതിനു പാടു പെടുന്നു പാരം;
സാരോപദേശഗുരുവാമവിടെയ്ക്കു, തൻതൃ-
പ്പേരോടു ചേർന്നമരുമായതസഹ്യമായി!

ജ്ഞാനം, മഹത്തരമകത്തു കടന്നുചെന്ന-
ന്യൂനം വെളിയ്ക്കുടനിറക്കിയ സങ്ഗമോടേ,
നൂനം, വിദേഹനൃപരീതിയിലാണു, രാജ-
സ്ഥാനം വഹിപ്പതവിടുന്ന, വിഭാവ്യസത്ത്വൻ.

'നമ്മൾക്കു താനരചനായി വരട്ടെ ഭാവി-
ജന്മത്തിലും, മഹിതനിത്തിരുമേനി'യെന്നായ്
ഇമ്മർത്ത്യരാസ്ഥയൊടു നേർന്നു വരുന്നു; താനോ,
ജന്മത്തിൽനിന്നൊഴിയുവാൻ വഴി തേടിടുന്നു.

നിസ്പൃഹത്വം=നിഷ്കാമത്വം. നിസർഗ്ഗസത്ത്വം=സ്വഭാവേനയുള്ള സത്ത്വഗുണം.

ആയത്=ആ രാജപദം. രാജസ്ഥാനത്തു സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതു ദുസ്സഹമായി തോന്നിയെന്നർത്ഥം.

അന്യൂനം=കുറവുകൂടാതെ. സംഗം=വിഷയാസക്തി. അവിഭാവ്യസത്ത്വൻ=അചിന്ത്യമായ കരുത്തോടുകൂടിയവൻ. അന്തസ്ത്യാഗിയും ബഹിസ്സംഗിയുമായിരുന്നുവല്ലോ വിദേഹനൃപൻ (ജനകരാജർഷി).

മഹിതൻ=പൂജിതൻ. ആസ്ഥ=ആദരം. അടുത്ത ജന്മത്തിലും ഇവിടുന്നു തങ്ങൾക്കു തന്നെ രാജാവാകണമെന്നു പ്രജകൾ വിചാരിക്കുമ്പോൾ, അവിടുന്നു ജനനമരണബന്ധത്തിൽ നിന്നു വിട്ടു മുക്തിയടയുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നുവെന്നു സാരം.

തീരാതഭ്രതചരനിർവൃതി വാഴ്കുമാറായ്,-
പ്പാരാകെ നൽത്തണലണച്ച മഹാതപത്രം,
ഈ രാജമൌലി വെടിയാൻ തുടരുന്നതോർത്തി-
ട്ടാരാണു, താപവശനായ്ച്ചമയാത്തതിപ്പോൾ?

മാലാർന്നിടായ്കിവിടെ നാം,തിരുമേനി തേടും
കാലാന്തരോപശമഭവിശ്രമവും, നിനച്ചാൽ,
പാലാഴിയിൽപ്പുരപുമാന്റെ പള്ളിനിദ്ര-
പോലാത്മലോകകുശലാഭ്യുദയത്തിനത്രേ:

എല്ലാം വിബോധവിഭവങ്ങളുമുള്ളിലുള്ളാ-
ച്ചെല്ലാർന്ന തൃത്തലയിൽ വാണ കിരീടമേ, നീ
വല്ലാതെ തൻപരപദച്യുതിയോർത്തു മാഴ്കാ-
ഴ്കി: - ല്ലാരിലും തടവു കാലഗതിക്കു പാരിൽ.

അഭ്ര.....വൃത=ഇതിനുമുമ്പുണ്ടാകാത്ത വിശ്രമസുഖം. വാഴ്കുമാറ്=വർദ്ധിക്കുമാറ്. മഹാതപത്രം=വലിയ കുട (വെണ്കൊറ്റക്കുട) താപവശൻ=ചൂടിന്നടിപെട്ടവൻ;ദുഃഖിതനെന്നും. തണലുകൊടുത്തിരുന്ന കുട വിടുന്നതോർത്ത് ആളുകൾ ചൂടിൽപ്പെട്ടുതുടങ്ങി—അതായതു രാജാവിന്റെ സ്ഥാനത്യാഗം ചിന്തിച്ചു പ്രജകൾ ദുഃഖാർത്തരായി.

കാലാ........വിശ്രമം=വാർദ്ധക്യകാലോചിതമായ വിശ്രമം. പരപുമാൻ=വിഷ്ണു. ആത്മ.....ഭ്യുദയം=സ്വപ്രജാക്ഷേമാഭിവൃദ്ധി. (ആദ്ധ്യാത്മികശ്രേയസ്സമൃദ്ധി). ലോകക്ഷേമത്തിന്നായി വിഷ്ണു പാലാഴിയിൽ പള്ളികൊള്ളുന്നതുപോലെ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ വിശ്രമവും പ്രജാകുശലാഭിവൃദ്ധിക്കാണെന്നു സാരം.

വിബോധവിഭവങ്ങൾ=ജ്ഞാനസമ്പത്തുകൾ. പരപദച്യുതി=ശ്രേഷ്ഠമായ സ്ഥാനത്തിൽനിന്നുള്ള ഭ്രംശം. മാഴ്കായ്ക=ദുഃഖിക്കരുത്.

സമ്രാട്കിരീടവു,മസംശയ,മാ വിശാലോ-
ന്നമ്രാളികത്തൊടണയുന്നതിനാഗ്രഹിയ്ക്കും:
സമ്രാത്തി തീൎത്ത,വിടെ, രാജകിരീടമേ, നീ
കമ്രാഭമായ്‌ച്ചിരമിരുന്നതപാരഭാഗ്യം:

ഹേ മാന്യമാടവസുധേ, സതി, മാഴ്കാലാ നിൻ
പ്രേമാസ്പദം പതി തപോരതനാകമൂലം!
ഈ മാതിരിയ്ക്കുരിയ സത്ത്വഗുണം തികഞ്ഞ
ധീമാനു, ദൎഭവിരി പട്ടുകിടയ്ക്കതന്നേ!!

ഈ രാമദേവനുടെ സോദരനാം നരേന്ദ്രൻ,
സാരാൎയ്യപാദസമനുഗ്രഹസിദ്ധിയാലേ
ധാരാളമേന്തിയ പട്ടത്വമൊട്ടൊഴി, നിന്നെ
നേരായ്ബ്ഭരിച്ചരുളു,മാൎയ്യബ്ഭരതൻ കണക്കേ!

സമ്രാട്=ചക്രവൎത്തി. ഉന്നമ്രാളികം=ഉയൎന്ന നെററി. സമ്രാ
ൎത്തി=ആശ്രിതപീഡ. കമ്രാഭം=മനോഹരശോഭയോടുകൂടെ.

മാടവസുധാ=കൊച്ചിരാജ്യം. സതി=പതിവ്രത. പ്രേമാസ്പദം=
പ്രേമത്തിന്നിരിപ്പിടം. പതി=ഭൎത്താവ്. തപോരതൻ=തപസ്സിൽ
തൽപരൻ. സുഖോചിതനായ എൻെറ ഭൎത്താവു എങ്ങിനെ തപഃ
ക്ലേശം അനുഭവിക്കും എന്നു നീ വ്യസനിക്കേണ്ടാ; ഇത്തരം സത്വ
ഗുണശാലികൾക്ക് അരമനയിലെ പട്ടുകിടക്കയും ആശ്രമത്തിലെ
ദൎഭവിരിയും ഒരുപോലെയാണ്.

ആൎയ്യൻ=ജ്യേഷ്ഠൻ. ശ്രീരാമൻെറ പാദുകകളെ വാങ്ങി അവ
യെ പൂജിച്ചുകൊണ്ടാണല്ലോ ഭരതൻ രാജ്യം ഭരിച്ചത്.

ഈ രാജ്യശ്രീതടിദ്വല്ലരിയുടെ കളിയിൽ-
        ത്തെല്ലുപോലും വിമോഹം
ചേരാതാ,നന്ദസമ്പത്തനവധി വിളയും
        നിത്യരാജ്യത്തെ നേടാൻ,
പേരാളും രാജയോഗം, പുതിയതനുസരി-
        ച്ചൂന്നതിന്നായ്ത്തുടങ്ങു-
ന്നീ രാജർഷിയ്ക്കു, പൂർണ്ണം വിജയമരുളുമാ-
        റാക പൂർണ്ണത്രയീശൻ!

തടിദ്വല്ലരി=മിന്നൽപ്പിണർ. വിമോഹം=അന്ധാളിത്തം. രാജ്യശ്രീ ക്ഷണപ്രഭാചഞ്ചലമാണെന്നു സാരം. നിത്യരാജ്യം=സായൂജ്യം. രാജയോഗം=ചിത്തവൃത്തിനിരോധനമാർഗ്ഗം. പൂർണ്ണത്രയീശൻ=തൃപ്പൂണിത്തുറയപ്പൻ.

IV

* കള്ളന്റെ സമ്മാനം.

൧ "മമ തനു തൊടൽ കൂടി നീളെ വജ്ജി-
ച്ചമരണമെന്നു നടിച്ചകന്നൊ, തുഞ്ഞി,
സുമസുരഭിലമെത്തയിങ്കലിന്നും
കമനി, കമിഴ്ന്നു കിടക്കയായിതോ നീ!

൨ പതിതമനസിജാശുഗക്കരുത്താൽ-
ഛൂതിരു കണക്കകലുന്നിതെൻെറ ധൈര്യം;
പതിയൊടു പക പൂണ്ടിരിയ്ക്കുവോരി-
പ്പതിവിനിയെങ്കിലുമൊന്നു മാററണേ നീ!

൩ ഇരവിതിലിഹ വെള്ളമെത്തയിന്മേൽ
വിരസമവാങ്മുഖിയായ്ക്കിടക്കിലും നീ

---

* ൧൦൯൭ കന്നി ൧-ാംനു-

മമ=എൻെറ. തനു=ശരീരം. വജ്ജിച്ച്=ഉപേക്ഷിച്ച്. അമരണം=വസിക്കണം. സുമസുരഭിലമെത്ത=പുഷ്പങ്ങൾകൊണ്ടു സുഗന്ധിയായ മെത്ത. കമനി=സുന്ദരി.

പതിരു......ത്താൽ=ശക്തികൂടിയ കാമാസ്ത്രമേററു മൂലം. ആശുഗശബ്ദത്തിന്നു വായുവെന്നുമത്ഥം. പക=പിണക്കം.

ഇരവിതിൽ=ഈ രാത്രിയിൽ. ഇഹ=ഇവിടെ. വിരസം=രസമില്ലാതെ. അവാങ്മുഖി=മുഖം കുനിച്ചവൾ. ഒന്നും സംസാരിക്കാത്തവളെന്നുമാകാം.

ശരദമലനഭസ്സുണഞ്ഞ നൈശാ-
കരകല പോലെ വിളങ്ങിടുന്നു കാന്തേ!

൪ അവശനിലയിതെന്തിനെ, ന്തൊരിഷ്ടം
തവ തരളാക്ഷി, തൃപ്പെടേണ്ടതുള്ളൂ?
ഇവനയി, തവദാസനെ, ൻെറ സമ്പ-
ന്നിവഹവുമൊക്കെ നിനക്കധീനമല്ലേ?

൫ തിരുമലർമകൾതൻ കടാക്ഷലീല-
യ്ക്കൊരു മണിമന്ദിരമിന്ദിരോപമേ! ഞാൻ;
ഒരുദിനമിവനെപ്പുണന്നിടാനി-
ത്തെരുവിലെ നാരികളൊക്കയും കൊതിപ്പൂ!

൬ വനജമുഖി! നിനക്കിവങ്കലേവം
മനസി വളന്ന വെറുപ്പിനെന്തു ബന്ധം?
അനഘതരുണനാകുമെന്നെ, നീ 'യോ-
മനനര' കണ്ടു വയസ്സനെന്നുറച്ചോ?

ശരദമലനഭസ്സ് =ശരൽക്കാലത്തിലെ നിമ്മലമായ ആകാശം. നൈശാകരകല=നിശാകരൻേറ (ചന്ദ്രൻേറ) തായ കല (ചന്ദ്രക്കല).

തവ=നിനക്കു. തരളാക്ഷി=ഇളകുന്ന കണ്ണോടുകൂടിയവൾ (സുന്ദരി) നിവഹം=കൂട്ടം.

ഇന്ദിരോപമ=ലക്ഷ്മിയോടു സദൃശി. ഞാൻ വലിയ ധനവാനും സുന്ദരനുമെന്നു സാരം.

വനജമുഖി=താമരപ്പൂവിനൊത്ത മുഖമുള്ളവൾ. അനഘതരുണൻ=അരോഗദൃഢഗാത്രനായ യുവാവ്. വാദ്ധക്യത്തിനു മുമ്പു ചായതാണെന്നു വരുത്താനാണ് 'ഓമനനര' എന്നു പറഞ്ഞത്.

൭ നരയിതു, മമ വക്ത്രചന്ദ്രമസ്സിൻ
കരനിരതൻ ചില കൊച്ചുഖണ്ഡമത്രേ;
വരതരുണികൾതൻ വിലോചനേന്ദീ-
വര,മിതു കണ്ടു വിരിഞ്ഞിടുന്നതില്ലേ?

൮ പല മണികലശങ്ങളില്ലയോ, നിൻ
നിലയമിതിൽ? സുചിരാലവററിനെക്കാൾ
വിലപെരുകിയതാണെനിക്കു, നീലോൽ-
പ്പലമിഴി, നിൻകുചരത്നകുംഭയുഗ്മം.

൯ ഹരി! ഹരി! കഠിനസ്തനാവമർദ്ദം
പരിമൃദു പട്ടുകിടക്കു താങ്ങുമോ തേ?
ഹരിണമിഴി! കമിഴ്ന്നൊരിക്കിടപ്പി-
ത്തിരിയിട മാററുക മാന്മഥത്തിടമ്പേ!

൧൦ സ്മരതരുനവപല്ലവായിതം നിൻ-
ചരണമിതെൻമടിയിങ്കൽ വെച്ചു മന്ദം

വക്ത്രചന്ദ്രമസ്സ്=മുഖമാകുന്ന ചന്ദ്രൻ. കരനിര=രശ്മിക്കൂട്ടം. വിലോചനേന്ദീവരം=കണ്ണാകുന്ന കരിംകൂവളപ്പൂവ്.

കലശം=കുടം. നിലയം=വീട. സുചിരാൽ=വളരെക്കാലമായിട്ട. നീലോൽപ്പലം=കരിംകൂവളപ്പൂവ. കുചരത്നകുംഭയുഗ്മം=മുലകളാകുന്ന രണ്ടു മണിക്കുടങ്ങൾ.

തേ=നിന്റെ. കഠിനസ്തനാവമർദ്ദം=കാഠിന്യമുള്ള മുലകളുടെ അമത്തൽ. ഹരിണമിഴി=മൃഗാക്ഷി. മാന്മഥത്തിടമ്പ=കാമദേവന്റെ തിടമ്പ്.

സ്മര.....യിതം=കാമനാകുന്ന വൃക്ഷത്തിന്റെ പുത്തൻ തളിരുപോലെയിരിക്കുന്നത്. ചരണം=കാൽ.

തരളമിഴിമണേ, തലോടുവാനെൻ-
കരയുഗളത്തിനനുജ്ഞ നൽകണേ നീ.

൧൧ മടവയർമണി, മാരനും മയങ്ങും
സ്ഫുടനിജയൌവനലക്ഷ്മിയെബ്ബലാൽ നീ
അടവിയിലെ നിലാവു പോലെയാക്കാൻ
തുടരുവതെന്തു? വരില്ല പോയ കാലം.

൧൨ ചതുരതരമിതൊ,ന്നു രണ്ടു നാള-
ല്ല,തുലവിഷാദമൊരഞ്ചുകൊല്ലമായ്,ഞാൻ
പുതുസുമസമഗാത്രി, പത്നിയാം നിൻ-
മുതുകിതു പാൎത്തിഹ രാത്രി പോക്കിടുന്നു!!

൧൩ ദ്രുതമരിശമിയന്നു ഹന്ത! ചെന്താ-
രിതളൊളി തങ്കുമപാംഗമെങ്കിലും നീ

കരയുഗളം=രണ്ടു കൈകൾ. അനുജ്ഞ=അനുവാദം.

മാരൻ=കാമദേവൻ. സ്ഫുട..........ലക്ഷ്മി=സ്പഷ്ടമായ തന്റെ യൌവനശ്രീ. ബലാൽ=വാശിപിടിച്ച് എന്നു സാരം. അടവി=കാട്. കാട്ടിലെ നിലാവു നിഷ്പ്രയോജനമായിത്തീരുന്നതു പോലെ, നിന്റെ താരുണ്യശോഭ നിഷ്ഫലമാകരുതെന്നൎത്ഥം.

ചതുരതരമിത്=ഈ സമ്പ്രദായം ഒന്നാംതരം തന്നെ! അതുലവിഷാദം=നിസ്തുലമായമനോഭംഗത്തോടുകൂടുംവണ്ണം. പുതുസുമസമഗാത്രി=പുതിയ പുഷ്പത്തിനു തുല്യമായ ശരീരത്തോടുകൂടിയവൾ. പത്നി=ഭാൎയ്യ. പാൎത്ത്=നോക്കി.

ദ്രുതം=വേഗത്തിൽ. ചെന്താരിതളൊളി=ചുകന്ന താമരപ്പൂവിന്റെ ദളങ്ങളുടേ ശോഭ. തങ്കും=ചേരുന്ന. അപാംഗം=കടക്കൺ.

സുതനു; ചെറുതിവൻെറ നേക്കയച്ചാൽ
കൃതസുകൃതക്കു കിരീടരത്നമായ് ഞാൻ!"

൧൪ ഇരവിലണിവിലാസമച്ചിൽവെച്ചി-
ത്തരമൊരു വാണിജവൃദ്ധനിദ്ധവിത്തൻ
സ്മരരുജ സഹിയാതെ, യൌവനശ്രീ-
നിര വിതറും നിജഭാൎയ്യയോടുരച്ചു

൧൫ പെരുതനുനയവാക്കിതൊക്കയും ഹാ!
മരുവിൽ വിതച്ചൊരു വിത്തുപോലെ പാഴായ്:
തരുണി കിഴവനെത്തിരിഞ്ഞുനോക്കാ-
ത്തൊരു പതിവിന്നു നിനയ്ക്കിലെങ്ങിളക്കം?

൧൬ അവനതമുഖിയായ്ക്കിടന്നിതന്നും,
യുവതി വയസ്സനൊടങ്ങിണങ്ങിയില്ലാ:
അവസിതസുമകാലമാം മരത്തെ-
ശ്ശിവ! ശിവ! വണ്ടിനമാശ്രയിപ്പതുണ്ടോ?

സുതനു=അഴകുള്ളവൾ. കൃതസുകൃതർ=പുണ്യം ചെയ്യവർ. നീ കോപത്തോടുകൂടിയെങ്കിലും ഒരു കടാക്ഷം എന്നിലയച്ചാൽ ഞാൻ പുണ്യവാന്മാരിൽ മുമ്പനായിത്തീരും.

വാണിജവൃദ്ധൻ=വൃദ്ധവൈശ്യൻ. ഇദ്ധവിത്തൻ=മഹാധനികൻ. സ്മരരുജ=കാമവേദന. ഉരച്ചു=പറഞ്ഞു.

അനുനയവാക്ക=ഇണക്കാനുള്ള വാക്ക്. മരു=മരുഭൂമി.

അവനതമുഖി=മുഖം താഴ്ത്തിയവൾ. അവ......കാലം=പുഷ്പിക്കുന്ന കാലം കഴിഞ്ഞുപോയത്. താരുണ്യകാലം കഴിഞ്ഞ കിഴവനോടുണ്ടോ തരുണി ചേൎന്നിണങ്ങുന്നു എന്നു സാരം.

൬൭ സ്മരപരവശനാ,ശയറ്റു, താപോ-
ത്ഥരനെടുവീൎപ്പുകളിട്ടു,ഴന്നു വൃദ്ധൻ
ചിരമെരിപൊരി കൊൾകെ, മങ്ക പെട്ടു-
ന്നുരസിജഭാരമണച്ചമൎത്തു പൂണ്ടാൾ.

൬൮ പിടമൃഗമിഴിതൻെറ പോൎമുലപ്പൊ-
ങ്കുട,മവിതൎക്കിതമന്നു മാറിലേല്ക്കെ,
ഉടലൊടു സമമുമ്പർനാട്ടുപുക്കാ-
ലടയുമൊരുത്സവമാസ്വദിച്ചു വൈശ്യൻ.

൬൯ അരുവയർമണിയാൾക്കു ഭാവഭേദം
വരുവതിനെന്തിഹ ബന്ധമെന്നു, കാന്തൻ
തെരുതെരെ മണിമച്ചിൽ നീളെ നോക്കീ
പുരുതരകൌതുകവിസ്മയപ്രഹൎഷൻ.

താപോ.....ൎപ്പുകൾ=ചൂടേറിയ നിശ്വാസങ്ങൾ. മങ്ക=സ്ത്രീ. ഉരസിജഭാരം=പോൎക്കൊങ്ക.

അവിതൎക്കിതം = വിചാരിയാതിരിക്കെ. ഉടലൊടു......മാസ്വദിച്ചു=ഉടലോടെ സ്വൎഗ്ഗത്തിൽ പോയാലുണ്ടാകാവുന്ന സുഖം അനുഭവിച്ചു.

കാന്തൻ=ഭൎത്താവ്. പുരു......ഹൎഷൻ=വൎദ്ധിച്ച കൌതുകത്തോടും വിസ്മയത്തോടും ഉൾക്കുളിരോടും കൂടിയവൻ.

൨൦ അറയുടെയൊരുമൂക്കിലന്നു, കാറിൻ
നിറമൊടു നീണ്ടുതടിച്ച മെയ്യുമായി,
ചിറ വിധുമുഖിയാൾക്കു ദൎശനത്താൽ
തിറമൊടണച്ചൊരു ചോരനുണ്ടിരിപ്പൂ.

൨൧ നീലാംഭോജാക്ഷി പുൽകുന്നതിനിവനിടയാ-
ക്കീടിനാനെന്ന തോഷ-
ത്താലാച്ചോരന്നു കോടീശ്വരനവനുചിത-
ദ്രവ്യസമ്മാനമേകീ:
കൈലാസോദ്ധാരണത്തിൽ, പ്രണയകുപിതയാം
ഗൌരി പേടിച്ചു പുൽകും
കാലാരിസ്വാമി രാത്രിഞ്ചരവരനു പുരാ
ചന്ദ്രഹാസം കണക്കേ.

മെയ്യ് =ശരീരം. വിധുമുഖി=ചന്ദ്രമുഖി. തിറമൊട്=സാമൎത്ഥ്യത്തോടുകൂടി (അനായാസേന എന്നു സാരം). ചോരൻ=കക്കാനായി അകത്തു കേറിയവൻ.

തോഷത്താൽ=സന്തോഷം മൂലം. ഉദ്ധാരണം=പൊക്കിയെടുക്കൽ. പ്രണയകുപിത=പ്രണയകലഹം പൂണ്ടവൾ. ഗൌരി=പാൎവ്വതി. കാലാരിസ്വാമി=ശിവൻ. രാത്രിഞ്ചരവരനു=രാക്ഷസേന്ദ്രനു (രാവണനു). പുരാ=പണ്ട. ചന്ദ്രഹാസം=ചന്ദ്രഹാസമെന്ന വാൾ.

V

* പുരാണങ്ങൾ.

(കിളിപ്പാട്ട്.)

ഭാരതവൎഷത്തിലെപ്പൂൎവരാമൃഷീന്ദ്രന്മാർ
പാരിനുള്ളടിക്കല്ലു പാൎത്തുകണ്ടറിഞ്ഞവർ,
യോഗൈകനിരതന്മാർ, ഭോഗനിസ്പൃഹർ, പരി-
ത്യാഗൈകദ്രവിണന്മാര;-വർത്തൻവാസങ്ങളോ
പൊട്ടപ്പുല്ലുകൾകൊണ്ടും ശുഷ്കപത്രൌഘംകൊണ്ടും
കെട്ടിമേഞ്ഞവയായ പാഴ്കുടിലുകളത്രേ.

---

* ൧൦൮൨ കൎക്കിടകം ൧൮-ാംനു.

പൂൎവർ=പ്രാചീനർ. പാരി......ഞ്ഞവർ=ലോകോല്പത്തിരഹസ്യം ശരിയായി മനസ്സിലാക്കീയിട്ടുള്ളവർ. യോഗൈകനിരതന്മാർ=പരമാത്മാവുമായുള്ള ചേൎച്ചയിൽ മാത്രം താല്പൎയ്യമുള്ളവർ. ഭോഗനിസ്പൃഹർ=വിഷയസുഖങ്ങളിൽ ആഗ്രഹമില്ലാത്തവർ. പരി......ണന്മാർ=ത്യാഗം മാത്രം ധനമായി കരുതുന്നവർ. ഇത്ര വലരെ മാഹാത്മ്യമുള്ള ആ ദിവ്യപുരുഷന്മാരുടെ വാസം എവിടെയെന്നു പറയുന്നു. ശുഷ്കപത്രൌഘം=ഉണങ്ങിയ ഇലകളുടെ കൂട്ടം. ആഡംബരശൂന്യവും അതീവകേവലവുമായ ജീവിതമെന്നു സാരം.

എങ്കിലുമവയിൽനിന്നിങ്ങു കിട്ടിയ മണി-
ത്തങ്കങ്ങൾ മഹാർഘങ്ങൾ, മറ്റെങ്ങുമലഭ്യങ്ങൾ.

പട്ടമെത്തയെക്കാളുമിഷ്ടമായ് വാഗ്ദേവിയ്ക്കു
ശിഷ്ടരാമവരുടെ ദർഭപ്പുൽവിരിപ്പുകൾ:
തത്വചിന്തോദ്രേകത്താലെങ്ങാനുമധന്യക്ക്
വിസ്തീർണ്ണത്തിരുനെറ്റി വിയർത്താലപ്പോളെല്ലാം,
പ്രേമവിഹ്വലയായ്ത്തൻ പോർമുലക്കച്ചത്തുമ്പാൽ
കോമളം വീശിപ്പോന്ന വാഗധീശ്വരിതന്റെ
മഞ്ജുകൈത്തണ്ടിൽച്ചിന്നി മിന്നിയ വളകൾതൻ
ശിഞ്ജിതം പുരാണത്തിൽനിന്നു നാമിന്നും കേൾപ്പൂ;

അവയിൽനിന്നു=ആ പാഴ്കുടിലുകളിൽനിന്നു. മണിത്തങ്കങ്ങൾ=പ്രകൃതത്തിൽ വേദശാസ്ത്രപുരാണേതിഹാസാദികൾ. മഹാർഘങ്ങൾ=വിലയേറിയവ. അലഭ്യങ്ങൾ=കിട്ടാത്തവ.

ശിഷ്ടർ=ഉത്തമന്മാർ. ലൌകികമോടിയിൽ ജീവിച്ച ധനവാന്മാരേക്കാൾ കൂടുതലായി ഈ നിർദ്ധനന്മാരിലാണു വാഗ്ദേവി പ്രസാദിച്ചതെന്നു സാരം.

തത്വചിന്തോദ്രേകത്താൽ=തത്വവിചാരാധിക്യത്താൽ. പ്രേമവിഹ്വലയായ്=പ്രേമപരവശയായ്. കോമളം=മൃദുവാകുംവണ്ണം. വാഗധീശ്വരി=സരസ്വതി. മഞ്ജു=മനോഹരം. ശിഞ്ജിതം=കിലുങ്ങുന്ന ശബ്ദം. സരസ്വതീദേവി അത്രമാത്രം അവർക്കധീനയായിരുന്നുവെന്നു സാരം. പുരാണവചനങ്ങളുടെ സുശ്രവത്വവും വ്യഞ്ജിക്കുന്നു.

അമ്മഹാശയന്മാരാം മുനിമാരനുവേലം
ബ്രഹ്മനിശ്ചലധ്യാനം നിൎത്തി വിശ്രമിക്കുമ്പോൾ
നന്മയിൽക്കവിതയാം ദേവിയുമായിച്ചെയ്ത
നൎമ്മസല്ലാപങ്ങളേ, നിങ്ങൾക്കു നമസ്കാരം!

ഭാസകാളിദാസാദ്യന്മാരെയും പുലൎത്തിയ
ഭാസുരസാരസ്വതഭണ്ഡാരപ്പുരകളേ,
ദുൎഗ്രഹമാഹാത്മ്യമാമാമ്നായാദ്രിയിൽനിന്നു
നിൎഗ്ഗമിച്ചൊഴുകിയ നിൎമ്മലനദികളേ,

ഉച്ചകൈരുപനിഷദ്ദേവതാക്ഷേത്രങ്ങളേ,
സച്ചതുൎവ്വൎഗ്ഗാഭിഖ്യസസ്യകക്ഷേത്രങ്ങളേ,

അനുവേലം=കൂടക്കൂടെ. ബ്രഹ്മനിശ്ചലധ്യാനം=ദൃഢമായ പരബ്രഹ്മധ്യാനം. നൎമ്മസല്ലാപങ്ങൾ=കളിവചനങ്ങൾ. മഹൎഷിമാർ വേദാന്തതത്വചിന്താക്ലേശം തീൎക്കുവാൻവേണ്ടി വിശ്രമിക്കുമ്പോൾ, കവിതാദേവിയുമായി നടത്തിയ കളിയാട്ടങ്ങളാണു പുരാണങ്ങൾ എന്നു ചുരുക്കം. പുരാണനിൎമ്മാണം അവൎക്കു സുഖസാധ്യമായിരുന്നു എന്നു ധ്വനി. ഭാസ.....പുലൎത്തിയ=ഭാസൻ കാളിദാസൻ തുടങ്ങിയ മഹാകവികൾക്കു കാവ്യനിൎമ്മാണത്തിന്നായി വിഷയങ്ങൾ സംഭരിച്ചുകൊടുത്ത. ഭാസുര.....പ്പുരകൾ=ശോഭിക്കുന്നവയായ വാഗ്ദേവിയുടെ ഈട്ടുവെപ്പുകൾ. ദുൎഗ്രഹമാഹാത്മ്യം=ഗ്രഹിക്കുവാൻ പ്രയാസമുള്ള മഹിമയോടുകൂടിയതു. ആമ്നായാദ്രി=വേദമാകുന്ന പൎവ്വതം. നിൎഗ്ഗമിക്ക=പുറപ്പെടുക. പുരാണങ്ങളുടെ ഉത്ഭവം വേദത്തിൽനിന്നാകുന്നു എന്നൎത്ഥം. ഉച്ചകൈ......ത്രങ്ങൾ=ഉന്നതങ്ങളായ ഉപനിഷത്തുകളാകുന്ന ദേവതകളുടെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ. ഉപനിഷത്സാരങ്ങൾ അന്തൎഭവിച്ചവ എന്നു ഭാവം. സച്ച..........ത്രങ്ങൾ=ധൎമ്മാൎത്ഥകാമമോക്ഷങ്ങളാകുന്ന സസ്യങ്ങളുടെ വയലുകൾ.

പേർ പെറുമാഴ്‌വാർതൻ വിജയസ്തംഭങ്ങളേ,
ശ്രീപുരാണാഗ്ര്യങ്ങളേ, നിങ്ങൾക്കു നമസ്കാരം!

തേനൊലിപ്പഴങ്ങളും, തൂമണം തുളുമ്പുന്ന
സൂനങ്ങൾതോറും തത്തിക്കളിക്കും കുളിർകാറ്റും,
മാനസം തെളിഞ്ഞുള്ള പക്ഷികളുടെ കള-
ഗാനവും ചേരും ലീലാരാമങ്ങൾ ചില ദിക്കിൽ;
താമരയിലകളാൽ പച്ചവില്ലീസ്സു പുത-
ച്ചാ മട്ടിൽ വിളങ്ങുന്ന പൊയ്കകൾ ചില ദിക്കിൽ;
നക്ഷത്രങ്ങളെച്ചൂഡാരത്നങ്ങളാക്കും നാനാ-
വൃക്ഷങ്ങൾ തിങ്ങും ശൈലാരണ്യങ്ങൾ ചില ദിക്കിൽ;
പാറമേൽത്തട്ടിപ്പാറും പളുങ്കിൻമണി ചിന്നി-
ച്ചാരാവമോടേ പായും പുഴകൾ ചില ദിക്കിൽ —
പ്രകൃതിരമണീയം, ശാന്തഗംഭീരം, ഹാ ഹാ,
സുകൃതിനിഷേവ്യമേ നിങ്ങൾതൻ മഹാരാജ്യം!

'തേനൊലി' എന്നു തുടങ്ങി 'മഹാരാജ്യം' എന്നവസാനിക്കുന്ന വാക്യംകൊണ്ടു പുരാണങ്ങളുടെ സുവിശ്രമകരത്വം, നിഗൂഢഭാവത്വം, ഗഹനത, നൈർമ്മല്യം മുതലായവയെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു; അഥവാ, നിങ്ങൾ തൻമഹാരാജ്യം എന്നതിനെ ഭാരതവർഷമെന്നും വ്യാഖ്യാനിക്കാം. ഇന്ത്യയിലെ പ്രകൃതിരാമണീയകം അന്യാദൃശമാണല്ലോ. ചൂഡാരത്നം=ശിരോഭൂഷണമായ രത്നം. വൃക്ഷങ്ങളുടെ അസാമാന്യമായ പൊക്കം സൂചിക്കുന്നു. ആരാവം=ശബ്ദം. സുകൃതിനിഷേവ്യം=സുകൃതികളാൽ സേവിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യം.

ദണ്ഡനാധികാരത്താൽ കണ്ണുരുട്ടിയോ സ്നേഹാ-
ഖണ്ഡശക്തിയാൽ കൈക്കു പിടിച്ചു നിറുത്തിയോ,
ഭംഗിയിലനുരാഗാലണച്ചു തഴുകിയോ
നിങ്ങൾ പിന്തിരിപ്പിപ്പു ദുഷ്കൃതത്തിൽനിന്നെന്നെ.

മണ്ണിനെപ്പൊന്നാക്കുന്ന മായതൻ കളിത്തരം
കണ്ണിമയ്ക്കാതെ നോക്കിക്കണ്ടേററം ചിരിയ്ക്കുന്നു;
മത്ത്യജീവിതപുഷ്പം ചേററിൽ വീഴുവതോത്തി-
ട്ടുത്തലാൽക്കരയുന്നു തൽക്ഷണംതന്നേ നിങ്ങൾ.

നീതിയുമനീതിയും ധമ്മവുമധമ്മവും
വേർതിരിച്ചിഹ നിങ്ങൾ ഭരണം നടത്തുന്നു;

ദണ്ഡ......ട്ടിട്ടോ=ശിക്ഷാധികാരം മൂലം ഭയപ്പെടുത്തിയോ. സ്നേഹ......ശക്തിയാൽ=സ്നേഹത്തിൻെറ സമഗ്രശക്തിയാൽ കൈക്കു പിടിച്ചു നിറുത്തിയോ സ്നേഹിതൻെറ നിലയിൽ തടഞ്ഞിട്ടോ. പുരാണങ്ങൾ വേദവിധികൾകൊണ്ടു ശാസിച്ചും മിത്രരീത്യാ ഹിതം ഉൽബോധിപ്പിച്ചും, കാന്തയെപ്പോലെ കാവ്യരസംകൊണ്ടു വശീകരിച്ചും നമ്മെ ദുമ്മാൎഗ്ഗത്തിൽനിന്നു തിരിച്ചു വിടുന്നുവെന്നത്ഥം.

മണ്ണിനെ ....ചിരിക്കുന്നു. നിസ്സാരങ്ങളെ സസാരങ്ങളാക്കിക്കാണിച്ചു വ്യാമോഹിപ്പിക്കുന്ന മായയുടെ പരമാത്ഥസ്ഥിതി വെളിപ്പെടുത്തുന്നു.

മത്ത്യ......നിങ്ങൾ=ഉൽകൃഷ്ടമായ മനുഷ്യജന്മം കാമാദികളിൽ പതിച്ചു പാഴായിപ്പോകുന്നതു കണ്ടു തന്നിവാരണമാൎഗ്ഗം ഉപദേശിക്കുന്നു.

ഭരണംനടത്തുന്നു=ജീവിതയാത്രയെ വേണ്ടതിൻവണ്ണം നിയന്ത്രിയ്ക്കുന്നു.

പൈതലാം ലോകത്തിന്നു വിശ്രമാനന്ദം നൽകാൻ
പ്രീതിയിൽത്താലോലിച്ചു താരാട്ടും പാടീടുന്നു.

ചെങ്കോലു ദൂരത്തിട്ടു യോഗദണ്ഡേടുക്കുന്നു;
പൊങ്കിരീടത്തെജ്ജടാജ്ജൂടമായ് മാററീടുന്നു;

സ്വൎഗ്ഗവും തൃണപ്രായം നിങ്ങൾക്കു; ജഗത്തിങ്കൽ
മൃഗ്ഗ്യമായൊന്നേയുള്ളൂ സ്വാതന്ത്ര്യം-സാക്ഷാൽ മോക്ഷം.

പൈതലാം......പാടിടുന്നു. ലോകം നിത്യശാന്തിയിലെത്തി പരമാനന്ദമയമാകുവാനുള്ള വഴികൾ കാണിച്ചു കൊടുക്കുന്നു. (ലോകം ഒരു കുട്ടിയെപ്പോലെ ക്ഷണികസുഖങ്ങളിൽ ഭ്രമിച്ചുഴലുകയാണു ചെയ്യുന്നതു്)

ചെങ്കോലു......മാററിടുന്നു=ലൌകികമായ ഔന്നത്യം ദൂരെ ത്യജിച്ചു ആദ്ധ്യാത്മികമായ ശ്രേയസ്സിനുവേണ്ടി പ്രയത്നിക്കുവാൻ ഉപദേശിക്കുന്നു.

സ്വൎഗ്ഗം=ചെയ്തിട്ടുള്ള പുണ്യകൎമ്മങ്ങളുടെ ഫലം തീരുന്നതുവരെ സുഖിക്കുവാനുള്ള സ്ഥലം. (യഥാൎത്ഥമുമുക്ഷുവിനു സ്വൎഗ്ഗത്തിലാശയുണ്ടാകുന്നതല്ല). മൃഗ്ഗ്യം=അന്വേഷിക്കത്തക്കതു്. സ്വാതന്ത്ര്യം=മായാബന്ധ(കൎമ്മബന്ധ)ത്തിൽനിന്നു വിട്ടിട്ടുള്ള അവസ്ഥ. അതുതന്നെ സാക്ഷാൽ മോക്ഷം. ഒരു മനുഷ്യന്റെ പരമാദൎശമായ ഈ മുക്തിക്കുള്ള മാൎഗ്ഗമാണു പുരാണങ്ങളിൽ പ്രധാനമായി പ്രതിപാദിക്കുന്നതു്.

പൂതമോംകാരം പോലേ ത്ര്യക്ഷരാത്മകമാമീ
സ്വാതന്ത്ര്യം സാധിപ്പാനായ്ക്കരണത്രിതയത്താൽ
സാദരംപ്രയത്നിപ്പിൻ, സാഫല്യപ്പെടുത്തുവിൻ,
സോദരന്മാരേ, നിങ്ങൾ സാരമാം നരജന്മം!

പൂതം=പരിശുദ്ധം. ഓംകാരം=അ(വിഷ്ണു) ഉ (ശിവൻ) മ് (ബ്രഹ്മാവ്) എന്നു ത്രിമൂർത്തികളേയും സൂചിപ്പിച്ച പരബ്രഹ്മവാചകമായി പറയുന്ന 'ഓം' എന്ന പ്രണവധ്വനി. ത്ര്യക്ഷരാത്മകം=മൂന്നക്ഷരങ്ങളുള്ളത്. കരണത്രിതയത്താൽ=മനസാ, വാചാ, കർമ്മണാ (അതിപ്രയത്നംചെയ്ത് ആ പരമപദം പ്രാപിച്ച ജന്മോദ്ദേശം നിറവേറുകയെന്നു സാരം)

VI

* ഒരുൾനാട്ടിലെ വേനൽക്കാലം.

---

൧. ഗരിഷ്ഠമാം ശാശ്വതകാലചക്ര-
ത്തിരിപ്പിനൊപ്പം തിരിയുന്ന നമ്മൾ
ശരിക്കതിൻ ചുട്ടെരിയുന്നിടം പു-
ക്കിരിക്കയാ- ണിപ്പൊഴനല്പസാദം.

൨. ചിന്താശതത്താലിഹ മിക്കവാറും
സന്താപമുള്ളിൽപ്പെരുകും മനുഷ്യൻ
ഹന്താധുനാ വേനലിനാൽ പുറത്തും
വൻതാപഭാരത്തെ വഹിക്കയാമീ:

---

* ൧൦൮൮ എടവം ൧൯-ാം൹

ഗരിഷ്ഠം=മഹത്ത്. ശാശ്വതം=നിത്യം. അനല്പസാദം=വളരെ വാട്ടത്തോടുകൂടുംവണ്ണം. കാലചക്രഗതിയനുസരിച്ച്, വർഷവും മഞ്ഞും കഴിഞ്ഞു ഇപ്പോൾ നാം വേനൽക്കാലത്തിലെത്തിയിരിക്കുന്നുവെന്നർത്ഥം.

ചിന്താശതം=നിരവധി വിചാരങ്ങൾ. സന്താപം=ചൂട്, ദുഃഖം. ഹന്ത=കഷ്ടം! അധുനാ=ഇപ്പോൾ. വൻതാപം=വലിയ ചൂട്, ദുഃഖം.

൩. ഹിതാനുകൂലം ധനദൻ ഭരിയ്ക്കു-
ന്നതായ ദിക്കിൽപ്പെരുമാറൽമൂലം
നിതാന്തമേറ്റും വസുവാൽ പ്രചണ്ഡ-
പ്രതാപനായീ ജലജാതബന്ധു!!

൪. അലംഘനീയാതപതാപഭാരാ-
കുലങ്ങളായ്ത്തീൎന്ന കുളങ്ങൾതോറും
ജലം തുലോം ദുർല്ലഭമായിതുള്ള
ജലത്തെയോ ചണ്ടികൾ തീണ്ടിതാനും!

൫. വററുന്നു വല്ലാതെ ജലാശയങ്ങൾ;
ചുററുന്നു ചൂടാലിഹ ജീവജാലം:

ഹിതാനുകൂലം=ഇഷ്ടാനുസാരേണ. ധനദൻ...ദിക്കു=വടക്കേ ദിക്കു. (സൂൎയ്യന്റെ ഉത്തരായനസഞ്ചാരം) നിതാന്തം=ഏററവും(ധാരാളമായി.) വസു=രശ്മി; ധനമെന്നും. പ്രചണ്ഡപ്രതാപൻ=കഠിനമായ ചൂടുള്ളവനെന്നും പ്രതാപമുള്ളവനെന്നും ശ്ലേഷം. ജലജാതബന്ധു=സൂൎയ്യൻ. ജലക്കുട്ടത്തിന്റെ ചങ്ങാതി എന്നും. സൂൎയ്യൻ കുബേരദേശമായ ഉത്തരദിക്കിൽ സഞ്ചരിച്ചു വളരെ രശ്മിയാകുന്ന ധനം കൈക്കലാക്കി വച്ചിയ പ്രതാപിയായിത്തീൎന്നിരിക്കുന്നു.

അലം......ലങ്ങൾ=തടുക്കാൻ പാടില്ലാത്ത വെയിലിന്റെ പെരുംചൂടുകൊണ്ടു കുഴങ്ങിയവ (വെള്ളം വററിയ). ചണ്ടികൾ തീണ്ടി=പായലുകൊണ്ടു നിറഞ്ഞു; തെമ്മാടികൾ കലക്കി മറിച്ചുവെന്നും.

ജലാശയങ്ങൾ=കുളം മുതലായവ. ചുററുന്നു=കഷ്ടപ്പെടുന്നു.

മററും മഹാജീവനവിപ്ലവത്തിൽ-
പ്പററും പരീതാപമതുല്യമല്ലാ.

൩. ഉയൎന്ന താപാൽ ക്ഷിതി, സൂൎയ്യരശ്മി-
ചയത്തിനൂഷ്മാവു ചുരുക്കവാനോ,
വിയത്തിലേക്കും, വികളാക്കി മേന്മേ-
ലയച്ചു, പാഴിൽച്ചിലവാക്കി വെള്ളം!

൪. ജലത്തിനോതുന്നമൃതാഹ്വയത്തിൻ
വിലപ്പെട്ടന്നൌചിതിയെത്തികച്ചും,
ജ്വലൽകഠോരാതപതാപമേററു
വലഞ്ഞു നാട്ടാരറിയുന്നിതിപ്പോൾ.

മഹാജീവനവിപ്ലവം=വമ്പിച്ച ജീവനാശം; ജീവനത്തിന്നു ജലമെന്നും ഉപജീവനമെന്നും അൎത്ഥം. പരീതാപം=ചൂട്, ദുഃഖം. അതുല്യം=തുല്യമില്ലാത്തത്.

താപാൽ=സന്താപം ഹേതുവായിട്ടു. ക്ഷിതി=ഭൂമി. ചയം=കൂട്ടം. ഊഷ്മാവ്=ചൂട്. വിയത്ത്=ആകാശം. സൂൎയ്യരശ്മിയുടെ ചൂടു കുറക്കുവാനോ എന്നു തോന്നുംവണ്ണം, ഭൂമി വെള്ളമെല്ലാം ആവിയാക്കി ആകാശത്തിലയച്ചു വെറുതെ ചെലവാക്കി; വെയിലിന്നു ചൂടു വീണ്ടും വീണ്ടും ഏറുകയാണു ചെയ്യുന്നത്.

അമൃതാഹ്വയം=അമൃത് എന്നുള്ള പേര്. ഔചിതി=ഔചിത്യം. ജ്വലൽ.....താപം=കത്തിക്കാളുന്ന കഠിനമായ വെയിലിന്റെ ചൂട്. ദൌൎല്ലഭ്യം മൂലം സാക്ഷാൽ അമൃതിനു തുല്യം വിലയുള്ളതായിത്തീൎന്ന വെള്ളത്തിൻ അമൃതമെന്നുള്ള പേർ അന്വൎത്ഥംതന്നെ എന്നു, ഇപ്പോൾ തികച്ചും ബോധം വന്നു.

൮. ‘തൃണ’ങ്ങളായ് നാം കരുതുന്നവസ്തു-
മണഞ്ഞു, നാട്ടിൽപ്പെരുതായ പഞ്ചം;
ഗുണം തൊടാത്താക്കുകവിപ്രബന്ധം
കണക്കു, ലോകം·പരിശുഷ്കമായി.

൯. വൈലാളൽ മൂലം പകൽനേരമാന്ന
മാലാററി രക്ഷിച്ച നിശക്കപായം,
കാലാനുരോധാലണയുമ്പൊഴാർത്ത്യാ-
കോലാഹലം പക്ഷികൾ കൈവളപ്പൂ.

൧൦. “രാവന്തരിച്ചു; സുഖമെന്തു മേലിൽ?
പാവങ്ങൾ നാമിന്നി മരിക്ക നല്ലൂ”
ഏവം നിനച്ചോ, തരുവിന്റെ കൊമ്പ-
ത്താവൽക്കുലം വന്നിഹ തൂങ്ങിടുന്നു!

൧൧. കാലാഗ്നിഭാസ്സാം പകൽ വന്നടുക്കേ,
മാലാന്ന മന്നിൽ നെടുവീർപ്പുപോലെ

ഗുണം......പ്രബന്ധം=നിർഗ്ഗുണമായ ദുഷ്കവികളുടെ കാവ്യം. ലോകം ആകപ്പാടെ ഉണങ്ങി വരണ്ടുപോയി.

കാലാനുരോധാൽ=കാലഗതിയനുസരിച്ചു. മാലാററി=ദുഃഖം(ചൂടു)തീർത്ത്. നിശ=രാത്രി. അപായം=നാശം. ആർത്ത്യാ=സങ്കടം മൂലം. ചൂടിൽനിന്നു തങ്ങളെ രക്ഷിച്ച രാത്രി മറയുന്നതുകൊണ്ടുള്ള ദുഃഖംകൊണ്ടാണു പ്രഭാതത്തിൽ പക്ഷികൾ കരയുന്നതെന്നു കവി ഉൽപ്രേക്ഷിക്കുന്നു.

ഏവം=എന്നിങ്ങിനെ. തരു=വൃക്ഷം. കുലം=കൂട്ടം. ഇവിടേയും മേൽ കാണിച്ചപോലെ, ഉൽപ്രേക്ഷ. ആവലിനെ ചിലർ വാവൽ എന്നു പറയുന്നു.

കാലാഗ്നിഭാസ്സ്=പ്രളയാഗ്നിയ്ക്കൊപ്പം ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നത്.

ചേലായി വീശുന്നിതു, പാതിരിപ്പൂ-
മാലാമണം ചേരുമുഷസ്സമീരൻ.

൧൨. നെഞ്ചം കുളിക്കെപ്പുലർവേളയിങ്കൽ-
പ്പുഞ്ചയ്ക്കു തേവുന്നവർ പാടിടുമ്പോൾ,
ചഞ്ചൽ'ഘടീയന്ത്ര'ഘനപ്രണാദം
തഞ്ചം പെടും 'ശങ്കിടി'യായിടുന്നു.

൧൩. രാവിൻകലാശത്തിൽ മുറയ്ക്കുറക്കം
കൈവിട്ടെഴുന്നേല്ക്കുമിളങ്കിടാങ്ങൾ
മാവിൻചുവട്ടിൽ ദ്രുതമോടിയെത്തി-
യാവിർമ്മുദാ മാങ്ങ പെറുക്കിടുന്നു.

൧൪. വർണ്ണാഢ്യരേഖാങ്കിതപൃഷ്ഠനാകു-
മണ്ണാൻ രസാലോപരി മത്തടിക്കേ,
എണ്ണാവതല്ലാസ്പൃഹ തേടുമോമൽ-
ക്കണ്ണാലിതാ, ബാലകർ നോക്കിനില്പൂ.

ഉഷസ്സമീരൻ=പുലർകാലക്കാററ്.

ചഞ്ചത്ത്=ഇളകുന്നത. ഘടീയന്ത്രം=ഏത്തം. (തുലാം) ഘനപ്രണാദം=കനത്ത, ശബ്ദം. ശങ്കിടി=ഏററുപാടൽ.

ആവിർമ്മുദാ=സന്തോഷത്തോടുകൂടി.

വർണ്ണാ......പൃഷ്ഠൻ=പുറത്തു, നല്ല നിറമുള്ള ഉത്തമ വരകളുള്ളവൻ. രസാലോപരി=തേന്മാവിൻമുകളിൽ. എണ്ണാ......സ്പൃഹ=അമിതമായ കൊതി.

൫൫. നീരാവമായ്ക്കാക്കകൾ, മാമ്പഴങ്ങ-
ളാരാഞ്ഞു, മാവിൻമുകളിൽച്ചിലേടം,
സൂരാംശുപാളീപരിസൂദിതാന്ധ-
കാരാവശേഷപ്പടി തത്തിടുന്നു.

൫൬. ഉന്നിദ്രഭാനുദ്യുതിയാൽത്തിളങ്ങി-
നിന്നത്ര, മന്നിൻമണിമാലപോലെ,
കൊന്നദ്രുമപ്പൂക്കുല കണ്ണുകൾക്കു
സന്നദ്ധമാക്കുന്നു സമുത്സവത്തെ.

൫൭. ശ്രീ വിങ്ങുമാകാരമിയന്നാ കൊന്ന-
പ്പൂവിൻെറ നിർഗ്ഗന്ധതയെന്ന ദോഷം
ഹാ! വിസ്മരിക്കുന്നു ജനങ്ങൾ മുററും:
ഭൂവിൽഗ്ഗുണം തന്നെ 'പുറമ്പകിട്ടും'.

൫൮. ധാമാധിപൻ വ്യോമനി വന്നുദിച്ചു
യാമാർദ്ധനേരം കഴിയുമ്പൊഴെയ്ക്കും

നീരാവമായ്=നിശ്ശബ്ദമായ്. സൂരാംശു......പ്പടി=സൂര്യ്യരശ്മിയാൽ നശിപ്പിക്കപ്പെട്ട ഇരുട്ടിൻെറ അവശിഷ്ടങ്ങളെന്നവിധം. ഉൽപ്രേക്ഷ.

ഉന്ന.....ദ്യുതി=വർദ്ധിച്ച സൂര്യ്യകാന്തി. കൊന്നദ്രുമം=കൊന്നവൃക്ഷം. സന്നദ്ധമാക്കുക=തെയ്യാറാക്കുക. കണ്ണുകളെ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നു എന്നു സാരം.

ശ്രീ=ശോഭ. ആകാരം=ആകൃതി. നിർഗ്ഗന്ധത=വാസനയില്ലായ്മ. വിസ്മരിക്കുന്നു=മറക്കുന്നു. ലോകത്തിൽ പുറംപകിട്ടുകൊണ്ടും കുറെയൊക്കെ മെച്ചം നേടാം!

ധാമാധിപൻ=സൂര്യ്യൻ. വ്യോമനി=ആകാശത്ത്. യാമാർദ്ധനേരം=മൂന്നേമുക്കാൽ നാഴിക.

ഭീമാഭിതാപം തരുമാതപം ഹാ!
സാമാന്യമല്ലാതെരിയുന്നിതെങ്ങും.

൧൯. കീലാലദുർഭിക്ഷമിയിന്നിടുന്നീ-
ക്കാലാന്തരത്തിൽ, കഠിനാതപത്താൽ
നാലാനനാണ്ഡപ്പുര തീപ്പിടിച്ച
പോലായ് നിരീക്ഷിച്ചുഴലുന്നു ലോകം.

൨൦. ഉച്ചണ്ഡമാമാതപമുജ്ജ്വലിക്കു-
മുച്ചക്കിതാ, വാടിയ മെയ്യുമായി,
വിച്ചക്കു തെണ്ടുന്നവർ കൈ തലക്കും
വെച്ചദ്ധ്വവൃക്ഷത്തണലിൽശ്ശയിപ്പൂ.

൨൧. വൈലത്തു മൈതാനനിലങ്ങൾ മേല്ലു-
മേലത്രയും കത്തിയെരിഞ്ഞിടുന്നു:
കാലത്തു പൊട്ടിപ്പിളരുന്നൊരഗ്നി-
ശൈലത്തിനൊക്കും കടകങ്ങൾ പോലെ.

ഭീമാഭിതാപം=ഘോരമായ ചൂട്. ആതപം=വെയിൽ.

കീലാലദുർഭിക്ഷം=ജലദാരിദ്ര്യം. നാലാനനാണ്ഡപ്പുര=ബ്രഹ്മാണ്ഡമാകുന്ന പുര. നിരീക്ഷിച്ചു=കണ്ടു. പുരക്കു തീ പിടിച്ചിരിക്കുന്നു; കെടുക്കാൻ വെള്ളമില്ലതാനും.

ഉച്ചണ്ഡം=കഠോരം. അദ്ധ്വവൃക്ഷം=വഴിയരികിലുള്ളവൃക്ഷം.

അഗ്നിശൈലം=അഗ്നിപർവ്വതം. കടകങ്ങൾ=നടുപ്രദേശങ്ങൾ.

൨൨. ദേഹം തപിച്ചാകെ വിയൎത്തൊലിച്ചു,
ഹാ ഹന്ത! നാനാവഴിപോക്കരിപ്പോൾ
ദാഹം കെടുക്കുന്നതിനെത്തിടുന്നു,
വൈഹസ്ത്യമോടേ വഴിയമ്പലത്തിൽ.

൨൩. ഉടൽക്കു പററും വിധമുള്ള സാപ്പാ-
ടുടൻ കഴിച്ചാളുകളുച്ചനേരം
കടന്നുകൂടുന്നു കുറെത്തണുപ്പു-
ള്ളിടങ്ങളിൽ, ത്തെല്ലു തളൎച്ച തീൎപ്പാൻ.

൨൪. ഹാ! പാരെരിക്കും തപനാംശുതീവ്ര-
വ്യാപാരമവ്യാഹതമായ് മുതിൎന്നു;
സ്വാപാപദേശാൽച്ചിലർ കണ്ണടച്ചു,
താപാദിതാലസ്യമിതാ, സഹിപ്പൂ.

൨൫. വൈലിന്റെ ചൂടൊന്നു നിലച്ചു, വീണ്ടും
ജോലിക്കൊരുമ്പെട്ടു കൃഷീവലന്മാർ
ചാലിട്ടതിൽത്തേവിവിടുന്നവെള്ള-
ത്താലിഞ്ഞു തോട്ടങ്ങൾ നനച്ചിടുന്നു.

തപിച്ചു്=ചൂടുപിടിച്ചു്. വൈഹസ്ത്യം=വ്യാകുലത.

തപ......വ്യാപാരം=സൂൎയ്യരശ്മിയുടെ കഠിനപ്രവൃത്തി. അവ്യാഹതം=തടവെന്യേ. സ്വാപാപദേശാൽ=ഉറക്കമെന്ന വ്യാജേന. ആപാദിതാലസ്യം=ആലസ്യത്തോടുകൂടെ.

കൃഷീവലന്മാർ=കൃഷിക്കാർ.

൨൬. നീരാഹരിപ്പാനിഹ തേക്കുകാള
പാരാതെ പിന്നോട്ടു നടന്നിടുന്നു;
ആരാകിലും, ജീവനലാഭയത്നം
നേരായ മുന്നോട്ടുഗതിയ്ക്കു വിഘ്നം.

൨൭. വിടർന്ന മല്ലീമലരിൻ മണത്തെ-
പ്പുടത്തുമന്ദിക്കുളിർകാററടിയ്ക്കേ
തുടർന്നു കേൾക്കായിവരുന്നു, തെങ്ങിൻ
മടല്ക്കുമേൽ മർമ്മരമഞ്ജുനാദം.

൨൮. ഘോരാംശു തൂകിബ്ബഡവാഗ്നി പോലെ
പാരാകവേ പാരമെരിച്ച സൂര്യൻ
വാരാശിയിൽച്ചെന്നു പതിച്ചിടുമ്പോ-
ളാരാ, ശപിസ്സാതിതുകാലമുള്ളൂ?

൨൯. നില്പാതിളന്തെന്നലുലച്ച പച്ച-
നെല്പാലെ, പുഞ്ചക്കൃഷിയുള്ള പാടം
ഉല്ലാസമാശിച്ചവരെ,സ്സമീപേ
ചെല്ലാനിതാ, മാടിവിളിച്ചിടുന്നു.

നീരാഹരിപ്പാൻ= വെള്ളമെടുക്കാൻ. ജീവനലാഭയത്നം= കാലയാപനശ്രമം; വെള്ളത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള ശ്രമമെന്നും. വിഘ്നം=തടസ്ഥം. ദിവസവൃത്തിക്കു ശ്രമപ്പെട്ടേ കഴിയൂ എങ്കിൽ ആരായാലും (എത്ര മിടുക്കനായാലും) പുരോഗതിക്കു പ്രയാസംതന്നെ.

മല്ലീമലർ=മുല്ലപ്പൂവ്. മർമ്മരമഞ്ജുനാദം=ഇലകൾ കാററിലിളകുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന മനോഹരശബ്ദം.

ഘോരാംശു=കഠോരരശ്മി. ബഡവാഗ്നി=സമുദ്രാന്തഃസ്ഥിതമായ അഗ്നി. വാരാശി=സമുദ്രം. നെല്ലിൻതലകളുടെ ചലനത്തെ മാടിവിളിക്കലായി ഉൽപ്രേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു.

൩൦. കററക്കരിങ്കുഴലിമാരഴകിൽക്കുളിച്ചി-
ട്ടു,ററം ചുരുണ്ട കുഴൽ പിന്നിലഴിച്ചു ചിന്നി,
കുററം വരാതരിയ പൂക്കളെരൂത്തിടുന്നൂ
മുററത്തെ മുല്ലകളിൽനിന്നു, നിശാഗമത്തിൽ.

൩൧. ഏവം നിദാഘദിനമന്ത്യദശാന്തരത്തിൽ-
ബ്ഭസ്മം പകന്നു, നിജതീക്ഷ്ണതയൊക്കെനീക്കി,
കൈവന്ന ശാന്തനിലകൊണ്ടുലകിന്നു ഹഷ്-
ശ്രീവഷ്മെന്ന സുകൃതം ബത! നേടിടുന്നു.

കുഴൽ=തലമുടി. നിശാഗമം=രാത്രിയുടെ വരവ്.

നിദാഘദിനം=വേനൽക്കാലത്തെപ്പകൽ. അന്ത്യദശാന്തരം=അവസാനഘട്ടം—സായാഹ്നം. നിജതീക്ഷ്ണത=തന്റെ ചൂട്. ഉലക്=ലോകം. ഹഷശ്രീവഷം=സന്തോഷസമ്പത്തിനെ വഷിക്കുക. സുകൃതം=പുണ്യം. ക്രൂരനും അവസാനഘട്ടത്തിൽ (മരണകാലത്ത്) ശമവും സുകൃതശ്രദ്ധയും സംഭവിക്കുന്നു.

VII

ഷഷ്ടിപൂൎത്തിമംഗളം.*

(വഞ്ചിപ്പാട്ട.)

കോമളമായ്ക്കോളിളകിസ്തുമ പൂണ്ടു പുതുതായൊ-
രോമൽപ്പുഴയിതാ, ശരിയ്ക്കൊഴുകീടുന്നു:
സാമാന്യജലമല്ലിതെന്തീ മഹാനദിയിൽക്കാണ്മു,
കാമധേനുവിനെപ്പേൎത്തും കറന്ന പാലോ?

ആ മഹേന്ദ്രാരാമത്തിന്റെ ശ്രീമജ്ജയസ്തംഭങ്ങളാം
മാമരങ്ങളുടെ മലൎത്തുമരന്ദമോ?
വിണ്ണവൎ മുനി ശാപബന്ധം മാറാൻ പണിപ്പെട്ട-
ന്നണ്ണവത്തിൽനിന്നെടുത്തൊരൌഷധം താനോ?

---

* ൧൦൯൩ ചിങ്ങം ൧൧-ാംനു-

ഷഷ്ടിപൂൎത്തിമഹോത്സവംമൂലം പ്രജകൾക്കുണ്ടായ ആനന്ദത്തെ ഒരു പുഴയായി സങ്കല്പിച്ചു വൎണ്ണിക്കുന്നു.

സ്തുമ=സ്വച്ഛത. സാമാന്യജലം=സാധാരണ വെള്ളം. മഹേന്ദ്രാരാമം=നന്ദനോദ്യാനം. മലൎത്തുമരന്ദം=പൂംതേൻ.

വിണ്ണവർ=ദേവന്മാർ. മുനിശാപബന്ധം=ദുൎവ്വാസസ്സുമുനിയുടെ ശാപംമൂലമുണ്ടായ സങ്കടം. അണ്ണ......ഷധം=അമൃത്. (മുനിശാപവും പാലാഴിമഥനവും മററും പുരാണപ്രസിദ്ധം.)

അല്ലിത്താരാം ശരമേന്തുമമ്മയുടെ വളർപ്പള്ളി-
വില്ലിന്നുടെ വിസ്തൃതാരംവിശുദ്ധമിതോ?
ഹാ, മററൊന്നല്ലിതു: വഞ്ചിഭൂമഹാലക്ഷ്മിയ്ക്കു ദിവ്യ-
ത്താമരപ്പൂവായ പൊന്നുതമ്പുരാനുടെ
മംഗളജന്മർക്ഷമാകും മത്തിൻകുന്നിൽനിന്നുറന്ന
തുംഗപരാനന്ദാമൃതഗംഗ താനത്രേ;
ജാതിമതഭേദമില്ലാതേതവരുമിതിൽ സ്നാനം
ചെയ്കിലിതാ, കൈവരുത്തുന്നു ജന്മസാഫല്യം;
നീരാടിയ ദിക്കുകളും പാരം നിർമ്മലാംഗികളായ്-
ച്ചാരുതരവെള്ളവസ്ത്രം ചാർത്തി നില്ക്കുന്നു!
ഓടം കളിയ്ക്കാം നമുക്കിങ്ങോ,ടി വരികോ,രോ പാട്ടു
പാടുവിനെൻ കൂട്ടുകാരേ, പാടവത്തോടേ;
താളമൂന്നിപ്പിടിയ്ക്കുവിൻ, നീളെശ്രുതിയൊപ്പിയ്ക്കുവി-
നോ,ളം മുറിച്ചോട്ടം നല്ലോരോടി വെയ്ക്കുവിൻ !

ഇഷ്ടാപൂർത്താനുഷ്ഠാനവിശിഷ്ടനായി, പ്രജകൾത-
ന്നിഷ്ടമോർത്തു വേണ്ടും നയമിയറ്റുവോനായ്,

അല്ലി......അമ്മ=ത്രിപുരസുന്ദരി. വളപ്പള്ളിവില്ല്=വലിയ പള്ളിവില്ല (കരിമ്പു) വിസ്തൃതാരം=വ്യാപ്തം.

താമരപ്പൂവാണു ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ ഇരിപ്പിടം. ജന്മർക്ഷം=ജനനക്ഷത്രം. തുംഗം=ഉന്നതം. (ഉൽകൃഷ്ടം).

കന്നിമാസത്തിലെ (ശരദൃതുവിലെ) വെണ്മയെ ദിക്കുകളുടെ (സ്ത്രീത്വം വ്യഞ്ജിക്കുന്നു) വെള്ളവസ്ത്രമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

ഓടം=വള്ളം. പാടവം=നൈപുണ്യം.

ഇഷ്ടാ......ശിഷ്ടൻ=ഇഷ്ടാപൂർത്തങ്ങൾ (യജ്ഞം വാപീകൂപാദിനിർമ്മാണം മുതലായവ) അനുഷ്ഠിച്ചുപോരുന്നവൻ.

അഷ്ടമൂർത്തിസമൈശ്വര്യനാകും തിരുമേനിയുടെ
ഷഷ്ടിപൂർത്തിത്തിരുനാളേ, വിജയിച്ചാലും!

വഞ്ചിഭൂമിദേവിയുടെയഞ്ചിതഭാഗ്യസമ്പത്തേ,
പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടാരംഭിയ്ക്കു പുണ്യനൃത്തങ്ങൾ!

'ശ്രീവാഴുംകോട്'തന്നെയിന്നീവഞ്ചിനാടൌ, ഭാഗ്യത്തി-
ന്നാവാസമാമരചന്റെയനുഭാവത്താൽ.

'ഓണംകേറാമൂല'യിലുമോരോരോ മട്ടായിട്ടിതാ,
കാണാകുന്നു കമലതൻ കളിയാട്ടങ്ങൾ.

ഇന്നു വെള്ളിനാണ്യമെല്ലാമിന്നാട്ടുകാർക്കിത്തിൾപോലേ!
പൊന്നാണയങ്ങളോ കൊന്നപ്പൂവിലും താഴേ!
ശ്രീലനീത്തമ്പുരാൻ ഭൂലോകാലങ്കാരമായ മുതൽ
മൂലം നമുക്കോണം! കന്നിമാസം വസന്തം!

അഷ്ടമൂർത്തി=ശിവൻ.

ശ്രീവാഴുംകോട്=ഐശ്വര്യംവാഴുന്ന സ്ഥലം. ആവാസം=പാർപ്പിടം. അനുഭാവം മഹിമ.

കമല=ലക്ഷ്മി.

ഇത്തിൾ=കക്ക. ഉത്സവം കൊണ്ടാടാൻ പണം വാരി വിതറുന്നു എന്നു സാരം. ശ്രീലൻ=ശ്രീയോടുകൂടിയവൻ. മൂലം=മൂലനക്ഷത്രം. ഓണത്തിന്നു തിരുവോണനക്ഷത്രമെന്നും സന്തോഷകാലമെന്നും അർത്ഥം.

ഭാരതനഭസ്സിന്നൊരു ഭാസമാനനക്ഷത്രമേ,
ഭാൎഗ്ഗവീയക്ഷേത്രത്തിന്നു ഭദ്രധ്വജമേ,

വേണാട്ടിന്നോ കണ്ണുകൊണ്ടു കാണാവുന്നൊരീശ്വരനേ,
പ്രാണിദയാനൎത്തകിക്കു പട്ടുപന്തലേ,

സഞ്ജനിതാദരം താൻ താൻ സത്യധൎമ്മമാകും മണി-
പഞ്ജരംപുക്കരുളുന്ന പൈങ്കിളിപ്പൂമ്പെണ്ണേ,

പന്നഗാധീശ്വരതല്പപാദഭക്തിക്കുളിർകായൽ-
തന്നിൽത്തത്തിക്കളിക്കുന്ന പൊന്നുമത്സ്യമേ,

ത്യാഗയശഃപുണ്ഡരീകപൂഗങ്ങൾക്കു തടാകമേ,
യോഗക്ഷേമസസ്യങ്ങൾക്കു കാലവൎഷമേ,

ഏകമനസ്കരാം നാനാലോകർതൻ ശുഭാശംസക-
ളാകും സരിത്തുകൾക്കെല്ലാമലകടലേ,

ഭാരതനഭസ്സ്=ഇൻഡ്യയാകുന്ന ആകാശം. ഭാസമാനം=ശോഭിക്കുന്നയ്. ഭാൎഗ്ഗവീയക്ഷേത്രം=കേരളം. ഭദ്രധ്വജം=കൊടിമരം. വേണാട്=തിരുവിതാംകൂർ. പ്രാണി.....പന്തൽ=ജീവകാരുണ്യം കളിയാടുന്നസ്ഥലം. പഞ്ജരം=കൂട്. പൈങ്കിളിപൂമ്പെണ്ണ്=നല്ലപൈങ്കിളി. പന്ന... ..ഭക്തി=വിഷ്ണുഭക്തി. പുണ്ഡരീകം=വെൺതാമരപ്പൂവ്. പൂഗം=സമൂഹം. തടാകം=കുളം. ഏകമനസ്കർ=ഒരേ വിചാരത്തോടുകൂടിയവർ. സരിത്തുകൾ=നദികൾ.

ഹന്ത! മിഴിയിണയ്ക്കാഭ ചിന്നും പ്രഭാതമേ, ഞങ്ങൾ-
ക്കന്തഃകരണത്തിന്നൊരു ശാന്തിഗുണമേ,
ചിന്തനയ്ക്കു സൽക്കാവ്യമേ, സന്തതാരോഗ്യമോടൊത്തു
നിന്തിരുവടിയ്ക്കായുസ്സു നീളട്ടേ മേന്മേൽ!

ആഭ=ശോഭ. ചിന്തനക്കു സൽക്കാവ്യമേ എന്ന സംബുദ്ധികൊണ്ടു്. മഹാരാജഗുണങ്ങൾ ആലോചിക്കുംതോറും രമ്യരമ്യങ്ങളെന്നു ധ്വനിക്കുന്നു. സന്തതാരോഗ്യം=അവിച്ഛിന്നമായ അരോഗത.

VIII

* ഉണ്ണാനില്ല ഉടുപ്പാനില്ല.

I

കാലത്തു മേയാഞ്ഞതുകൊണ്ടു മാരിയേ-
റോലപ്പുരംതോൽ പെരുത്തുൾവലിഞ്ഞതഹോ,
സാലസ്യമായ്പ്പട്ടിണി പെട്ടതിൽക്കുഴ-
ക്കോലസ്ഥിപേർത്തുന്തിയ ഗേഹമൊന്നിതാ!
പാരം ദ്രവിക്കും പഴയോലകൾക്കെഴും
ദ്വാരത്തിലൂടേ വെയിലാപതിക്കയാൽ,
സ്വൈരം നിലത്തിങ്കു ലസിപ്പതുണ്ടതി-
ക്രൂരങ്ങൾ ദാരിദ്ര്യപിശാചദൃഷ്ടികൾ.

---

* ൧൦൮൭ കർക്കിടകം ൨൯-ാംനു

കാലത്തു=വേണ്ടസമയത്തു. മാരി=മഴ. സാലസ്യമായ്=ക്ഷീണിച്ചു. ഗൃഹം, പട്ടിണിപെട്ടു, എല്ലും തൊലിയുമായിത്തീൎന്ന ഒരു ജീവിയായി കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ആപതിക്കയാൽ=വീഴുകയാൽ (പ്രവേശിക്കുകയാൽ). ലസിക്കുന്നു=പ്രകാശിക്കുന്നു. ദാരി........ഷ്ടികൾ=ദാരിദ്ര്യമാകുന്ന പിശാചിന്റെ കണ്ണുകൾ.

കട്ടം വിടാതേ മഴയേററു ചോരന്നൊലി-
ച്ചിട്ടുള്ള പാടല്ലിതു ശുഭ്രഭിത്തിമേൽ;
കട്ടുക്കൾ പാഴാക്കിന 'ചേട്ട' കെട്ടഴി-
ച്ചിട്ടുള്ള ചെങ്കുന്തളമായിരിക്കണം!

അല്ലാക്കിലു,ന്തസ്സിലിരുന്ന തൻനില-
യെല്ലാമിതിന്മട്ടിടിവേററതോർക്കയാൽ
വല്ലാതെ നൊന്തീപ്പുരതൻെറ കണ്ണിൽനി-
ന്നുല്ലാഘവം ചോരയൊലിച്ചതായ്‌വരാം!!

സ്വീയദ്വിപാർശ്വങ്ങളിലീയുരൽപ്പുറ-
പ്രായങ്ങൾ മാററാലകൾ പററി നില്ക്കയാൽ,
ശ്രീയററതാമുമ്മറവാതിൽ കാൺക, കാ-
രീയപ്പുതുഃത്താടകളിട്ട പോലെയായ്.

ആരാണു നോക്കുന്നതിൻററകുററ?മി-
പ്പേരാണ്ടു വീടിന്നുടമസ്ഥയായവൾ
നേരായി വീർപ്പൊന്നിടുവാനുമബ്ബലം
ചേരാതെ, യഞ്ചാംപുരയിൽത്തനിച്ചിതാ!

ശുഭ്രഭിത്തി=വെള്ളച്ചുമർ. ചേട്ട=ജ്യേഷ്ഠ. [അലക്ഷ്മി]......ചെ
ങ്കുന്തളം=ചെമ്പിച്ച തലമുടി.

നൊന്ത്=വേദനപ്പെട്ട്. ഉല്ലാഘവം=എളുപ്പത്തിൽ [വേഗ
ത്തിൽ].

സ്വീയദ്വിപാർശ്വങ്ങൾ=തൻെറ രണ്ടു വശങ്ങൾ. ഉരൽ......യ
ങ്ങൾ=വട്ടത്തിലുള്ളവ. ശ്രീയററ=അശ്രീ ബാധിച്ച.

അഞ്ചാംപുര=അടുക്കളപ്പുര.

ദാരിദ്ര്യകൢപ്താനശനവ്രതാലുടൽ-
ത്താരിൽച്ചൂടപ്പേറിടുമിത്തപസ്വിനി
പൂരിച്ച വാട്ടത്തൊടടുപ്പിനന്തികേ
നേരിട്ടിരുന്നഗ്നിസപര്യ ചെയ്കയോ?

കീറിപ്പൊളിഞ്ഞുള്ളൊരുടുപ്പിലും, വിള-
പ്പേറി ക്ലമപ്പെട്ട മുഖാംബുജത്തിലും,
മാറിന്നകം വേവുമിവൾക്കിതാ, നിറം-
മാറിക്കിടപ്പുണ്ടു കുലീനതാഗുണം.

മുപ്പത്തിയെട്ടിൽപ്പുറമായ്‌വരാ വയ-
സ്സിപ്പക്ഷ്മളാക്ഷിയ്ക്കു തികഞ്ഞ യൌവനം
ഉൽപക്ഷദുർഭിക്ഷനിപീതശേഷമായ്-
സ്സൽപല്ലവാംഗേ വിലസുന്നിതിപ്പൊഴും.

ദാരി.....വ്രതാൽ=ദാരിദ്ര്യനിർമ്മിതമായ [ദാരിദ്ര്യം മൂലമുണ്ടായ] പട്ടിണിവ്രതം. തപസ്വിനി=പാവപ്പെട്ടവൾ. പൂരിച്ച=നിറഞ്ഞ. അന്തികേ=സമീപത്ത്. അഗ്നിസപര്യ=അഗ്നിപൂജ തപസ്വിനി[താപസി]കൾക്കു യോജിച്ചതാണല്ലോ, അഗ്നിപൂജ.

ക്ലമപ്പെട്ട=വാടിയ. മാറിന്നകം=മനസ്സ്. കുലീനതാഗുണം=തറവാടിത്തം.

പക്ഷ്മളാക്ഷി=സുന്ദരി. ഉൽപക്ഷ.....ശേഷം=വമിച്ച ദാരിദ്ര്യം കുടിച്ചതിന്റെ ബാക്കി. ദാരിദ്ര്യത്തിനു ഭൃംഗത്വവും യൌവനത്തിനു മകരന്ദത്വവും വ്യഞ്ജിക്കുന്നു. സൽപല്ലവാംഗേ=നല്ല തളിരു പോലുള്ള ദേഹത്തിൽ.

തൈലവ്യയത്താൽ ചകിരിക്കു തുല്യമാം
കോലത്തൊടിക്കാണ്മൊരു കേശപാശമോ,
നാലഞ്ചു മാസത്തിനു മുമ്പുകൂടിയും
നീലത്തഴയ്ക്കൊത്തു ലസിച്ചിരുന്നതാം.

മാലിന്നിതേ സംഗതി: കാലവൈശസ-
ത്താലിങ്ങെഴും സ്വത്തുകൾ ചിററു തിന്നുപോയ്;
മേലിൽപ്പൊറുപ്പാൻവഴിയോർത്തു കാന്തനോ
കൂലിപ്പണിയ്ക്കായ് മറുനാടു പൂകിനാൻ.

സ്നേഹം തഴയ്ക്കും പതിയൊത്തുദാരമാം
ഗേഹത്തിനേകേശ്വരിയായ്സ്സുഖിച്ചവൾ,
ഹാഹന്ത പൈദാഹവശാൽത്തളർന്നു തൻ-
ദേഹം മറപ്പാൻ തുണിപോലുമെന്നിയേ,

ശോകത്തിലും ലജ്ജയിലും നിലീനയായ്
വേകട്ടെയെന്നാണു വിധിപ്രകല്പിതം!!
ലോകപ്രഭോ, കാഞ്ചനകേതകത്തിലും
നീ കർക്കശം മുള്ളു പതിപ്പതെന്തിനോ?

തൈലവ്യയത്താൽ=എണ്ണ തേയ്ക്കാത്തതുമൂലം. കോലം=ആകൃതി. കേശപാശം=തലമുടി.

കാലവൈശസം=കാലദോഷം. കാന്തൻ=ഭർത്താവ്.

ഉദാരം=ഉയർന്ന സ്ഥിതിയിലുള്ളത്.

ശോകം=ദുഃഖം. നിലീന=ലയിച്ചവൾ. [മുഴുകിയവൾ.] ലോകപ്രഭു=ഈശ്വരൻ. കാഞ്ചനകേതകം=പൊൻകൈതപ്പൂവ്. കർക്കശം=കടുപ്പമുള്ള.

ആയിഷ്ടവാക്കാം വലയസ്വനത്തോടേ
പായിട്ടിരുത്തിപ്പലപേൎക്കു ഭക്ഷണം
ഭൂയിഷ്ഠമായ് നൽകിയ കയ്യിതൊന്നു വ-
ററായിട്ടു നാളെത്ര കഴിഞ്ഞു കഷ്ടമേ!

ഒരു പിടിയരിയിന്നവൾക്കുദഞ്ചൽ
കരുണമൊരാളയൽവീട്ടിൽനിന്നു നൽകീ,
ഒരുവിധമതുകൊണ്ടു കഞ്ഞിവെപ്പാൻ
കരുതിയടുക്കള പുക്കതാണിദാനീം.

II

അതാ, യുവാവായൊരുദാരരൂപ-
ന,താത്തു ശങ്കിച്ചതു പോലെ ചുററും
തതാഭമാം ദൃഷ്ടി പതിച്ചുകൊണ്ടീ-
പ്രതാന്തമാകും ഭവനത്തിലെത്തീ.

‘ഇല്ലാ, വഴിത്തെററു നമുക്കു വന്നി-
ട്ടില്ലാ ദൃഢം, വീടിതുതന്നെ പക്ഷേ
വല്ലാത്തതാം മാററമിതെന്തു പററീ-
ചൊല്ലാൻ മൽബന്ധുജനത്തിനാവോ?’

വലയസ്വനത്തെ [വളകൾ കിലുങ്ങുന്ന ശബ്ദത്തെ] ഇഷ്ടവാക്കായി [‘ലോഗ്യം’പറയലായി] കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭൂയിഷ്ഠം=ധാരാളം.

ഉദഞ്ചൽകരുണം=ഉയരുന്ന ദയയോടുകൂടുംവണ്ണം.

ഉദാരരൂപൻ=കാഴ്ചയിൽ അന്തസ്സുള്ളവൻ. തതാഭം=ശോഭയേറിയത്. പ്രതാന്തം=തുലോം ക്ഷീണിച്ചത്. [ദാരിദ്ര്യപീഡിതം എന്നു സാരം.]

എന്നായ് നിനച്ചൊട്ടിട പൂമുഖത്തു
നിന്നാനവൻ തെല്ലു പരുങ്ങലോടേ;
മുൻനാളിലെപ്പോലതിഥിയ്കടുക്കൽ
വന്നാരുമഭ്യർച്ചന ചെയ്തതില്ല.

മേലാകവേ 'ചെള്ളി'ളകി,ക്കിതപ്പിൽ
സ്ഥൂലാസ്ഥിപാർശ്വങ്ങളുയർന്നുതാണും,
കോലായിലേ,താണ്ടു നമസ്കരിച്ച
പോലായ്ക്കിടപ്പുണ്ടൊരു സാരമേയം.

അന്നായ, മുൻകാലിണ നീട്ടിവെച്ചു
നന്നായതിൽച്ചായ്ച്ച ശിരസ്സുയർത്തി,
വന്നാളെ വാർദ്ധക്യവിവർണ്ണദൃക്കാ-
ലൊന്നാകുലം നോക്കുക മാത്രമുണ്ടായ്!

പിൽപ്പാടു താൻതന്നെയകത്തു പൂക്കാ-
നൽപ്പാന്ഥനങ്ങിങ്ങു നടന്നിടുമ്പോൾ,
തൽപാദവിന്യാസസമുത്ഥസ്വനത്താ-
ലുൽപാദിതോദ്വേഗമെണീറ്റു തന്വി.

അഭ്യർച്ചന=സല്ക്കാരം.

സ്ഥൂലാസ്ഥിപാർശ്വങ്ങൾ=തടിച്ച എല്ലുകളോടുകൂടിയ വാരിഭാഗങ്ങൾ. സാരമേയം=നായ.

വാ......ദൃക്കാൽ=വാർദ്ധക്യംമൂലം നിറംകെട്ട [മങ്ങിയ] കണ്ണുകൊണ്ടു. ആകുലം=അവശമാംവണ്ണം.

തൽപ്പാ......സ്വനം=അയാൾ കാൽവെയ്ക്കുന്നതിന്റെ ചെറുശബ്ദം. ഉൽപ്പാ......ദ്വേഗം:— ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട നെഞ്ചിടിപ്പോടുകൂടി.

ഇളംമൃണാളിക്കൊത്തിരാം ഭുജത്താൽ
വിളർത്ത മാർത്തട്ടു മറച്ചുമന്ദം,
തളർന്ന കാൽവെപ്പോടുടൻ വടക്കേ-
ത്തളത്തിൽ വന്നൊന്നവളെത്തിനോക്കി.

ചട്ടറ്റ തൻദാരസവിത്രിയെക്ക-
ണ്ടിട്ടങ്ങറിഞ്ഞീല കുമാരനാദ്യം:
പട്ടന്നു, പാളത്തൊലിയിന്ന!-വൾക്കു
മട്ടുത്രയം മാറിമറിഞ്ഞുവല്ലോ.

ക്ഷാമാംഗിയാകട്ടെ,യൊരൊറ്റനോക്കിൽ
ശ്രീമാനിതാരെന്നു ശരിക്കറിഞ്ഞു;
ആ മാത്രയിൽത്താനവൾതൻ വപുസ്സിൽ
സ്സാമാന്യമല്ലാതൊരു മിന്നൽ പാഞ്ഞു!

ഉടൻ,യുവാവന്ധത പൂണ്ടു നില്ക്കെ-
പ്പിടഞ്ഞുകൊണ്ടുൾക്കിലൊരോട്ടമോടി,
വടക്കിനിക്കെട്ടിലെ മച്ചിനുള്ളിൽ-
ക്കടന്നതിൻവാതിലടച്ചുകൊണ്ടാൾ.

മൃണാളി=താമരവളയം.

ചട്ടറ്റ=കുറവില്ലാത്ത (നല്ലവളായ.) ദാരസവിത്രി=ഭാര്യയുടെ അമ്മ. കുമാരൻ=ചെറുപ്പക്കാരൻ.

ക്ഷാമാംഗി=കൃശാംഗി. വപുസ്സ്=ശരീരം.

അന്ധത=പകപ്പ്.

ഈ വന്നവൻ ഗേഹിനി, നിന്റെ ജാമാ-
താവല്ലയോ ദൂരതരാധ്വഖിന്നൻ?
നീ വല്ലതും സ്വാഗതവാക്യമോതാ-
തീവണ്ണമെന്തോടിയൊളിച്ചതയ്യോ!
അല്ലായ്കിലാം,ണാമൊരുവന്റെ മുമ്പിൽ-
ച്ചെല്ലാനിവൾക്കെങ്ങിനെ കാലുനീങ്ങും?
നല്ലാർകളും കാണുകവശ്യയല്ലോ,
മല്ലാക്ഷിയാൾതന്നുടലത്ര നഗ്നം!
ഫുല്ലാക്ഷനാപ്പൂരുഷനമ്പരപ്പു
തെല്ലാറിയപ്പോളനുമാനയുക്ത്യാ,
വല്ലായ്മ തൻശ്വശ്രുവിനിന്നതെന്നോ-
ട്ടെല്ലാം ഗ്രഹിച്ചാശു പുറത്തിറങ്ങീ.
"രണ്ടാണ്ടിടയ്ക്കീഗ്ഗിരിയിത്രമാത്രം
കുണ്ടാകിൽമൺതിട്ടുകളെന്തു പിന്നെ?
തണ്ടാരിലമ്മയ്ക്കുമടുപ്പമുണ്ടാ-
മുണ്ടാവുകില്ലത്ര നിറഞ്ഞു പഞ്ഞം!

ഗേഹിനി=ഗൃഹിണി. ദൂര.....ഖിന്നൻ=അതിദൂരത്തുനിന്നു വരികയാൽ ക്ഷീണിച്ചവൻ. ഈ പദം വിശേഷിച്ചും സല്ക്കാരാർഹതയെ ദ്യോതിപ്പിക്കുന്നു.

നല്ലാർകളും=സ്ത്രീകളും. മല്ലാക്ഷി=താമരക്കണ്ണാൾ.

ഫുല്ലാക്ഷൻ=അത്ഭുതത്താൽ വികസിച്ചകണ്ണുകളോടുകൂടിയവൻ. അനുമാനയുക്ത്യാ=ഊഹംകൊണ്ട്. ശ്വശ്രു=ഭാർയ്യയുടെ അമ്മ. ആശു=വേഗത്തിൽ.

ഗിരി=പർവ്വതം. വളരെ സ്വത്തുണ്ടായിരുന്ന ഈ ഭവനം ഇത്ര ക്ഷണം അധഃപതിച്ചപ്പോൾ 'ഇടത്തരം' വീടുകളുടെ സ്ഥിതിയെന്തായിരിക്കുമെന്നു സാരം. തണ്ടാരിലമ്മ=ലക്ഷ്മീദേവി.

പോരിൻെറ പീരങ്കി വമിച്ച ധൂമം
പൂരിച്ച യൂറോപ്പിലെ വാനിനേക്കാൾ
പാരിച്ചിരുട്ടാണ്ടിതു ഭാരതാഭ്രം
ദാരിദ്ര്യതപ്തശ്വസിതോൽഗമത്താൽ!!"

തുടർന്നൊരേതാദൃശചിന്തയോടേ
നടന്നു പണ്യത്തെരുവിങ്കലെത്തി,
ഉടൻ കുറെച്ചേലകൾ വാങ്ങി മന്നൻ
മടങ്ങിവന്നു ശ്വശുരാലയത്തിൽ.

ജാമാതൃസത്തമ, വധൂജനനിയ്ക്കുടപ്പാൻ
പ്രേമാർദ്രനങ്ങിവിടെ വാങ്ങിയ കോടിവസ്ത്രം
ആ മാനിനിയ്ക്കു ചരമാവരണത്തിനാവാം!
ഹാ, മാറി രംഗ; മറവാതിൽ തുറന്നുനോക്കൂ!

പോര് = ഇയ്യിടെക്കഴിഞ്ഞ 'ലോകമഹായുദ്ധം.' വമിച്ച = പുറപ്പെട്ട. ധൂമം = പുക. വാന് = ആകാശം. ഭാരതാഭ്രം = ഭാരതവർഷത്തിലെ ആകാശം. ദാരി......മത്താൽ = ദാരിദ്ര്യംകൊണ്ടു തപിച്ചവരുടെ നെടുവീർപ്പിനാൽ.

ഏതാദൃശചിന്ത = ഇമ്മാതിരി വിചാരം. പണ്യത്തെരുവ് = അങ്ങാടി. ചേലകൾ = വസ്ത്രങ്ങൾ. ആലയം = വീട്.

ജാമാതൃസത്തമ = ഏററവും നല്ലവനായ ജാമാതാവേ. വധൂജനനി = ഭാര്യയുടെ അമ്മ. മാനിനി = അഭിമാനമുള്ള. ചരമാവരണം = ഒടുക്കത്തെ ആച്ഛാദനം. [ശവംമൂടൽ] രംഗം മാറി = അവസ്ഥ തുലോം വ്യത്യാസപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. [അവൾ മൃതിയടഞ്ഞിരിക്കുന്നു.]

ദാരിദ്ര്യമില്ല, രുജയില്ല, ജനങ്ങൾ തമ്മിൽ-
പ്പോരിട്ടുനീളെ വിഷവായു പൊഴിക്കലില്ല;
ഭൂരിപ്രശാന്തഗുണമിങ്ങിനെയുള്ളൊരേടം
ചാരിത്രശാലിനിയണഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു താൻതാൻ!!!

രുജ=രോഗം [ദുഃഖം.] ചാരിത്രശാലിനി=പതിവ്രത.

XI

ഒരുറക്കുപാട്ട്

എൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ൻ കുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾ-
കെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെന്റെ തങ്കം—
നാളെപ്പുലർകാലത്തുന്മേഷമിന്നേത്തെ-
ക്കാളുമിണങ്ങിയുണർന്നെണീപ്പാൻ.

എല്ലാർക്കും നിദ്രതന്നങ്കത്തിൽ വിശ്രമി-
ച്ചുല്ലാസം കോലുവാൻ കാലമായി;
വെള്ളിച്ചാറൊത്തു വിളങ്ങും നിലാവിതാ
വെള്ളക്കിടക്കു വിരിച്ചു നീളെ.

എൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ൻ കുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾ-
കെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ന്റെതങ്കം—

മാന്തളിർ തിന്നു മദിച്ചൊരിളങ്കുയിൽ
പൂന്തേൻകുഴമ്പാൽ നിൻകർണ്ണയുഗ്മം
പാടേ നിറപ്പാനായ്, തൻഗളനാളത്താ-
ലോടക്കുഴലിടയ്ക്കൂതീടുന്നു.

൧൦൮൪ കുംഭം ൨൪-ാംനു-

അങ്കം=മടി.

കർണ്ണയുഗ്മം=രണ്ടു ചെവി. ഗളനാളം=കണ്ഠനാളം. വേണുനാദംപോലെ കോകിലഗാനം കേൾക്കപ്പെടുന്നു.

എൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ, ൻ കുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾ –
കെ, ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ, ന്റെ തങ്കം —

സ്വച്ഛസമീരനെന്നോമനക്കുട്ടന്റെ
നൽച്ചെങ്കുരുന്നൊളിമെയ് തലോടാൻ,
പിച്ചകമല്ലപ്പൂന്തൊങ്ങൽ ചലിപ്പിച്ചു
പിച്ചനടന്നിതാ, വന്നിടുന്നു.

എൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ, ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾ –
കെൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ, ന്റെ തങ്കം —

ഈ മുഗ്ദ്ധത്തെന്നലേററങ്ങിങ്ങു ചിന്നിയ
കാർമുകിൽക്കുന്തളമൊന്നൊതുക്കി,
കൌമുദീകോമളപ്പുഞ്ചിരി തഞ്ചും നിൻ-
ത്തുമുഖത്തമ്മയൊരുമ്മവെയ്ക്കാം!

എൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ, ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾ –
കെൻ, ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ, ന്റെ തങ്കം —

ആമ്പൽപ്പൂപോലുള്ള നിൻമിഴിയൊട്ടൊട്ടു
കൂമ്പുന്നതിൻഭംഗി കാണുവാനോ,
സാമ്പ്രതം നോക്കിനില്ക്കുന്നു നഭസ്സിങ്ക
ലാ,മ്പൽ വിടർത്തുന്നൊരമ്പിളി താൻ!

സ്വച്ഛസമീരൻ=ശുദ്ധവായു. ചലിപ്പിച്ചു=ഇളക്കി [ഉലച്ചു.]
മുഗ്ദ്ധത്തെന്നൽ=ഇളംകാററ്. കുന്തളം=തലമുടി.

കൌമുദി=നിലാവ്. സാമ്പ്രതം=ഇപ്പോൾ. ആമ്പൽ വിടർത്തുന്നവനായ ചന്ദ്രൻ, അതു കൂമ്പുന്നതു കണ്ടിട്ടുണ്ടാകില്ലല്ലോ.

എൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾ-
കെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ന്റെ തങ്കം—

എന്മകനച്ഛസ്ത്രീക്കോലായിലെന്നപോ-
ലം,ബരവീഥിയിലന്തിസ്സ്വൈരം,
കേളിയിൽ വാരിയുള്ളതൊരുപൈതലോ
ചോളത്തിൻ തൂമലർവാരിച്ചിന്നീ.

എൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ൻ കുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾ-
കെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ന്റെതങ്കം—

ശ്യാമയാം ദേവിതന്നോമൽക്കിടാവിതാ,
ശ്യാമളപ്പൂമെയ്യനങ്ങിടാതെ,
അച്ഛനാം യാമിനീനാഥന്റെ മാർത്തട്ടിൽ
സ്വച്ഛന്ദം പററിക്കിടന്നിടുന്നു.

എൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾ-
കെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ന്റെ തങ്കം—

വീണ്ടുമുണന്നേല്ക്കുമ്പോഴെന്റെൻപുത്രനെ-
പ്പൂണ്ടുലാളിപ്പാനായ്സ്സുപ്രഭാതം
കാന്തി തഴച്ചൊരു ചെമ്പൊന്നിൻപമ്പര-
മേന്തിക്കിഴക്കുനിന്നെത്തുമല്ലോ.

അംബരവീഥി=ആകാശമാർഗ്ഗം. കേളി=കളി. ചോളത്തിൻതൂമലർ=പ്രകൃതത്തിൽ നക്ഷത്രം.

ശ്യാമ=രാത്രി ശ്യാമളം=കറുത്ത. യാമിനീനാഥൻ=ചന്ദ്രൻ. സ്വച്ഛന്ദം=സൈ്വരമായവണ്ണം. ചന്ദ്രനിലെ കളങ്കം രാത്രിയുടെ കിടാവായികല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ചെമ്പൊന്നിൻപമ്പരം=പ്രകൃതത്തിൽ=ബാലസൂർയ്യബിംബം.

എൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾ-
കെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ൻറ തങ്കം—

സ്വൈരംതൻപൈതലാം ലോകത്തെയൊക്കയു-
മോരോരോ നിശ്ശബ്ദഗീതം പാടി
ഹാ; തക്ക നേരത്തുറക്കിയുണർത്തുന്നു.
മാതാവെൻബാലനെപ്പാലിക്കട്ടേ.

എൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾ-
കെ,ൻകുഞ്ഞുറങ്ങിക്കൊൾകെ,ൻറ തങ്കം—
നാളെപ്പുലർകാലത്തുന്മേഷമിന്നേത്തെ-
ക്കാളുമിണങ്ങിയുണർന്നെണീപ്പാൻ.

ഗീതം=പാട്ട്. മാതാവ്=പ്രകൃതിദേവി

X

പട്ടിൽപൊതിഞ്ഞ തീക്കൊള്ളി.

ചട്ടററ കൎക്കടകമാസി കറുത്ത വാവാ-
ണൊ;ട്ടല്ല രാത്രിയുടെ തീവ്രഭയങ്കരത്വം;
‘വെട്ടം’പ്രദേശമിതു, തന്നുടെ പേരു പാഴാം
മട്ട,ത്ര കൂരിരുളിലാണ്ടു കിടന്നിടുന്നു. ൧

വാരാണ്ടിടും പരിഖ പോലെയിതിൻ പടിഞ്ഞാ-
‘റാരാൽ കിടക്കമറബിക്കടൽ’തന്നിരമ്പം
സ്ഫാരാട്ടഹാസരവതുല്യമുയൎന്നിടുന്നു;
ഘോരാഭ,മി പ്രകൃതിതൻ കരിതേച്ച വേഷം! ൨

തോരക്കുമില്ല പഴതെന്ന നിലക്കിരുട്ടു
പാരത്രയും പടുകരിമ്പടമിട്ടു മൂടി;

---

* ൧൦൯൧ കന്നി ൨-ാംനു

ചട്ടററ=കറവില്ലാത്ത [ദീൎഘമായ] തീവ്രം=കഠിനം വെട്ടം=ഒരു നാടിൻെറ പേർ. വെളിച്ചമെന്നും.

പരിഖ=കിടങ്ങ്. ആരാൽ=സമീപത്ത്. സ്ഫാരം=വൎദ്ധിച്ച. രവം=ശബ്ദം. ഘോരാഭം=കണ്ടാൽ പേടിയാകുന്നത്. ‘കരിവേഷം’ അലറുകയും മററും ചെയ്യുമല്ലോ.

വാരഞ്ഞുമീമറ തുലോമുപയുക്തമാകാം
ക്രൂരക്ക്, തൻകുടിലവൃത്തികളാചരിപ്പാൻ. ൩

ആകാശമണ്ഡലമഖണ്ഡഘനാവകീർണ്ണം;
പാകാതെയില്ലിരുളിളാവലയത്തിലെങ്ങും;
ആകാ തിരിച്ചറിയുവാനൊരു വസ്തു കണ്ണി-
ന്നേ-;കാഭ,മിന്നുലകൊരുക്കനിരിമ്പുഗോളം. ൪

നീലപ്പുതപ്പുടയ വാനിലതാതിടത്തായ്
നാലഞ്ചു താരകകൾ മങ്ങി മയങ്ങി നിൽപ്പൂ
ആ ലക്ഷ്മിതൻ മിഴികളിൽപ്പതിയാത്ത വേശ്മ-
ജാലത്തിലെച്ചെറുവിളക്കുകളെന്നപോലെ. ൫

മന്നായ മന്നഖിലമാശു വശീകരിച്ച
സന്നാഹിരാവിനി,രുളാകുമുടുപ്പുതന്മേൽ
പൊന്നാൽച്ചമച്ച 'പുകൾമുദ്രക'ളെന്നപോലെ,
മിന്നാമിനുങ്ങുകളതാതിടമുജ്ജ്വലിപ്പൂ. ൬

നാമിങ്ങു നില്ക്കേ,യിനി വല്ലയിടത്തുമുണ്ടോ
ഭൂമിക്കിരുട്ടുകുറവെന്നറിയുന്നതിന്നോ,

കുടിലവൃത്തികൾ=കള്ളത്തരങ്ങൾ.

അവ......കീർണ്ണം=ഇടതിങ്ങിയ മേഘങ്ങളാൽ വ്യാപ്തം. ഇളാവലയം=ഭൂമണ്ഡലം. ഏകാഭം=ഒന്നായിച്ചമഞ്ഞതു്.

താരകൾ=നക്ഷത്രങ്ങൾ. ലക്ഷ്മി......ജാലം=പണം പിടിച്ച വീടുകൾ.

മിന്നാമിനുങ്ങുകൾ ഇരുട്ടാകുന്ന ഉടുപ്പിന്മേൽ പതിച്ച കീർത്തിമുദ്രകളാണെന്നു ഉൽപ്രേക്ഷ.

വ്യാമിശ്രവാരിദകദംബമിടയ്ക്കിടയ്ക്കു
തൂമിന്നലാം മിഴി തുറന്നിഹ നോക്കിടുന്നു. ൭

ചെന്തിയ്യു വീണഖിലമൊന്നു കരിഞ്ഞ കാടിൻ
പന്തിയ്ക്കു കാണുമസിതാംബരമണ്ഡലത്തിൽ
പൊന്തിത്തുഴയ്ക്കുമിടിയൊച്ചയിടയ്ക്കു കേൾപ്പൂ:
ദന്തിപ്രമാഥിയുടെ ഗൎജ്ജിതമെന്നപോലെ. ൮

നേരം നിശീഥമൊടടുത്തു തുടങ്ങി;-യിത്ര
നേരത്തെ മട്ടു മഴ പെയ്യുവതില്ലിദാനീം:
നീരന്ധ്രമേഘനിര തെല്ലിട വിശ്രമിപ്പാൻ
പാരം തിടുക്കമൊടൊരുങ്ങുകയോ നഭസ്സിൽ. ൯

രാവത്ര രാക്ഷസത പൂണ്ടതു കണ്ടു ഭീതി
കൈവന്നപോലെ, സുദൃഢ സ്വപനച്ഛലത്താൽ
ജീവങ്ങൾ മുറ്റുമിഹ കണ്ണുമടച്ചു വാഴ്കെ:-
യാവൽക്കുലം, ഹഹ! പറന്നു കളിച്ചിടുന്നു. ൧൦

'വെട്ടം നുവക്കു്' പരദേവതയായ്, പ്രശസ്തി
നട്ടജ്ജഗജ്ജനനി മേവിന കോവിൽതാനും,

വ്യാമി......ദംബം=കൂടിക്കലൎന്ന മേഘക്കൂട്ടം.
അഖിലം=മുഴുവൻ. അതി.....ണ്ഡലം=കറുത്തിരുണ്ട ആകാശം. ദന്തിപ്രമാഥി=സിംഹം. ഗൎജ്ജിതം=അലൎച്ച.
നിശീഥം=അൎദ്ധരാത്രി. നീരന്ധ്രം=ഇടതൂൎന്നത.
ഭീതി=ഭയം. സുദൃ.....ലത്താൽ=ഗാഢനിദ്രാവ്യാജേന. ജീവങ്ങൾ=പ്രാണികൾ.
പ്രശസ്തി=കേൾവി. ജഗജ്ജനനി=ലോകമാതാവ്. കവാ

തിട്ടും, കവാടനയനങ്ങളടച്ചു,നകം
വിട്ടു,ത്രയും നിഭൃതമായ്സ്സുഖനിദ്രകൊൾവൂ. ൧൧

തിക്കും നിലസ്ഥിലകളൊത്തു പടൎന്നുപന്തൽ-
ക്കൊക്കുന്ന കൊമ്പുകൾ ചുഴന്ന വടദ്രുമങ്ങൾ
തൃക്കുന്നിൽമാതിന്റെ കോവിലതിൻ നടക്കൽ
നില്ക്കുന്നു, കൂരിരുളിനങ്ങതിപുഷ്ടികൂട്ടി. ൧൨

ക്ഷേത്രത്തിനിത്തിരി വടക്കുവശം,ദിവാന്ധ-
ഗോത്രത്തിലുള്ള ചിലർ മൂളുവതുണ്ടു കാട്ടിൽ:
മാത്രസ്ഥചേൎന്നതിമിരാഞ്ജനസംപ്രയോഗാൽ
നേത്രംതെളിഞ്ഞി,രവു കണ്ടു രസിച്ചപോലെ. ൧൩

ആ രാത്രിതൻകൊടുമയും, ഘനമാമിരുട്ടു,-
മോരാതൊരാളി,രുളിനൊക്കമുടപ്പമായി,
ധീരാനുരൂപഗതി, തെക്കുവശത്തുനിന്നാ
നാരായണീനിലയമുഖ്യനടക്കലെത്തി. ൧൪

ടനയനങ്ങൾ=വാതിലുകളാകുന്ന കണ്ണുകൾ. നിഭൃതം=നിശ്ചലം.
വടദ്രുമങ്ങൾ=പേരാൽമരങ്ങൾ, തൃക്കുന്നിൽമാത്=ശ്രീപാൎവ്വതി.

ദിവാന്ധ......ചിലർ=ചില മൂങ്ങകൾ. തിമി......യോഗാൽ=ഇരുട്ടാകുന്ന അഞ്ജനത്തിന്റെ പ്രയോഗം മൂലം. അഞ്ജനമെഴുതിയാൽ കൺകാഴ്ച തെളിയുമല്ലോ.

ധീരാനുരൂപഗതി=ധീരന്മാൎക്കുചേൎന്ന നടത്തത്തോടുകൂടിയവൻ
നാരായണീനിലയം=ഭഗവതീക്ഷേത്രം

തുച്ഛൻ പുമാനൊരുവനല്ലിതു;-വൻെറഗാത്രം
സ്വച്ഛപ്രഭം,സമവിഭക്തസുലക്ഷണാംഗം,
സ്വച്ഛന്ദരാത്രിചരണോചിതമാമുടുപ്പാൽ
പ്രച്ഛന്നമാകിലു,മതിൻ മഹിമാവുകാട്ടീ. ൬൭

ശ്രേയസ്കരാകൃതിയവൻ; നിയതം വയസ്സാ-
സ്വായത്തയൌവനനു നാല്പതിലേറെയായി;
കായം തദീയമനഘം, സുഖവൃത്തികൾക്കാ-
പ്രായത്തിൽ മററുമുളവാം തടി മൂണ്ടിരുന്നു. ൬൮

വ്യായാമദാർഢ്യമൊടു നീണ്ടു നിവന്നതായെ,-
ന്നായാസമോടുമെതിർനില്ക്കുവതായ മെയ്യും,
ആയാമിയാം മണികവാടമിടഞ്ഞ നെഞ്ചു,-
മായാളെയൊരൊത്ത ഭടനെന്നു വിളിച്ചുചൊല്ലീ. ൬൯

തുച്ഛൻ=നിസ്സാരൻ. ഗാത്രം=ശരീരം. സ്വച്ഛപ്രഭം=നല്ല ശോഭയോടുകൂടിയതു്. സമ......ണാംഗം=ഒത്ത വലുപ്പം വ്യക്തി, നല്ല ലക്ഷണങ്ങൾ എന്നിവ ചേർന്ന അവയവങ്ങളോടുകൂടിയതു്. സ്വച്ഛ......ചിതം=സ്വൈരമായ രാത്രിസഞ്ചാരത്തിന്നു പററിയതു്. പ്രച്ഛന്നം=മറയ്ക്കപ്പെട്ടതു.

ശ്രേയസ്കരാകൃതി=മംഗളകരമായ ആകൃതിയോടുകൂടിയവൻ. നിയതം=തീർച്ചയായും. സ്വായത്തം=സ്വാധീനം. തദീയംകായം=അവൻെറ ശരീരം. സുഖവൃത്തികൾ=സുഖസ്ഥിതിയിലിരിക്കുന്നവർ.

വ്യായാമദാർഢ്യം=വ്യായാമത്താലുള്ള ദൃഢത (കെല്പു്) ആയാസം=ക്ലേശം. ആയാമി=വിശാലം. കവാടം=വാതിൽ.

എന്നാൽ, വളർപ്പുരികമൊത്ത,ളികം പരന്നു,-
മന്നാസനീണ്ടു,മൊരു ഗൌരവമാൎന്ന വക്ത്രം,
എന്നാളുമാജ്ഞകളെ മൂളുവതല്ല, ചൊല്ലു-
ന്നൊന്നൊന്നാണ!തെന്നു ഹൃദി തോന്നിടുമാറു,മിന്നീ. ൧൮

വൻപന്നു തക്കൊരു തുണയ്ക്കു, പിടിയ്ക്കു താഴേ
പൊൻപറഞ്ഞിട്ടു വടിയുണ്ടു വലത്തുകയ്യിൽ,
സംപന്നശില്പഗുണമാമതിനുള്ളു, വാളാം
വൻപന്നഗം മരുവിടും മടയായിരുന്നു. ൧൯

സുക്ഷത്രിയാഭനവനാ, വടിവാളിടത്തെ-
ക്കക്ഷത്തിൽ വെച്ചു, കരതാമരസങ്ങൾ കൂപ്പി,
ത്ര്യക്ഷന്റെ മങ്കയുടെ മുമ്പിൽ മുഹൂൎത്തനേര-
മക്ഷയ്യഭക്തിയൊടു വീൎപ്പുമടക്കി നിന്നാൻ. ൨൦

എന്നാൽ, കേവലം ഒരു ഭടനാണെന്നു കരുതിക്കൂടാ എന്നു പറയുന്നു. അളികം=നെററി. നാസ=മൂക്ക്. വക്ത്രം=മുഖം. ഹൃദി=മനസ്സിൽ.

സംപന്നശില്പഗുണം=വിചിത്രപ്പണികളോടുകൂടിയത്. പന്നഗം=പാമ്പ്.

സുക്ഷത്രിയാഭൻ=നല്ല ക്ഷത്രിയനെപ്പോലിരിക്കുന്നവൻ. കരതാമരസങ്ങൾ=താമരപ്പൂവുപോലെയുള്ള കൈകൾ. ത്ര്യക്ഷന്റെമങ്ക=പാൎവ്വതി. മുഹൂൎത്തനേരം=കുറച്ചുനേരം. അക്ഷയ്യഭക്തി=കുറയാത്ത ഭക്തി.

ധീരപ്രശാന്തത വിളങ്ങും മുഖത്തു്, രണ്ടു
താരം കണക്കെ വിലസുന്ന വിലോചനത്തെ
ദ്ദൂരത്തു നാലിടവുമൊന്നു നടത്തിയിട്ടാ
സ്ഫാരപ്രഭാവനഥ യാത്ര തുടൎന്നുകൊണ്ടാൻ. ൨൧

ഏകാകിയാകിലു, മധൃഷ്യനിജാനുഭാവോ-
ദ്രേകാലവൻ, ഭടർ ചുഴന്നവനെന്നു തോന്നി;
പ്രാകാശ്യമോടു പുതുമിന്നൽവിളക്കു പൊങ്ങി;
നാകാന്തരത്തിലിടിയാം പടഹം മുഴങ്ങീ. ൨൨

ഘോരാൎദ്ധരാത്രി പകലായ്ക്കരുതിഗ്ഗമിക്കു-
മാ രാജലക്ഷണസമന്വിതനാം പുമാനിൽ
പാരാതെ ചെയ്തിതി,ളകുന്ന ദളങ്ങൾകൊണ്ടാ-
പ്പേരാൽമരങ്ങൾ മഴനീർക്കണപുഷ്പവൎഷം. ൨൩

താരം=നക്ഷത്രം. സ്ഫാരപ്രഭാവൻ=മാഹാത്മ്യമേറിയവൻ.

ഏകാകി=ഏകൻ (ഒറ്റക്ക) അധൃ.....ദ്രേകാൽ=അക്രമിക്കാവതല്ലാത്ത തന്റെ മഹിമാതിശയത്താൽ. നാകാന്തരത്തിൽ=ആകാശമദ്ധ്യത്തിൽ. അവന്റെ യാത്രയെ ഒരു രാജയാത്രയെപ്പോലെ വൎണ്ണിക്കുകയാണു്.

രാജ......മന്വിതൻ=രാജലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയവൻ. ദളങ്ങൾ=ഇലകൾ. നീൎക്കണം=നീൎത്തുള്ളി.

മന്നാളുമല്ലിനുടെ വിഭ്രമപർവ്വതങ്ങൾ-
തന്നാഭപൂണ്ട ചില 'പൊന്ത'കളങ്ങുമിങ്ങും
മിന്നാമിനുങ്ങുകൾ പതിഞ്ഞു, തദധ്വപാർശ്വേ
പൊന്നാലണിഞ്ഞ കൊലയാനകൾപോലെ കാണായ്.

ഉച്ചങ്ങൾ തെങ്ങണികളോ,ലകൾതൻ തലയ്ക്ക-
ലുച്ചണ്ഡവർഷഭവവാരികണങ്ങളാലേ
നൽച്ചന്ദ്രമാർന്നരിയ വെള്ളിയലുക്കണിഞ്ഞ്
പച്ചത്തുകിൽക്കുടകൾ പോലെ വിളങ്ങി മാട്ടേ. ൨൭

ഈന്തൽദ്രുമങ്ങളുടെ, തിങ്ങി വളർന്നു തൂങ്ങി
പ്രാന്തം മറച്ച പുതുപട്ടകൾ കാറ്റിലാടി,
താൻതന്നെ പോമവനു, പച്ചനിറത്തിലുള്ള
കാന്തങ്ങളാം തഴകൾതൻ തൊഴിലാചരിച്ചു. ൨൮

ത്തുമപ്പെടുന്ന മഴനീരൊലിവൻനിനാദ-
സാമഗ്രികൊണ്ടു വയൽ, തോടിവ പാട്ടു പാടി

അല്ല് = ഇരുട്ട്. വിഭ്രമപർവ്വതങ്ങൾ = ക്രീഡാശൈലങ്ങൾ. പൊന്തകൾ = വള്ളിക്കെട്ടുകൾ, മൊന്ത എന്നു ചിലർ. തദധ്വപാർശ്വേ = അവന്റെ വഴിയ്ക്കരികിൽ.

ഉച്ചങ്ങൾ = ഉയർന്നവ. തെങ്ങണികൾ = നിരന്നുനില്ക്കുന്ന തെങ്ങുകൾ. ഉച്ച......ണങ്ങൾ = പെരുമഴകൊണ്ടുണ്ടായ വെള്ളത്തുള്ളികൾ.

പ്രാന്തം = ചുറ്റുമുള്ള വശം. കാന്തങ്ങൾ = മനോഹരങ്ങൾ. തഴ... ......രിച്ചു = തഴകളെപ്പോലെയായി എന്നു സാരം.

നിനാദസാമഗ്രി = ശബ്ദമാകുന്ന ഉപകരണം.

ആമന്ദ്രമാമിടിമുഴക്കമിടയ്ക്കു കേൾപ്പ
താ മഞ്ജുഗാനകലവിയ്ക്കു മൃദംഗമായി. ൨൭

വൻപാടവേന നയനശ്രവണങ്ങളുറ്റി-
ട്ടെമ്പാടുമുററു പരിശോധന ചെയ്തുകൊണ്ടും;
തൻപാണിയഷ്ടിലത വീശിയു,മല്ലിലാ, നി-
ഷ്കമ്പാശയൻവൃഷഭഗാമി ഗമിച്ചു താനേ. ൨൮

താനിച്ഛപോലെ,യരയോജന നീണ്ട മാർഗ്ഗം
പിന്നിട്ടനേര,മവനങ്ങൊരു കാഴ്ച കാണായ്;
മുന്നിൽക്കുറച്ചകലെയുണ്ടൊ,രു കൊള്ളി മെല്ലെ
മിന്നിച്ചൊരാൾ സരഭസം നടകൊണ്ടിടുന്നു! ൨൯

മൂലം കരിഞ്ഞൊരെരികൊള്ളി വലത്തുകയ്യി-
ലോ,ലപ്പെരുംകുടയിടത്തു കരത്തിലേ,വം
ആലക്ഷ്യമാകിയ വപുസ്സതു വെള്ളവസ്ത്ര-
ത്താലത്രയും മറയുമാറു പുതച്ചിരുന്നു. ൩൦

ആമന്ദ്രം=ഗംഭീരം.

വൻപാടവേന=അതിസാമർത്ഥ്യത്തോടുകൂടി. നയനശ്രവണങ്ങൾ=കണ്ണുകളും ചെവികളും. എമ്പാടും=നല്ലപാടും. പാണിയഷ്ടിലത=കൈയിലുള്ള വടി. നിഷ്കമ്പാശയൻ=നിശ്ചലഹൃദയൻ. വൃഷഭഗാമി=വൃഷഭത്തെ[കാളയെ]പ്പോലെ നടക്കുന്നവൻ.

അരയോജന=നാലുനാഴിക. സരഭസം=വേഗത്തിൽ.

മൂലം=കട. ആലക്ഷ്യം=ദൃശ്യം. വപുസ്സത്=ആ ശരീരം.

തിക്കൊത്തിടും തിമിരമാമുരകല്ലതന്മേ-
ലക്കൊള്ളിവീശൽ ചില പൊൻവര ചേർത്തിടുമ്പോൾ
തൽക്കൊച്ചുമെയ്‌വടിവൊരിത്തിരി കാൺകയാലി-
ച്ചൊൽക്കൊണ്ട പാന്ഥനതൊരംഗനയെന്നുതോന്നി.

‘ആരാണിതാ,ണൊരുവനും തനിയേ നടപ്പാൻ
പോരാത്ത പാതിരയിതെങ്ങോ?ഋ പെണ്ണിതെങ്ങോ?
ഘോരാർത്തി വല്ലതുമിവൾക്കു പിണഞ്ഞതോ!’ എ-
ന്നാ, രാമയെ സഭയമവൻ പഥി പിന്തുടന്നു. ൩൨

ആലോലമാം വിറകുകൊള്ളിയതിൻ വെളിച്ച-
ത്താലോട്ടുകൈവളകൾ മിന്നിയ തൽഭുജാന്തം
ആലോകപദ്ധതിയിലല്പമണഞ്ഞനേര-
ത്താ, ലോകമാന്യനറിയാതൊരു ഞെട്ടൽ ഞെട്ടി.

‘അന്തസ്സെഴും ധരണിദേവകുലേ പിറന്നൊ-
രന്തർജ്ജനം നിശി‘ബഹിർജ്ജന’ തുല്യമട്ടിൽ
പന്തം കൊളുത്തി നടകൊള്ളുകയോ തനിച്ചി-
തെന്തക്രമം! മിഴി ചതിയ്ക്കുകയല്ലി നമ്മെ!’ ൩൪

വീശുകൊള്ളിയുടെ ദീപ്തിരേഖ ഇരുട്ടിന്മേൽ ഉരകല്ലിന്മേൽ പൊന്നുരസിയ വരപോലെ കാണപ്പെട്ടു.

ഘോരാർത്തി=ഭയങ്കരദുഃഖം. രാമ=സ്ത്രീ. പഥി=വഴിയിൽ.

ആലോലമാം=ഇളകുന്ന. തൽഭുജാന്തം=അവളുടെ കൈത്തണ്ട. ആലോകപദ്ധതിയിൽ=ദൃഷ്ടിമാർഗ്ഗത്തിൽ.

ധരണിദേവകുലേ=ബ്രാഹ്മണവംശത്തിൽ. നിശി=രാത്രിയിൽ ബഹിർജ്ജനം=പുറത്തു സഞ്ചരിപ്പാൻ വിരോധമില്ലാത്തവർ.

നാലായിരം ക്ഷണികശങ്കയൊടം നിശീഥ-
കാലാടനപ്പതിവുകാരനനുവ്രജിച്ചു,
ലോലാക്ഷിതൻ ഗതി വഴിക്കൊരു പൊട്ടവീടിൻ
കോലായിലാണു വിരമിച്ചുവതെന്നു കാണായ്

'കന്നാല'പോലെയെഴുമക്കുടിലിങ്കലെത്തി-
ട്ടന്നാരി കൊള്ളി കുടയെന്നിവ താഴെ വെച്ചു;
ചെന്നാസ്ഥലത്തു, വഹിതേന്ദ്രിയനാസ്സുളപ്പിൽ
നിന്നാൻ നിഗൂഢമവൾതന്നനുയായി താനും ൩൩

നീലത്തഴക്കുഴലി കോമളമാം കരത്താൽ
നാലഞ്ചു വട്ടമഥ വാതിലിൽ മുട്ടിയപ്പോൾ,
ആലസ്യമററതിഥിസൽക്രിയകൾക്കൊരുങ്ങും
പോല,ങ്ങകത്തു ചെറുതൊച്ചയനക്കമുണ്ടായ് ൩൪

തിങ്ങും നിശാനിഭൃതതയ്ക്കിടിവേകുമൊച്ച
പൊങ്ങും പടിക്കു നടവാതിലൊരാൾ തുറന്നു,

ക്ഷണികശങ്ക=ക്ഷണനേരം മാത്രം നില്ക്കുന്ന സംശയം. നിശീ......കാരൻ=രാത്രിയിൽ സഞ്ചരിക്കുക പതിവുള്ളവൻ. അനുവ്രജിക്ക=അനുഗമിക്ക. ലോലാക്ഷി=ചഞ്ചലാക്ഷി. വിരമിക്കുക=അവസാനിക്കുക.

കന്നാല=തൊഴുത്തു്. അവഹിതേന്ദ്രിയൻ=ശ്രദ്ധാലു. നിഗൂഢം=മറഞ്ഞു്. അനുയായി=അനുഗാമി.

ആലസ്യം=മന്ദത [നിദ്ര] അതിഥിസൽക്രിയ=അതിഥിയെ സല്ക്കരിക്കൽ.

നിശാനിഭൃതത=രാത്രിയിലെ നിശ്ശബ്ദത.

അങ്ങുള്ളിൽനിന്നഭിഗമിച്ചൊരു കൈവിളക്കിൻ
മങ്ങും വെളിച്ചമവൾതൻ തളിർമെയ് തലോടി. ൩൮

പൂതോററ പാണിയിണകൊണ്ടു പുതപ്പെടുത്തു
കാൽ തോത്തുമാക്കമനിതൻ കമനീയരൂപം,
ചേതോഭവന്റെ വിളയാട്ടമൊടാ വെളിച്ച-
ത്തേ,തോ സുരാങ്ഗനയുടേതു കണക്കു കാണായ് ൩൯

ചുററിട്ട കാതിണ തുടുംകവിളിൽപ്പതിഞ്ഞും,
നെററിയ്ക്കു ചന്ദനവരക്കുറി ചെററുമാഞ്ഞും
'തെററിത്തെറിച്ച' മിഴി തുള്ളിയു,മാ വെളിച്ചം
പററിത്തിളങ്ങിയരുണാധരിതൻ മുഖാബ്ജം. ൪൦

ചേലോലുമാ യുവഗൃഹസ്ഥനൊരല്പനേരം
നീലോൽപ്പലാക്ഷിയെ മിഴിച്ചു പകച്ചു നോക്കീ;
ആലോചിയാതെയൊരു ഭാഗ്യമണഞ്ഞ ഭാവ-
മാലോലമായ് വിലസി തന്മുഖമണ്ഡലത്തിൽ ൪൧

അഭിഗമിച്ച്=നേരേ വന്ന് [എതിരേററ്].

പാണിയിണ=ഇരുകൈപ്പടം. ചേതോഭവൻ=കാമൻ. സുരാംഗന=ദേവസ്ത്രീ.

ചുററ=ഒരുതരം കർണ്ണാഭരണം. അരുണാധരി=മുറുക്കിച്ചുമപ്പിച്ച ചുണ്ടോടുകൂടിയവൾ.

ആലോലം=ചഞ്ചലം.

ലോലസ്വരത്തിലവനോതി:-"യിതെൻ്റ 'കുഞ്ഞാ-
ത്തോല'ല്ലയോ! തിരുമനസ്സു മനസ്സിലില്ലേ?"
"ആലത്തിയൂർക്കവിലിനായ് നടകൊണ്ടു സായം-
കാലത്തിലെ"ന്നു, കളവാണിയകത്തു പൂക്കാൾ. ൪൧

ദ്വാരം തുറന്നവനൊരന്ത്യജനി; വിരുന്നു-
കാരത്തിയോ ദ്വിജകുടുംബിനി തന്നെയല്ലോ!
ആ രണ്ടുപേരുടെയിടയ്ക്കു കിടക്കുമത്ര
ദൂരം മനോഭവശരത്തിനെറുമ്പുചാലോ! ൪൯

സല്ലാപസാരമിതു കേട്ടു വളപ്പിൽ നില്ക്കും
ചൊല്ലാർന്ന മർത്ത്യനുടലാസകലം തരിച്ചു,
കല്ലാക്കിനാവുകളിലോടി നടക്കയാണോ
നില്ലാതെ തൻകരണമെന്നുമവന്നു തോന്നി. ൪൪

ലോലസ്വരത്തിൽ=ഇളകിയ [ഇടർച്ചയുള്ള] സ്വരത്തിൽ. 'ലോല'ത്തിന്നു ആഗ്രഹമുള്ള എന്നും അർത്ഥമാകും. ആലത്തിയൂർ ഗ്രാമദേവനായ ഹനുമാനു വഴിപാടായി അവിൽ നിവേദിക്കാറുണ്ടു്. അതു ഭക്ഷിപ്പാൻ ബ്രാഹ്മണർ വന്നുകൂടുകയും പതിവാണു്.

ദ്വാരം=വാതിൽ. അന്ത്യജൻ=ശൂദ്രൻ. ദ്വിജകുടുംബിനി=ബ്രാഹ്മണപത്നി. മനോഭവ[കാമ]ശരത്തിന്നു അവരെ കൂട്ടിച്ചേർപ്പാൻ ഒരുപ്രയാസവുമുണ്ടായില്ല.

കല്ലാക്കിനാവു്=ദുസ്സ്വപ്നം. കരണം=ഇന്ദ്രിയം.

ഹേ!—ലേശമില്ല പിഴ; ധാൎമ്മികനങ്ങു കണ്ട
പോലെ, കുലീനയിവൾ കുത്സിതവൃത്തി തന്നെ:
മേലേത്തരത്തിലുടയോരുടെ ഹീനകൃത്യം
മേലേത്തരത്തിലു! ലകിങ്ങിനെയല്ലി പണ്ടും? ൪൭

ഉപ്പുഞ്ചിടും വയലിൽ നന്മഴനീരു പോലെ,
കുപ്പസ്ഥലത്തു തുളസീദളമാല പോലെ,
അപ്പട്ടടക്കുഴിയിലാഹുതി പോലെ, വിപ്ര-
ത്തൃപ്തിയാക്കടിലിനുള്ളിലണഞ്ഞ ശേഷം, ൪൮

ഒന്നാത്മചിന്തയിലുറച്ച,ത്തു കണ്ടു നില്പോൻ
ചെന്നാശു കൊള്ളിയതെടുത്തു കരസ്ഥമാക്കീ;
ഇന്നാട്ടുവിപ്രരുടെ 'തററുടുവസ്ത്ര'ഖണ്ഡ-
മൊന്നാലതിൻകട സുവേഷ്ടിതമായിരുന്നു. ൪൯

"അല്ലേ കെടുംവിറകുകൊള്ളി, മമ പ്രമാദം
ചൊല്ലേണ്ടതെന്ത്!-ബലയാളിലമന്ന നിന്നെ

ഹേ—അദ്ദേഹത്തെ യഥോചിതം അഭിസംബോധനം ചെയ്വാൻ തുടങ്ങിയതിനെ എന്തോ കാരണത്താൽ കവി വേണ്ടെന്നുവെച്ചു. കുത്സിതവൃത്തി=നീചപ്രവൃത്തിയോടുകൂടിയവൾ. ആളുകളുടെ ഔന്നത്യമനുസരിച്ച് അവരുടെ ദുഷ്കൃത്യങ്ങൾക്കു നീചത്വം കൂടുമെന്നാണു അനുഭവമെന്നു സാരം.

ആഹുതി=ഹോമം.

ഇന്നാട്ടുവിപ്രർ=നമ്പൂതിരിമാർ. ഖണ്ഡം=കഷണം. അതു=കൊള്ളി. സുവേഷ്ടിതം=ചുററപ്പെട്ടതു.

മമപ്രമാദം=എന്റെ തെററ. മല്ലേഷു=കാമദേവൻ. മഹാനല

മല്ലേഷുവെയ്യോരു മഹാനലബാണമാണെ-
ന്നല്ലേ,ഷ ഞാൻ പരിഗണിച്ചതൃജുസ്വഭാവാൽ!!

ആമേദുരസ്മരമദാൽ സ്വസതീവ്രതാഖ്യ-
പ്പൂമേട ചുട്ടുകളയുന്നതിനാണു നിന്നെ
ഈ മേന്മയുള്ള കുലനാരി വഹിച്ചതെന്നു,
നാമേതുമാദ്യ,മെരികൊള്ളി, നിനച്ചതില്ല! ൪൯

ചാരിത്രമെത്ര വിലയേറിയതി!-ക്കുമാരി
ഭൂരിശ്രമത്തൊടതു വിററു കളഞ്ഞ ഭിക്കോ,
ദാരിദ്ര്യമഗ്നമൊരു പാഴ്ക്കുടിലിലെ!-ന്നു തന്നെ
ചേരില്ല, ഹം, യുവതിചാപലജൃംഭിതത്തിൽ? ൫൦

പാരിന്നലംകൃതികളാം കുലനാരിമാൎക്കു
ചാരിത്രഭഞ്ജനമിതാത്മഹതിയ്ക്കു തുല്യം;
നേരിട്ടതിന്നു തുണനില്ക്കുകയെന്ന കുററം
പൂരിച്ച നിന്നെ,യെരികൊള്ളി, വൃഥാ വിടാ ഞാൻ

ബാണം=വമ്പിച്ച ആഗ്നേയാസ്ത്രം. ഏഷ=ഈ. പരിഗണിച്ചതു=വിചാരിച്ചതു. ഋജുസ്വഭാവാൻ=കള്ളമറിഞ്ഞുകൂടായ്കയാൽ. ഇവളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യു കൊള്ളി കാമൻെറ ആഗ്നേയാസ്ത്രമാണെന്നു ഞാൻ ആദ്യം ഊഹിച്ചില്ല.

ആമേ.........മദാൽ=വലിയ കാമഭ്രാന്തു നിമിത്തം. സ്വസ......മേട=തൻെറ പാതിവ്രത്യമാകുന്ന പൂമേട.

ചാരിത്രം=പാതിവ്രത്യം. ഭൂരിശ്രമം=അതിപ്രയത്നം. ദാരിദ്ര്യമഗ്നം=ദാരിദ്ര്യത്തിൽ മുങ്ങിയതു. യുവ......ഭിതം=തരുണിമാരുടെ ചാപല്യത്തള്ളൽ.

അലംകൃതികൾ=ആഭരണങ്ങൾ. ഭഞ്ജനം=നശിപ്പിയ്ക്കൽ. വൃഥാ=വെറുതേ.

ഹാ! മന്ത്രപൂതമുഖനാമൊരു വിപ്രനാഥ-
പ്രേമം ഗ്രഹിച്ചൊരു കരത്തിലിരുന്നു നീ താൻ
ഈമട്ടതിൻെറയുടമസ്ഥയെ നിത്യദുഃഖ-
ഭീമക്കുഴിക്കൂടിയിൽ വീഴ്ത്തുകയല്ലി! ചെയ്തു!!" ൧൨

തെറേറശാത്ത വിചാരമീവിധമിയ-
ന്നട്ടിക്കു വിട്ടാനവൻ;
മറേറതോ നരനല്ലിതാ, ച്ചരമനാം
വെട്ടത്തു രാജാവു താൻ;
പിറേറന്നാൾ മുതലക്കരശ്മി ജഡനാ-
മാ ബ്രാഹ്മണീജാരനിൽ-
ച്ചെറേറററീല;-രചൻെറ കല്ലറയവ-
ന്നെന്നെന്നേയ്ക്കുമാവാസമായ്. ൧൩

രാവിൻമൂടുപടത്തിൽനിന്നു ഭുവനം
വേർപെട്ടിടുമ്പോൾ, നൃപൻ
കോൾവിളപ്പെട്ട മനസ്സുലേശ്ശു,ഹഹ! ത-
ന്നാജ്ഞാകാരന്മാർവശം

മന്ത്ര......മുഖൻ=മന്ത്രംകൊണ്ടു പരിശുദ്ധമായ മുഖത്തോടുകൂടിയവൻ. മന്ത്രോച്ചാരണത്തോടെ എന്നു സാരം.

ചരമനാം=ഒടുവിലത്തെ. അക്കരശ്മി=സൂര്യരശ്മി. ജഡൻ=മൂഢൻ. ആവാസം=പാർപ്പിടം.

രാവിൻ......ടുമ്പോൾ=നേരം പുലരുമ്പോൾ. നൃപൻ=രാജാവു. ആജ്ഞാകരന്മാർ=കിങ്കരന്മാർ.

പൂവിന്നൊത്ത പുതുത്തുകിൽപ്പൊതിയിൽ വെ
ച്ചെത്തിച്ച തൽക്കൊള്ളി താ-
നാ വിപ്രാംഗനയെ,ബ്ബലേന 'കുടയും
തല്ലി'പ്പുറത്താക്കി പോൽ. ൧൪

വിപ്രാംഗന=ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീ. 'ദോഷ'പ്പെട്ട അന്തർജ്ജനത്തെ കുട [മറക്കുട]തല്ലിക്കളഞ്ഞാണു പുറത്താക്കുക.

11

ഇന്നലെ *

നിരപായകാലജലരാശിതന്നിലെ-
ത്തിരയൊന്നു പിന്നെയുമുയൎന്നുവന്നിതാ,
കരമേലടിച്ചു ചെറുഖണ്ഡഖണ്ഡമായ്,
സ്മരണൈകഗോചരദശാന്തരത്തിലായ് ൧

ദിനമേ, പുതുവെണ്മ പൂണ്ടു ഭാസ്വൽ-
കനകത്തൊപ്പിയണിഞ്ഞണഞ്ഞ നിന്നെ
അനഘാതിഥിയായ്പ്പരിഗ്രഹിച്ചു
തനതാലസ്യമകന്നുണൎന്ന ലോകം: ൨

---

* ൧൦൯൪ വൃശ്ചികം ൨൪-ാംനു-

നിര......രാശി=സനാതനമായ കാലമാകുന്ന സമുദ്രം. ഖണ്ഡം=ശകലം (ഭാഗം). സ്മര......ന്തരത്തിലായ്=സ്മൃതിക്കു മാത്രം വിഷയമായിത്തീൎന്നു;=നാമാവശേഷമായിത്തീൎന്നു. കാലസമുദ്രത്തിലെ ഒരു തിരയാകുന്ന ദിവസം കരയിൽ [ലോകത്തിൽ] വന്നുകേറി, പലഭാഗങ്ങളായി വേർതിരിഞ്ഞു മറഞ്ഞുപോയി എന്നു ഭാവം.

കഴിഞ്ഞ ദിവസത്തെ കവി അനുസ്മരിക്കുന്നു. ഭാസ്വൽ......ത്തൊപ്പി=സൂൎയ്യനാകുന്ന സ്വൎണ്ണത്തൊപ്പി. അനഘാതിഥി=നിൎമ്മലനായ അതിഥി. പരിഗ്രഹിച്ചു=സ്വീകരിച്ചു. ആലസ്യം=നിദ്രാമാന്ദ്യം.

ഒരു പുഞ്ചിരി തൂകി പൂക്കൾ; ഗീതി-
പ്പൊരുളാൽ സ്വാഗതമോതി പക്ഷിജാലം;
തരുപത്രലസത്തുഷാരപാദ്യം
പെരുമാറീ പവനൻ ത്വദാഗമത്തിൽ. ൩

ചുളിഞ്ഞഴഞ്ഞുള്ളൊരുടുപ്പൊടും, തുട-
പ്പൊളിപ്പുളപ്പൊന്നു കുറഞ്ഞ ചുണ്ടൊടും;
തെളിഞ്ഞുണർന്നേററു വിലാസമന്ദിരാൽ
വെളിയ്ക്കു വന്നെത്തിയ സുന്ദരാംഗിമാർ. ൪

സുരമ്യമായ്ക്കെട്ടുവതിന്നു കാപ്പണി-
ക്കരത്തിനാൽ മന്ദമഴിച്ച വാർകുഴൽ,
ഒരന്യസൌരഭ്യവുമാർന്ന പൂക്കളാൽ
നിരർഗ്ഘമാമർഗ്ഘ്യവുമാര്യ്യ, നൽകി തേ! ൫

എങ്ങിനെ പരിഗ്രഹിച്ചു എന്നു പറയുന്നു. തരു......പാദ്യം=വൃക്ഷങ്ങളുടെ ഇലകളിൽ വിളങ്ങുന്ന മഞ്ഞാകുന്ന പാദ്യം (കാൽ കഴുകാനുള്ള വെള്ളം). പവനൻ=കാററ്. ത്വദാഗമം=നിന്റെ വരവു. [ദിനാരംഭത്തിൽ, പ്രഭാതത്തിൽ] പുഷ്പങ്ങൾ വികസിക്കുകയും മററും ചെയ്യുമല്ലോ.

വിലാസമന്ദിരാൽ=കേളിഗൃഹത്തിൽ [അറയിൽ] നിന്ന്.

ഒരന്യസൌരഭ്യം=കേശസംസർഗ്ഗത്താൽ സിദ്ധിച്ച മറെറാരു പരിമളം. നിരർഗ്ഘമാം=വിലവെറില്ലാത്തത്. അർഗ്ഘ്യം=പൂജാദ്രവ്യം. ആര്യ്യ=ദിനത്തോടു സംബോധന. തേ=നിനക്കു

നൽക്കോമളാകൃതിയൊടീയുലകാം വനം പു-
ക്കക്കോജ്ജ്വലദ്യുതി വിതച്ചു ചരിച്ചു നീ താൻ
അക്കോലമേ, നളനു തുല്യ്യ,മൊടുക്കമേതോ
കാക്കോടകൻെറ കടിയേററു കറുത്തിരുണ്ടു! ൬

തൊഴിൽ, വിശ്രമമെന്ന രണ്ടുപേർ നിൻ
കിഴി 'തട്ടിച്ചു' പകുത്തെടുത്തമൂലം
കഴിവററു നികാമശ്ശൂന്യനായ് നീ!
വഴിപോക്കന്നിതിലേറെയെന്തനത്ഥം? ൭

നറുംസപ്നതേജസ്സോടെ,ങ്ങും തെളിച്ചും
പെറും മട്ടിലല്ലോ ഭവാനിങ്ങണഞ്ഞു;
വെറുംപേക്കിനാവൊക്കെ:_യാ നിന്നോയും ഹാ,
കറുപ്പിച്ചുവിട്ടു കരാളം പ്രപഞ്ചം!! ൮

കോമളാകൃതി=സുന്ദരാകാരം. വനം=കാട്. അക്കോജ്ജ്വല ദ്യുതി=സൂര്യ്യൻെറ[സൂര്യ്യൻേറതുപോലെയുള്ള എന്നും] ദീപ്തിമത്തായ ശോഭ=പകലുപോയി ഇരുട്ടടഞ്ഞുവെന്നു ചുരുക്കം. വനചാരിയായിരുന്ന നളൻെറ തേജസ്സേറിയ സുന്ദരശരീരം കാക്കോടകനാഗത്തിൻെറ കടിയേററു കറുത്തുപോയല്ലോ. കക്കോടകൻ എന്നും എഴുതിക്കാണുന്നു.

നികാമശ്ശൂന്യൻ=ഏററവും ശൂന്യൻ. വഴിപോക്കൻ=ലോകസഞ്ചാരി. ദിനാംശങ്ങളായ പകലും തൊഴിലിനും വിശ്രമത്തിനും ആയിട്ടുള്ളതാണല്ലോ. ഇങ്ങിനെ ദിവസം കഴിഞ്ഞുപോയെന്നത്ഥം.
വെറുംപേക്കിനാവൊക്കെ=ഈ പ്രപഞ്ചം മുഴുവനും മിഥ്യയെന്നത്ഥം. കരാളം=ഭയങ്കരം.

എന്തിന്നു വന്നിതിഹ വാസര, നീ?_യനേകം
പന്തിയ്ക്കു കമ്രകനകക്കഷണങ്ങൾ വാനിൽ
ചിന്തിക്കിടന്നവ പെറുക്കിയെടുത്തുരുക്കി,-
ച്ചെന്തിയ്യിനൊത്തൊരു പതക്കമടിയ്ക്കുവാനോ? ൯

അല്ലായ്കിൽ, ക്ഷപിതവിയോഗനായ്സ്സൂദ്ദരാൽ
നില്ലാതെ വരുമരുണനെൻറ കാമലേഖം,
ഉല്ലാസസ്വരദളിരാജികൈതവത്താൽ
ഫുല്ലാംഭോജിനിയുടെ പക്കലേക്കുവാനോ? ൧൦

മരുദയനമനോജ്ഞപീഠഭാക്കായ്,-
ത്തരുലതികാസുമപല്ലവാദിയിങ്കൽ

വാസരം=ദിവസം. കമ്ര......ണങ്ങൾ=മനോഹരങ്ങളായ സ്വർണ്ണക്കഷണങ്ങൾ [നക്ഷത്രങ്ങൾ]. ചെന്തിയ്യിനൊത്ത=ഉജ്ജ്വലമായ, പതക്കം=സൂൎയ്യമണ്ഡലമാകുന്ന പതക്കം. നക്ഷത്രങ്ങളാകുന്ന കനകക്കഷണങ്ങൾകൊണ്ടു സൂൎയ്യമണ്ഡലമാകുന്ന പതക്കം അടിക്കുവാൻ വന്നതാണോ എന്നു കവിസന്ദേഹം.

ക്ഷപിതവിയോഗനായ്=വിരഹം കഴിച്ചുകൂട്ടി. അരുണൻ=സൂൎയ്യൻ. ഉല്ലാ......വത്താൽ ആഹ്ലാദിച്ചു പറക്കുന്ന വരിവണ്ടുകളെന്ന വ്യാജേന. ഫുല്ലാംഭോജിനി (വികസിച്ച താമരപ്പൊയ്ക)യുടെ അടുക്കലേക്കു ചെല്ലുന്ന ഭൃംഗശ്രേണിയെ പത്മിനീവല്ലഭനായ സൂൎയ്യന്റെ കാമലേഖമാക്കി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

മരു......ക്കായ്=വായുമാൎഗ്ഗം [ആകാശം] ആകുന്ന പീഠത്തിലിരുന്ന. തരു.....വാദി=വൃക്ഷം, വള്ളി, പൂവ്, തളിരു, തുടങ്ങിയവ.

അരുണകിരണതൂലികാശതത്താൽ
സുരുചിരമാം പല ചായമിട്ടിടാനോ? ൧൧

നെടുനിഴൽ തീർത്തു,തിൻ നില കുറച്ചു കുറച്ചു, പുന
ശ്ചുടുവെയിലാൽ ക്രമത്തൊടു വളർത്തു വളർത്തു തുലോം
ഒടുവിലതൊക്കെ മായ്ച്ചു,പചയക്ഷയസംഹൃതി ചെ-
യ്തിടുമഖിലേശ്വരന്റെ വടിവൊന്നു നടിപ്പതിനോ? ൧൨

പരമാച്ഛതരപ്പളുങ്കുകല്ലിൻ
തരമൊക്കും ഘനഖണ്ഡപംക്തിയല്ലേ,
ചരമാബ്ധിയിൽനിന്നു വിണ്ടലത്തെ-
യ്ക്കുരപേറുന്നൊരൊതുക്കു കെട്ടുവാനോ? ൧൩

അരു......ശതം=സൂര്യരശ്മികളാകുന്ന വളരെ തൂവലുകൾ. സുരുചിരം=ശോഭിക്കുന്നത്. തരുലതികാദികൾ സൂര്യരശ്മികളോടു പ്രകാശിക്കുന്നതു കണ്ടിട്ടു പകലാകുന്ന ചിത്രകാരൻ അവയിൽ ചായമിട്ടതായി കവി ഉൽപ്രേക്ഷിക്കുന്നു.

നെടുനിഴൽ=നീണ്ട നിഴൽ. പ്രാതഃകാലത്തെ നീണ്ട നിഴൽ ക്രമേണ കുറഞ്ഞുകുറഞ്ഞുവരുന്നു; മധ്യാഹ്നത്തിനുശേഷം അതു വീണ്ടും നീണ്ടുനീണ്ടുവരുന്നു. ഒടുവിൽ നശിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഉപ......ഹൃതി=വൃദ്ധിക്ഷയസംഹാരങ്ങൾ. അഖിലേശ്വരൻ=സർവ്വേശ്വരൻ. വൃദ്ധിക്ഷയസംഹാരങ്ങൾ നടത്തുന്ന ഈശ്വരന്റെ ഭാവത്തെ പകൽ അഭിനയിക്കുകയാണോ എന്നു്.

ഘനഖണ്ഡപംക്തി=മേഘശകലസമൂഹം. ചരമാബ്ധി=അസ്തമയസമുദ്രം. വിണ്ടലം=സ്വർഗ്ഗം. ഒതുക്കു=സോപാനം. ചിലകാലത്തു സായാഹ്നത്തിൽ ആകാശത്തു, ചതുരത്തിലുള്ള സ്ഫടികക്കല്ലുകൾപോലെയുള്ള മേഘശകലങ്ങൾ കാണാം.

മൂകാസ്യമായ്ക്കൂടണയാൻ പറക്കും
കാകാളിതൻ പക്ഷവിലോളനത്താൽ
ആകാശമാം നീലജലാശത്തി-
ലേകാന്തമോളങ്ങളിയററുവാനോ? ൧൪

താരാകദംബപരിചുംബിതനായ്, തവാവ-
താരാർദ്രയാം പ്രകൃതിതൻ മടി ചേൎന്നു ഗാഢം,
താരാമലൎക്കിൽ നറുതേൻ പകരും പികത്തിൻ-
താരാട്ടു കേട്ടിഹ മയങ്ങിയുറങ്ങുവാനോ? ൧൫

നന്ന,റിഞ്ഞു ഭവദുദ്യമ:-മീഞാൻ
ചെന്നടങ്ങിടണമെങ്ങ,വിടെയ്ക്കായ്

മൂകാസ്യമായ് =നിശ്ശബ്ദമായ്. കാകാളി=കാക്കക്കൂട്ടം. പക്ഷവിലോളനം=ചിറകടി. ഏകാന്തം=ഏററവും. സായംകാലത്തിൽ ചേക്കേറാൻ പോകുന്ന കാക്കകളുടെ ചിറകടിയെ ആകാശജലാശയത്തിലെ ഓളമായി ഉൽപ്രേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു.

താരാ......തനായ്=നക്ഷത്രസമൂഹത്താൽ ചുംബിക്കപ്പെട്ടവനായ്. തവാവതാരാർദ്രയാം എന്ന വിശേഷണം പ്രകൃതിയുടെ മാതൃത്വം സൂചിപ്പിക്കുന്നു. പകലിൻെറ അവതാരത്തിൽ (പ്രഭാതത്തിൽ) പ്രകൃതിക്കു മഞ്ഞുമൂലം ആർദ്രത (നനവ്) ഉണ്ടാകുമല്ലോ. താരാ... ...രാട്ടു=പൂവാകുന്ന അലൎക്കിൽ (ചെപ്പിൽ) തേൻ പകരുന്നതു, രാത്രിയിലെ മധുരമായ പിക (കുയിൽ) കൂജിതമാണെന്നു ഗമ്യോൽപ്രേക്ഷ.

ദിനം എന്തിനാണ് വന്നതെന്നു മനസ്സിലായതായി പറയുന്നു. ഭവദുദ്യമം=നിൻെറ ഒരുക്കം. അവിടെക്കായ്=വിശ്രമസ്ഥലത്തേക്കായ്.

മുന്നടന്നു വഴി കാട്ടുവതിന്നായ്
വന്നതാണു ദൂതമിന്നലെ നീയും! ൰൬

എന്നെ ക്ഷണിക്കുന്നു നിരക്ഷരം നീ;
നിന്നെസ്സഖേ, പിന്തുടരുന്നു ഞാനും;
പിന്നെത്തെ മട്ടോ—ഹഹ! നമ്മൾ മൂകം
മന്നോഃ?—തിക്കാണ്മതു പോലെ താനോ? ൰൭

ശരിക്കു നീയും തവ കൂട്ടുകാരുമി-
ദ്ധരിത്രിയിൽസ്സുകൃതി വെടിഞ്ഞു പാഞ്ഞുപോയ്,
തിരിച്ചുപോരാതെ വസിക്കുമാ സ്ഥലം
ഗരിഷ്ഠഭാഗ്യോജ്ജ്വലമായിരിക്കണം! ൰൮

അതല്ലി, രുട്ടാണ്ടു കിടപ്പതെങ്കിലെ-
ന്തു;—തല്ലയോ നമ്മുടെ മൂലമന്ദിരം?
സ്വതത്ത്വമോർക്കാതെ, വിദേശലക്ഷ്മിതൻ
സ്മിതപ്പുകിട്ടിങ്കൽ മയങ്ങിടാക്ക നാം! ൰൯

നിരക്ഷരം=നിശ്ശബ്ദമായവണ്ണം. കാലം ചെല്ലുംതോറും മനുഷ്യൻ മൃത്യുമുഖത്തിലേക്കടുക്കുന്നതിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

തവ(നിന്റെ) കൂട്ടുകാരും=മററു ദിവസങ്ങളും. തിരിച്ചുപോരാതെ=പോയ ദിവസങ്ങൾ തിരിയെ വരാറില്ലല്ലോ. ഗരി......ജ്ജ്വലം=കനത്ത ഭാഗ്യംകൊണ്ടു ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നത്. ആരും തിരിച്ചുപോരാത്തതിൽനിന്ന്, അവിടം ഭാഗ്യസമൃദ്ധമാണെന്നൂഹിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

മൂലമന്ദിരം=മൂലം. സ്വതത്ത്വമോർക്കാതെ=സ്വന്തം വാസ്തവം ആലോചിക്കാതെ. ഈ ലോകം നമുക്കു വിദേശമാണ്. സ്മിതപ്പുകിട്ട=പുഞ്ചിരിപ്പുകിട്ട്.

നീയും ത്വദഗ്രജരുമൊക്കെയകമ്പടിക്കാ-
രായും, ത്വദാവരജരെന്നനുയാത്രരായും,
ശ്രീയുറെറാത്തൂഴിപനു ചേൻ തരത്തിലങ്ങോ-
ട്ടീയുള്ളവൻെറയെഴുന്നള്ളൽ നടത്തിടുന്നു !!

ത്വദഗ്രജർ=നിൻെറ പൂർവ്വജന്മാർ, ഇന്നലയ്ക്കു മുമ്പിൽ കഴിഞ്ഞ ദിവസങ്ങൾ. അവരജർ=അനുജന്മാർ, ഇന്നലയ്ക്കുശേഷം വരുന്ന ദിവസങ്ങൾ. ഊഴിപൻ=രാജാവ്. അങ്ങോട്ടു=മൂലമന്ദിരത്തിലേക്കു. ഭൂതദിനങ്ങളും ഭാവിദിനങ്ങളും ആകുന്ന അകമ്പടിക്കാരോടുകൂടി മനുഷ്യൻ, തൻെറ അന്തിമസ്ഥാനത്തിലേക്കു നടകൊള്ളുന്നു.

XII

പ്രഭാതകീർത്തനം.

വെൽക, വെൽക, മറുദിക്കിൽനിന്നൊ,രുവിധത്തി-
        ലിങ്ങിരുളൊഴിക്കുവാൻ
ലോകബാന്ധവനെയാനയിച്ച പുലർകാലമേ,
        സുചരിതൻ ഭവാൻ!
ഹാ! കരിമ്പനകൾ കൂടി നിന്മഹിമ വാഴ്ത്തി-
        ടുന്നു കുളിർതെന്നലാൽ
സ്തോകമായ്ത്തലയുലഞ്ഞ പട്ടകളിലാർന്ന
        മർമ്മരരവങ്ങളാൽ!! ൧

---

* ൧൦൮൯ മിഥുനം ൧൯–ാംനു

വെൽക=ജയിക്ക. മറു......യിച്ച എന്ന വിശേഷണംകൊണ്ടു നാട്ടുകാൎക്കു അറിവുണ്ടാക്കാൻ ഒരു ഹിതോപദേഷ്ടാവിനെ എവിടെനിന്നോ കൊണ്ടുവന്ന ഒരു പകാരിയുടെ അവസ്ഥ പുലർകാലത്തിനുള്ളതായി വ്യഞ്ജിക്കുന്നു. സ്തോകം=അല്പം.

ആതങ്കം വിട്ടുറങ്ങി സ്വയമിതുവരെയും
        വിശ്രമംകൊണ്ടു ദേഹി-
വ്രാതത്തിൻജീവിതപ്പോർ തുടരുവതിനെഴും
        കാഹളാരാവമായും
പാർതന്നിൽപ്പൊങ്ങിടുന്നൂ, പുതിയൊരു പകലാം
        നാടകത്തിന്റെ നാന്ദീ-
ഗീതപ്രസ്താരമായും, മൃദുഗളമുയരെ-
        ക്കോഴി കൂകും നിനാദം. ൨

വാനത്തി,യൊരു വൃദ്ധയാം രജനിതൻ
        നക്ഷത്രരത്നങ്ങളെ
സ്ഥാനം പാത്തു വിഭാതദസ്യു കയറി-
        ക്കക്കുന്നതായ്ക്കാങ്കയാൽ
നൂനം സംഭ്രമമാന്നു,റങ്ങി മരുവും
        ലോകത്തെ വേഗാലുണ-
ത്താനത്യുച്ചനിനാദമോടുടനുടൻ
        കൂകുന്നു പൂങ്കോഴികൾ. ൩

ആതങ്കം=ദുഃഖം [വാട്ടം]. ദേഹിവ്രാതം=പ്രാണിസമൂഹം. കാഹളാരാവം=കാഹളശബ്ദം. ഗീതപ്രസ്താരം=ഗാനവിസ്താരം.

രജനി[രാത്രി)യാകുന്ന വൃദ്ധയുടെ നക്ഷത്രരത്നങ്ങളെ വിഭാതദസ്യു [പ്രഭാതചോരൻ] മോഷ്ടിക്കുന്നതു [പ്രഭാതത്തിൽ നക്ഷത്രങ്ങൾ മറഞ്ഞുപോകുന്നു] കണ്ടിട്ടു പൂങ്കോഴികൾ ലോകരെ കൂക്കിയുണത്തുന്നു. രാത്രി അന്തിമയാമത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതുകൊണ്ടു വാദ്ധക്യം സംഗതം.

പ്രാതർജ്ജ്യോതിസ്സിനാലേ, ദിവി ചിരമുപശോ-
ഭിച്ച നക്ഷത്രദീപ-
വ്രാതം മങ്ങുന്നതായ്ക്കണ്ടതിനു ശരി നിജാ-
പത്തുമൂഹിച്ചുമൂലം
ചേതസ്സിൽപ്പേടികൊണ്ടോ മുഹുരഹഹ! വിറ-
യ്ക്കുന്നു, വേശ്മങ്ങൾതോറും
വാതം ബാധിച്ച കയ്യാൽക്കിഴവികളിഹ ക-
ത്തിച്ചു കാട്ടുന്ന ദീപം. ൪

നിരുപമശുഭശ്രീയാം പ്രത്യൂഷ
വേളയെ വേട്ടയിൽ-
ത്തരുണരവിയായ്ച്ചേർപ്പാൻ കാലാഖ്യ-
താതനൊരുങ്ങവേ,

പ്രാതർജ്ജ്യോതിസ്സ്=പ്രഭാതതേജസ്സ്. ദിവി=ആകാശത്തിൽ. നിജാപത്ത്=സ്വന്തം ആപത്ത്. വേശ്മങ്ങൾ=ഗൃഹങ്ങൾ. വാതം ബാധിച്ച=വാതരോഗമുള്ള, കാറേററ എന്നും. വൃദ്ധമാർ കൊളുത്തിക്കാട്ടുന്ന പ്രഭാത[മംഗള]ദീപം വിറയ്ക്കുന്നതു, നക്ഷത്രദീപങ്ങൾക്കു പിണഞ്ഞ ആപത്തിനെ [നിഷ്പ്രഭതയെ] പേടിച്ചിട്ടാണെന്നു തോന്നും.

നിരു.....ശ്രീയാം=സൗമ്യമാകുന്ന മംഗലകാന്തിയുള്ള. പ്രത്യൂഷവേള=പ്രഭാതസമയം. സ്ത്രീലിംഗമാകയാൽ കന്യകാത്വം സൂചിക്കുന്നു. തരുണരവി=ബാലസൂര്യൻ. കാലാഖ്യതാതൻ=കാലമാകുന്ന അച്ഛൻ.

പെരുതിവളിലുൾക്കാമം കൈക്കൊണ്ടി-
  രുന്നവനെന്നപോ-
ല,രുചിവശനായ്ശ്ശുക്രൻ മങ്ങുന്നിതാ,
  ഗഗനസ്ഥലേ ! ൩

രാവാകുന്ന കറുത്ത കാടിനെയെരി-
  പ്പാനായ്പ്പടന്നാളിടും
ദാവാഗ്നിച്ചൂടയെന്നപോലൊരു പര-
  പ്പേറും തുടപ്പഞ്ജസാ
ദേവാധീശഹരിദിക്കിൽ വന്നുയരവേ,
  നിദ്രാവിമുക്തങ്ങളായ്,-
ബ്ഭീവായ്പാന്നു പോലെ, പക്ഷികളിതാ,
  കൂട്ടുന്നു കോലാഹലം. ൪
  ഭൂതാളിസ്ഫൂർത്ത്യധികധിഷണോ-
    ന്മേഷഃമകുന്ന വിദ്യാ-
  മാതാവെങ്ങും വിലസി വിളയാ-
    ടീടുമീ ബ്രാഹ്മയാമേ,

അരുചിവശനായ്=ശോഭയില്ലാത്തവനായ്; ഒന്നിലും രതിയില്ലാത്തവനായി എന്നും. ഗഗനസ്ഥലേ=ആകാശദേശത്ത്.

ദാവാഗ്നിച്ചൂട=കാട്ടുതീക്കൂട്ടം. ദേവാധീശഹരിദിക്ക്=കിഴക്കേദ്ദി ിമുക്തങ്ങൾ=ഉറക്കം വിട്ടവ. ഭീവായ്പാന്ന്=വളരെ ഭയപ്പെട്ട. കാട്ടുതീ പിടിക്കുമ്പോൾ പക്ഷികൾ പേടിച്ചു കോലാഹലം കൂട്ടുമല്ലോ.

ഭൂതാളി=ജീവജാലം. ധിഷണോന്മേഷം=ബുദ്ധ്യുന്മേഷം. ബ്രാഹ്മമുഹൂർത്തത്തിൽ ബുദ്ധിക്ക് ഉന്മേഷം കൂടിയിരിക്കും. വിദ്യാമാതാവ്=സരസ്വതി.

വാതാചാര്യൻ പതിവുപടി ചെ-
ന്നെത്തി മെയ് തൊട്ടുണർത്തി-
ഗ്ഗീതാഭ്യാസം ചില കിളികളെ-
ക്കൊണ്ടു ചെയ്യിച്ചിടുന്നു ! ൧

ആരാണിത്രയ്ക്കൊരാസ്വാദ്യത പകലിനുദി-
പ്പിച്ചതാത്മോദയത്താ-
ലാ-രാവിന്നത്യയം കണ്ടധിഗതമതിവൈ-
ശിഷ്യരാം മർത്ത്യരെല്ലാം
ധാരാളം തുഷ്ടി കൊൾകെ, ശ്ശിവ! ശിവ! കഥയി-
ല്ലാത്ത വൃക്ഷങ്ങൾ മഞ്ഞിൻ-
നീരാം ബാഷ്പം പൊഴിക്കുന്നിതു പവനചലൽ-
പത്രനേത്രങ്ങളാലേ. ൨

വാതാചാര്യൻ=കാറ്റാകുന്ന ഗുരുനാഥൻ. ഗീതാഭ്യാസം=പാട്ടു പഠിക്കൽ. സപ്തസ്വരം ചൊല്ലലും മറ്റും പുലർച്ചയ്ക്കാണല്ലോ.

ആത്മോദയത്താൽ=തന്റെ ഉദയം മൂലം. അത്യയം=നാശം. അധി.....മർത്ത്യർ=വിശേഷബുദ്ധിയുള്ള മനുഷ്യർ. തുഷ്ടി=സന്തോഷം. ബാഷ്പം=കണ്ണീർ [ആവി]. പവന.....ത്രങ്ങൾ=കാറ്റത്തിളകുന്ന ഇലകളാകുന്ന കണ്ണുകൾ. പകലിന്ന് ആസ്വാദ്യതയേറിയതു രാത്രിയുടെ ആവിർഭാവത്താലാണ്; അങ്ങിനെ ഉപകാരം ചെയ്ത രാത്രിക്കു നാശം വന്നതിൽ വിശേഷബുദ്ധിയില്ലാത്ത വൃക്ഷങ്ങളേ കണ്ണീർ വാർക്കുന്നുള്ളു; മനുഷ്യരൊക്കെ സന്തോഷിക്കയാണ്. നോക്കുക, മനുഷ്യരുടെ കൃതജ്ഞതയില്ലായ്മ.

ശ്രീമൽപ്രത്യൂഷദേവാഗമമഹിതമഹാ-
രംഭതൂര്യാരവം പോ-
ലീ മന്ദ്രാബ്ധിസ്വനം കേട്ടിളകിന പനിനീർ-
പ്പൂക്കളാം പെൺകിടാങ്ങൾ
തൂമഞ്ഞിൻതുള്ളിവെൺമുത്തണികളെ, നിജസൗ-
രഭ്യമൂല്യം കൊടുത്തി-
ട്ടോമൽക്കാററാം വണിക്സത്തമനൊടു, പുതുമോ-
ടിയ്ക്കു മേടിച്ചിടുന്നു. ൯

സ്പഷ്ടം സന്ധ്യാർച്ചിസ്സാംശിഖിയിലുഡുലാജാഹുതിയൊടും,
പടർന്നീടും നാനാദ്വിജപടലകോലാഹലമൊടും,
ഇടംചേരും പൂർവ്വാംബരവലയമാം വേദിയിലിതാ
നടക്കുന്നൂ, ഭാസ്വാന്നുടെ ദിവസലക്ഷ്മീപരിണയം. ൧൦

ശ്രീമൽ......രവം=ശ്രീമാനായ പ്രാതഃകാലദേവന്റെ വരവാകുന്ന മഹോത്സവത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലുള്ള പെരുമ്പറയൊലി. മന്ദ്രാബ്ധിസ്വനം=ഗംഭീരമായ കടലിരമ്പം. തൂമ......കളെ=ഹിമശീകരങ്ങളാകുന്ന മുത്തുകളെ. നിജ......മൂല്യം=തങ്ങളുടെ സുഗന്ധമാകുന്ന വില. വണിക്സത്തമൻ=ശ്രേഷ്ഠനായ കച്ചവടക്കാരൻ. ഉത്സവാരംഭത്തിൽ ആഭരണങ്ങൾ ശേഖരിക്കുക സ്ത്രീകളുടെ പതിവാണല്ലോ.

സ്പഷ്ടം=സ്പഷ്ടമാംവണ്ണം. സന്ധ്യാർച്ചിസ്സ്=സന്ധ്യാശോഭ. ശിഖി=അഗ്നി. ഉഡു......ഹുതി=നക്ഷത്രമാകുന്ന മലർകൊണ്ടുള്ള ഹോമം. നാനാ......ഹലം=പലമാതിരി പക്ഷികളുടെ (ബ്രാഹ്മണരുടെയെന്നും) കോലാഹലം. ഇടംചേരും=വിശാലമായ. പൂർവ്വാം......ലയം=കിഴക്കേ ആകാശമണ്ഡലം. വേദി=തറ. ഭാസ്വാൻ=സൂര്യൻ. ദിവ......ണയം=ദിവസലക്ഷ്മിയെ വേൾക്കൽ.

ആലേഖ്യമൊന്നു വിവിധോജ്ജ്വലവൎണ്ണകങ്ങ-
ളാലേ ചമച്ചഹഹ! പൂൎവ്വദിഗംബരത്തിൽ,
മേലേ വെളുപ്പുമുകിലിട്ടതു മൂടിടുന്നു
കാലേ തുറപ്പതിനഹൎമ്മുഖചിത്രകാരൻ. ൧൧

വിവസ്വദുദയത്തിലെപ്പുതുമഹസ്സിനാൽ,ശോച്യമാ-
മവസ്ഥ പിടിപെട്ടിരുട്ടുകൾ നശിച്ചുപോയ്മിക്കതും;
അവററിലവശിഷ്ടമാമൊരിനമാസ്സുരാം, ഹന്ത, ദു-
ശ്രവസ്വരമുറക്കനെക്കരയുമിച്ചിരഞ്ജീവികൾ! ൧൨

ആലസ്യഭാരമൊടു കണ്ണുമടച്ചിരുട്ടു-
കാലം കഥഞ്ചന കഴിച്ചു നമുക്കു വീണ്ടും
ഹാ! ലബ്ധമായി തെളിവിപ്പൊഴുതീ,ശ്വരാനു-
കൂലത്വമായ കുളിർകാററടിയോടുകൂടി. ൧൩

ആലേഖ്യം=ചിത്രം. വിവി......കങ്ങൾ=പലതരം നിറപ്പകിട്ടുള്ള ചായങ്ങൾ. വെളുപ്പുമുകിൽ=വെളുപ്പാകുന്ന വസ്ത്രം. കാലേതുറപ്പതിന്=വേണ്ടപ്പോൾ പ്രദൎശിപ്പിപ്പാൻ. അഹ......കാരൻ=പ്രഭാതമാകുന്ന ചിത്രമെഴുത്തുകാരൻ.

വിവസ്വദുദയം=സൂൎയ്യോദയം. പുതുമഹസ്സ്=നവതേജസ്സ്. ശോച്യം=വ്യസനിക്കത്തക്കത്. അവശിഷ്ടം=ശേഷിച്ച. ദുശ്രവസ്വരം=കഠോരശബ്ദത്തോടുകൂടുംവണ്ണം. ചിരംജീവികൾ=കാക്കകൾ. ചിരംജീവിത്വത്താൽ മരിക്കാതെ ശേഷിച്ച.

കഥഞ്ചന=പണിപ്പെട്ട്. ദുഷ്കാലത്തെ ക്ഷമാപൂൎവ്വം കഴിച്ചുകൂട്ടിയവൎക്ക് ഈശ്വരാനുകൂല്യം ക്രമേണ സിദ്ധിക്കും.

ഇത്തവ്വിൽ മൂങ്ങകളുശേഷ,മവസ്ഥകൊണ്ടു
മുത്തശ്ശിയായ നിശതൻ 'കഥ തീർന്ന' മൂലം
ചിത്തം രസിച്ച നിജമൂളൽ നിറുത്തി, നിദ്രാ-
യത്തങ്ങളായ് മിഴിയടച്ചുതുടങ്ങി മെല്ലേ. ൧൪

ചീർത്തിരുണ്ട നിശീഥരാക്ഷസ-
നെപ്പിളർത്തിഹ ചെന്നിണം
ചാർത്തിടും പ്രകൃതീശ്വരീകര-
വാൾത്തലപ്പു കണക്കിതാ,
മൂർത്തി പാതി വെളിപ്പെടുത്തി വി-
ളങ്ങുമർക്കനെയുൽഭയം
പാർത്തിരുൾപ്പരിപന്ഥിസേനകൾ
പാഞ്ഞൊളിച്ചിതു ദൂരവേ. ൧൫

അവ......യായ=വാർദ്ധക്യമടഞ്ഞ. കഥ തീർന്ന എന്നതിന്നു കഥ പറയൽ അവസാനിച്ച എന്നുകൂടി അർത്ഥമെടുക്കണം. കഥ പറയൽ തീർന്നാൽ മൂളൽ നിർത്തുമല്ലോ. നിദ്രായത്തങ്ങളായ്=ഉറക്കത്തിന് അധീനരായ്. മുത്തശ്ശി മൂങ്ങകൾക്കുറക്കം വരാൻ കഥ പറഞ്ഞുകൊടുക്കുകയായിരുന്നു.

നിശീഥരാക്ഷസൻ=രാവാകുന്ന രാക്ഷസൻ. ചെന്നിണം=ചോര. പ്രകൃ......ലപ്പു=പ്രകൃതിദേവിയുടെ കൈവാൾത്തല. ഉൽഭയം=ഭയത്തോടുകൂടുംവണ്ണം. ഇരുൾ......നകൾ=ഇരുട്ടുകളാകുന്ന ശത്രുസൈന്യങ്ങൾ.

പങ്കം നീക്കി, വിഭാതമാം പ്രകൃതിത-
　　ന്നാജ്ഞാകരൻ പൂർവ്വദി-
ക്കിങ്കൽച്ചേലൊടു വെള്ള തേച്ച വിപുല-
　　വ്യോമാന്തഭിത്തിക്കു മേൽ,
സങ്കല്പാനുഗുണം നമുക്കു സമയം
　　നോക്കാൻ സമർപ്പിച്ചതാം
തങ്കപ്പൊൻഘടികാരമോ, തെളിയുമീ-
　　ബ്ബാലാംശുമന്മണ്ഡലം ! ൧൬

ക്ഷീണദോഷമുദയാചലച്ചെരുവലങ്ക-
　　രിച്ച രവിബിംബമാം
ശോണമായ വയൽ, നീണ്ട പൊൻകതിർനിര-
　　പ്പുകൊണ്ടു നിറയുന്നതായ്
കാണവേ ബഹു തെളിഞ്ഞിടുന്നു, സുചിരാലി-
　　തിന്നു വളമായിരുൾ-
ച്ഛാണകം ചിലവഴിച്ച പോന്ന പുലർകാല-
　　　മാകിയ കൃഷീവലൻ. ൧൭

പങ്കം=ചെളി (ഇരുട്ട്). വിഭാതം=പ്രഭാതം. ആജ്ഞാകരൻ=ഭൃത്യൻ. വിപു......ഭിത്തി=വിശാലമായ ആകാശാന്തമാകുന്ന ചുമർ. സങ്കല്പാനുഗുണം=ഇച്ഛപോലെ. ബാലാം.........ണ്ഡലം=കുട്ടിസ്സൂര്യ ബിംബം.

ക്ഷീണദോഷം=നിർദ്ദോഷം; ക്ഷീണയായ (ക്ഷയിച്ച) ദോഷ (രാത്രി)യോടുകൂടിയത് എന്നും. ഉദയാചലം=ഉദയപർവ്വതം. രവിബിംബം=സൂര്യമണ്ഡലം. ശോണം=ചുവന്നത്. കതിർ=രശ്മി. [നെൽക്കതിർ]. സുചിരാൽ=വളരെക്കാലമായി. പുലർകാലത്തെ കൃഷീവലനാക്കിയിരിക്കുന്നു.

സുവിമലശോഭചേർപ്പതിനു,
    തൻകരചാതുരിയാൽ
ദിവി പുതുപൊന്നു പൂശിയ
    ദിവാകരശില്പിവരൻ
അവിടെ നിറഞ്ഞിരുന്ന ചളി
    വാരിയെറിഞ്ഞതു താ-
നവിടവിടെക്കിടപ്പതിഹ
    പാദപവാർനിഴലായ് ! ൧൮

ഉലാത്തുന്നോമൽക്കാറ്റുടനുടനുലയ്ക്കും
    തരുലതാ-
പലാശസ്തോമത്തിൻ പഴുതുകളിലൂടെ
    നിബിഡമായ്,
സുലാവണ്യം കൊന്നപ്പുതുമലർ പൊഴിക്കു-
    ന്നതിനെഴും
വിലാസം കാട്ടിക്കൊണ്ടിളവെയിൽ പതിക്കു-
    ന്നിതിളയിൽ. ൧൯

തൻക......തുരി=തന്റെ കര[കൈ. രശ്മി]സാമർത്ഥ്യം. ദിവാ......വരൻ=സൂര്യനാകുന്നശില്പിശ്രേഷ്ഠൻ. പാദപവാർനിഴൽ=വൃക്ഷങ്ങളുടെ നീണ്ട നിഴൽ.

തരു......സ്തോമം=വൃക്ഷലതകളുടെ ഇലക്കൂട്ടം. നിബിഡമായ്=ഇടതിങ്ങി. സുലാവണ്യം=നല്ല അഴകുള്ള. ഇള=ഭൂമി.

ഈമട്ടെങ്ങും, തരുണതരണി-
പ്പൊൻകതിർക്കൂട്ടമാകും
തൂമഞ്ഞുപ്പട്ടഴകൊടു വിരി-
ച്ചിട്ടു പാർത്തട്ടുതന്നിൽ,
നാമത്യന്തം കുതുകവശരാം-
മാറു തൻകോമളത്തൂ-
ക്കാൽ മന്ദം വെച്ചഹഹ! വിളയാ-
ടുന്നു പൂർവ്വാഹ്നലക്ഷ്മി !! ൨൦

ബലിഷ്ഠോഷ്മാവിന്നും, ബഹുവിധനിറം
ചേർന്ന കിരണാ-
വലിക്കും, മാഹാത്മ്യത്തിനുമറുതിയി-
ല്ലാത,വിരതം,
അലിംഗബ്രഹ്മത്തിന്നധിവസതിയാ-
യേ,റെ മുകളിൽ-
ജ്ജ്വലിക്കും ജ്യോതിസ്സേ, ജയ, ജയ, ജഗ-
ത്തിൻ ശരണമേ ! ൨൧

തരണി=സൂര്യൻ. പൂർവാഹ്നലക്ഷ്മി=രാവിലെനേരത്തെ ശോഭ.

ബലിഷ്ഠോഷ്മാവ്=കെല്പേറിയ ചൂട്. കിരണാവലി=രശ്മിക്കൂട്ടം. അവിരതം=എന്നെന്നും. അലിംഗബ്രഹ്മം=അരൂപബ്രഹ്മം. അധിവസതി=ഇരിപ്പിടം. ജ്യോതിസ്സ്=തേജോഗോളം. പരബ്രഹ്മാധിഷ്ഠാനമായ സൂര്യഭഗവാനെ കവി സ്തുതിക്കുന്നു.

B 97

26 JUL 1937

MUL
034815